a ¶ Riualem· riuales ꝓprie dicũtur qui ꝑ eundẽ riuũ aquam ducũt· ut· ff· de aqua· co· et eſti· l· i· ſilr̃ hĩ exquiſita ſimilitudine riuales dicũt qui cũ eadẽ muliere hñt ↄſuetudinẽ cũ q̃ accedũt q̃ſi ad eũdem riuũ·
b ¶ Incognita· an ſit iuſta vel non· id ẽ nõ ꝓbata cauſa
S In vxorẽ· horribile· ar· ꝓ leproſis ꝙ nõ debent dimitti· ut ex̃ d̓ ↄiug̃· lepro· c· ij· vñ et· h· dic̃ ꝙ eũ ſequi mulier debet· ꝓ· h· ẽ ar· xiij· q· ij· vnaqueqꝫ· et ex̃· e· qm̃· qd̓ autẽ dr̃· ex̃· e· c· i· ꝙ non cogitur ſequi pt̃ itelligi in eo caſu qñ reliquus hͦ nõ petit· nã ſi peteret hñ teneret̃ ſequi· ut· ex̃· e· c· qm̃· vl̓ dic ꝙ illd̓ nõ tenꝫ qd̓ ibi dr̃ q2 ẽ ↄt̃ ꝑceptũ dñi· ſꝫ poñe ꝙ vir vult retinere apd̓ ſe vxorẽ leproſam nunq̃d pt̃· vid̓r ꝙ ſic· q2 vxor tenet̃ virum ſequi ſꝫ nõ ecõuerſo ut xiij· q· ij· vnaqueqꝫ· econtra vi/detur ꝙ vicinia ñ tenetur pati illaꝫ eſſe inter eos q2 de iure debꝫ remoueri ab alijs ut· s· di· vi· teſtamẽtum· et xxxiij· q· ij· hͦ ipm· ⁊ ex̃ de ec· edifi· c· ij· et etiã de ↄſuetudie ut ex̃· e· qm̃· ego credo ꝙ alter reliquũ debeat taliter ſequi ut qñqꝫ veniat· ad ipm· et quãcito ſoluit debitũ recedat· ſed ſponſa de futuro etiaꝫ ꝓpter alias deformitates non tenetur ſequi ſpõſum· ut ex̃ de iur· iur̃· q̃ueadmodũ·
P Recepit· redundat· naꝫ vbi par racõ par debet eſſe iudiciũ· ff· ad· l· acq̃li· l· illd̓ ↄ̃· q· ꝓx· nl̓·
d ¶ eadẽ· i· eiuſdem gñis· nam in veritate due ſunt ſuitutes· ut ex̃ de ouer· ↄiu· quidã·
e ¶ Pari· ar· d̓ q̃bus par racõ attẽditur ſimile debet eſſe iudicium
f ¶ Condicõne· quo ad debitum reddenduꝫ et fidẽ ſuandã nõ autem in alijs vt potes ponẽ per exempla· ff· de hijs q̃ no· infa· vxores· xxxiij· q· v· manifeſtũ et· c· noluit· et· c· hͦ ymago· xxxiij· q· i· ſi q̃s acceperit· nam in voto abſtinentie vir ẽ maior ſilr̃ in accuſacõne ſm̃ leges·

a xp̃o vtrũ liceret homini vxorẽ ſuam dimittere quacũqꝫ ex cauſa· reſpondit eis· nunquid legiſtis quia q̃ fecit eos ab initio maſculum et feminam creauit eos· quos ergo deus ↄiunxit homo nõ ſepet· deinde ſermonẽ ſuũ ita ↄcluſit dicens· neminẽ poſſe dimittere vxorẽ ſuaꝫ excepta cauſa fornicacõnis· Hinc apl̓s ait i epl̓a ad corinthios· hijs qui matrimonio ↄiũcti ſunt ꝑcipio nõ ego ſꝫ dñs vxorẽ a viro nõ diſcedere· Vnd̓ datur intelligi ꝙ qualeſcunqꝫ fuerint vir et vxor ex quo ↄiugali affectu ſibi adheſerint vlterius abinuicem diſcedere nõ valẽt· ¶ Vnde ambroſius in exameron· ti· diei· iiij· ſcribit Qualiſcũqꝫ ſit vir ex quo ſemel placuit nõ eſt dimittendus·

H Orrendus et incultus eſt vir qui ſemel placuit· nũquid vir alius eligendus ẽ ↄparẽ ſuũ equus diligit ⁊ ſi mutetur alius trahere iugum neſcit cõpar alterius et ſe non totũ putat· tu ↄiugalẽ tuũ repudias et ſepe putas mutandũ et mutas et ſi vno defecerit die ſupduc riualem et ſtatim incognita cauſa q̃ cognitã pudoris exequeris iniuriam·

¶ Itẽ aug· Similiter de vxore intelligat̃

S In vxorẽ q̃s habeat ſterilẽ ſiue corpe deformẽ ſiue debilẽ mẽbris vel cecã vel claudã vel ſurdã· vel ſi q̃d aliud ſiue morb ſiue laboribus doloribuſqꝫ confectaꝫ et quicquid excepta fornicacõnis cã cogitari pt̃ vehementer horribile ꝓ ſocietate fideqꝫ ſuſtineat·

¶ Iteꝫ ieronimus ad occeanum de morte fabiole· Nõ licet vxorem dimittere viro ñ fornicacõis cauſa·

P Recepit dñs vxorẽ nõ debere dimitti excepta cã fornicacõnis· et ſi dimiſſa fuerit manẽ innuptam· quicq̃d viris ꝑcipitur hoc conſequenter redũdat ad feminas· neqꝫ eñ adultera vxor dimittenda ẽ et vir mech9 retinẽdus ẽ· Itẽ apd̓ nos qd̓ ñ licꝫ feminis eque nõ licet viris· et eadẽ ſuitus pari ↄdicõe cẽſet̃

¶ Item ex concilio tolet̃· xij·
Cõmunioẽ priuet̃ q̃ extra fornicacõis cãm vxorẽ ſuã dimittit·

P Receptum dñi eſt vt excepta cauſa fornicacõis vxor a viro dimitti non debeat· et ideo quicunqꝫ extra culpã criminis ſupdicti vxorẽ ſuaꝫ quacũqꝫ occaſione reliq̃rit· q2 quos deus ↄiũxit homo ſepare diſpoſuit· tamdiu ab ecc̃iaſtica ↄmũione priuatus et a cetu omniũ xp̃ianoꝝ maneat alienus q̃diu ſocietatẽ relicte cõiugis ãplectatur ſinceriter et foueat· Itaqꝫ iaꝫ admoniti a ſacerdote ſemel et bis et ter vt corrigant̃ ad ſue ↄiugis noluerint redire conſortiũ ipi ſe ſuis meritis ⁊ a palatine dignitatis offitio ſepabunt· et inſuper generoſe dignitatis teſtimoniũ quãdiu i culpa fuerint amiſſuri ſunt quia carnẽ ſuam diſcidij iugulo tradiderũt· ¶ Itẽ nicola9 papa ad cõſulta bulgaroꝝ· ¶ De eodem·

Q Vicquid mulier ↄtra te cogitauerit vel ſi te accuſauerit nõ ẽ excepta cã fornicacõnis reiciẽda vel odio ꝓſus hñda· ¶ Sed querit̃ cũ ſit par vtriuſqꝫ cõdicõ cur ↄmunicantes viri cũ adulteris vxorib9 nõ ↄueniãt· cũ ecõtra vxores in cõſortio adulteroꝝ viroꝝ manẽ videant̃· ¶ De hijs ita ſcribit innocẽcius papa In vtroqꝫ ſexu rõne pari adulteriũ punit̃

X p̃iana religio adulteriũ in vtroqꝫ ſexu pari racõne ↄdẽnat· ſꝫ viros ſuos mulieres non facile d̓ adulterio accuſant et non habent latentia pcc̃a vindictam· viri aũt liberius vxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueuerunt· et ideo mulieribus ꝓdito crimine eaꝝ ↄmũio denegatur virorũ aũt latente commiſſio non facile quiſq̃ ex ſuſpitionib9 abſtinet qui vtiqꝫ ſbmouebitur ſi eius flagiciuꝫ detegatur· cũ enim par cã ſit interdum ꝓbacõne ceſſante vindicte ratio ↄquieſcit· ¶ Ecce ꝙ iſta dimitti nõ valet cũ a fornicacõe innocẽs inueniatur· Q VI

S Ed ponatur ꝙ ipſa ſit adultera· queritur ſi adulter poſſit dimittere eam cauſa fõnicationis· Non enim videtur ꝙ pari crimine infectus alium de eodem punire poſſit· vnde cum iudei adulteram accuſarent equitatis ſententiam a domino acceperunt· quicunque

ſꝫ ſm̃ canones non ab imparia iudicãtur· ut· s· e· q· i· ſi q̃s· i· et vir pt̃ ſtatim ↄtrahẽ poſt mortẽ vxoris· ſꝫ mulier nõ pt̃ ſtatim poſt mortem viri ſm̃ leges· C· de ſecũ· nup· l· i·
P Receptũ· dignitatis· ar· ꝙ ſi aliquis ↄtẽnit excõicacõꝫ ꝙ iudex ſecularis vel dñs illius pt̃ euꝫ ꝑuare feudo ſuo· Itẽ· ar· ꝙ ſi vn9 ep̃s ꝓpter excõicacõeꝫ alicui9 aufert ꝑbendã· ſilr̃ et alius pt̃ ei auferre id ꝙ ab ipo habꝫ· ut vij· q· i· ſi q̃s preſbr̃· et· xi· q· iij· ſi quis a ꝓprio· Itẽ ar· ꝙ quicq̃d ꝑlat9 vel alius facit tp̃e excõmũicacõnis qd̓ nõ valꝫ· ut· vij· q· i· fact9· ⁊ xxv· q· i· oẽ· ⁊ d̓ ↄ· di· i· hͦ g̃· xij· q· ij· alienacõnes Itẽ ẽ hͦ ar· ꝙ poſtq̃ q̃s penituit de crimine ꝙ poſſit recipi in teſtem licet manifeſtũ fuerit eius crimẽ qd̓ verũ ẽ i ciuili ſecus in criminali· ut· vi· q· i· q̃ crimẽ· ⁊ c· illi q̃· ⁊· iiij· q· i· c· i· ⁊ iij· q· iiij· beat9· h· tñ ſbaudit hͦ maxie Jo· hͦ hodie exp̃ſſum eſt· ex̃ d̓ teſti· teſtimonium· b·
b ¶ Quãdiu· s· vi· q· i· illi·
Q Vicq̃d cogitauerit· ar· ↄt̃· ex̃ de diuor· c· i· C· d̓ repudi· l· i· ſꝫ illud non tenet·
k ¶ Cõmũicãtes· i· ſilr̃ adulteriũ ꝑpetrãtes ſic ⁊ mulieres··
l ¶ Nõ ↄueniãt· ut poſſint accuſari d̓ adul· ſic vxores
X p̃iana· ſacerdotes· adulteros tñ ab ecc̃ia iudicãdos· xxxiij· q· ij· ſeculares ↄ̃· xxv· q· vi· mltoꝝ
n ¶ Detegat̃· hͦ manifeſte habes ꝙ vxor pt̃ accuſare virũ de adulterio licꝫ ſecus videat̃ ſm̃ legeꝫ· de hͦ no· s· e· q· i· ſ̃· hoc in mulierib9·
o ¶ Vindicte· q̃ſi diceret non d̓ficit ius ſꝫ ꝓbacõ· ut· ff· de teſta· tu· duo ſũt ticij·
p ¶ Conquieſcit· quo ad ecc̃iam· ecclesia· n· ñ iudicat de occ̃tis· xxxij· di· erubeſcant· potius eñ opionẽ ſequit̃ q̃ veritatẽ· ar· iij· q· vij· ſ̃ tria·
Queſtio· vi·
S Ed ponat̃· hͦ queſtio nichil habet queſtonis qui alter alteram poſſit repellere per

excepcōnem ut ꝫ·e·c·i·extra de diuor·ſignificaſti·denuntiare tamen pt vir adulter crimē vxoris adultere·et maxime ſm opinionē·h·aliē enim non poſſet ei ꝯſuli cū accuſare nō poſſit·qꝺ nō ꝯcedo ꝙ aliquis criminoſus poſſit denuntiare crimē alterius niſi penituerit de crimine Sunt autem ſeptem caſus in quibꝫ maritus repellitur ab accuſacōne adulterij·vnus eſt ſi ipe etiam fuerit fornicatꝰ·ut h·c·i·ſecūdꝰ ſi vxō vi fuerit ꝯpoſſa· ut·s·e·q·v·ita ne tercius ſi crede= bat maritum mor tuuz·ut xxxiiij·q· ·ij·cum per belli= cā·quartus ſi alt̃ ſub ſpecie mariti ꝯgnouit eam·ut xxxiiij·q·ij·in le= ctum·qntus ſi de= dit ei occaſionem fornicandi·ut ex̃ de eo q̃ ꝯgno·cō= ſang·vx·fue·diſ= crecōnē·ſextus ſi maritus poſt ad= ulteriuz tolerauit eaz·ar·s·e·q·i·ſi qs vxorē·et·c·ſi= cut·ff·ſolut·ma· cū mulier·ſepti= mus eſt ſi ē adul= terata an̄ baptiſ= mū·ut extra de di uor·gaudemus·

a ¶ In illaz·nā ſi aliqꝺ pccm habe bat mortale erat quia cerimonia= lia delebat venia lia·tm̄·de·pe·di· ·vi·c·i·ff·de dolo ſi duo·

Nichil iniqui us·i·iniquum eſt yparbolice loqtur·

c ¶ Conuincit·ſ; qliter pt maritus ꝯuinci de adulte= rio q̃ pmo cepit vxorē ſuā accuſa= re ꝺ adulterio·nā accuſatori nunꝙ pt par vel minus crimen obici·ut ·iij·q·vi·negāda gꝰ ſimplex adulte rium nō pt obice re viro niſi velit obicere ei adulte rium inceſtuoſum vel adulteriū cū aliqua ꝯiugata· Rn·ſi directe vnꝰ vult agē ꝯtra reli quū tūc pferendꝰ eſt pmus accuſa= tor vel actor·ſi autem vxor vult agere i moduz excepcōnis pus auditur·et ꝓbata excepcōne repellit maritum·ut ex̃ de or·ꝯgni·cū dilectus·ſ; adhuc obicitur ex quo vir ꝓ priam iniuriā ꝓſequitur nō pt eū mulier repellere ꝑ aliq̃ excepcōnē vt·iij·q·vi·omnibꝫ·nā ibi dr̃ ꝙ in cā ſua quilibꝫ infamis admittitur· ſ; dicimus h̃ ſpeciale eſſe in adulterio et lenocinio·h̃ em̄ excepcō ad= ulterij vel lenocinij repellit agentem·ut ex̃ de diuorc̄·ſignificaſti·⁊ ex̃ de eo qui ꝯgno·cōſang·vx·fue·diſcrecōnez·ff·ſolu·ma·cū·mulier·ij· ·C·de adul·qm̄ alexandrum·ſ; huic ꝯtradicit lex·ff·de adul·l·ij·§·ſi publico·vbi dr̃ ꝙ excepcō lenocinij vel adulterij nō repellit maritū· ad hoc ſolet dici ꝙ illa lex loquitur qn̄ poſt litem ꝯteſtatā obicitr̃ le= nocinij crimen vel adulterij·et dicūt quidaz ſpāle in adulterio quod poſt lit̃·ꝯt̃·nulla replicacō vel excepcō admittatr̃·et ad ſolucōnē ſu= am ꝯfirmandā inducūt iſtꝺ·ff·de adulte·ſi maritus·§·pſcriptiones·nā ibi ꝺ icitr̃ ꝙ poſtq̃ nomen accuſati fuit receptum inter reos nulle pre ſcripcōnes admittūtur·h·tn̄ dicit ꝙ ſi ante lit̃·ꝯteſt·non credebat a dulterium accuſatorē omiſiſſe et poſtea ſciuit bn̄ pt excipe ꝯtra cū·ſ; tn̄ huic pdictꝰ·§·ſi publico·ꝯtradicit·nā ibi dr̃ ꝙ excepcō·pꝰ lit̃·ꝯt̃· fuit admiſſa·ſeꝺ intellige ꝙ admiſſa fuit defacto·

b ¶ Purgatus·i·immunis·nō em̄ ſufficit ꝙ ſit purgatus·nā licz vxor peniteat de adulterio ſi tn̄ virū adulterū velit accuſare repellitr̃ ex= cepcōne·nā cū pꝰ penitētiā vir poſſ; eā accuſaē multo fortius excepcōe repellē·ar ꝫ·ꝓx· cā·q·ij·āmonē ar· ff·ꝺ re·iur·iuitꝰ· ·§·credamus·ſeꝺ quiꝺ ſentis ſi vir eam ſibi recōcilia uit et poſt vir ad ulteratur·ſi em̄ eū vxō velit accuſaē poterit eā repellē excepcōne adult̃ij qꝺ vxor omiſit et ipe remiſit recō= ciliādo eā ⁊ etiā de us cū iā ipa peni tuit Rn̄·ſic q; q̃= dā poſſumꝰ ꝯſeq̃ excipiēdo que nō poſſumꝰ cōſequi agēdo·q; q̃ crimē intēdit vitendū ē ſi ipe pꝰ fuĕit cri minoſꝰ·ut·vi·q· ·i·q̃ crimen·ar·ꝯ tra·xxiij·q·iiij·ſi il lic·ego dico ꝙ vi ro n̄ ꝯpetit excep tio cū iā ſit ab eo remiſſa·ut·ff·de edil̃·edic·querit̃· ·§·ſi venditur·

Si ducturi·h̃ qtuor capl̃a loquūtur de eadē materia·

¶ Intactaz·ini= quū em̄ eſt ut pu diciciā vir ab vxo re exigat quā ipe nō exhibet·ar·ff· ad·l·iuli·ꝺ adult̃· ſi vxor·§·iudex·s· di·xcv·eſto ſbiec tus·Item fruſtra petit debitū q̃ qꝺ debꝫ nō impendit qꝺ em̄ qſq; iuris et cetera·ar·ꝯtra di·ix·neq; ar·s·e· ·q·iij·nemo·

Iniquū ē·iu dicaē·iij·q·viij·cu ius in agendo·

Indignātur· pēdere·i·ſu ſtinē a pēdo dis·

i ¶ Grauius·ar·maiorē eſſe reatū ex pſona delinquētis·ar·xi·q·ij· pcipue·xxv·q·i·nulli· ꝯpcedere·qꝺ h̃ dr̃ de viro reſpcū vxoris itelli gēdū ē ꝺ plato reſpcū clericorū·⁊ ꝺ clerico reſpcū laicoꝝ·ar·i·q·i·viliſſimus ut viij·q·i·c·vl·et de magi= ſtro reſpcū diſcipuloꝝ q̃s pcedere dꝫ

l ¶ Victꝰ·i·a vicijs Q· vij·

Nunc autem hec queſtio non habet queſtionem·quia non po= teſt dimiſſa vna aliam ducere niſi cū mr̃imoniū rūpitr̃ et por deſinit eſſe vxor vel cū ſpōſa ingreditr̃ monaſteriū·vel cū in fi delis dimittitur nolēs cohitare viro·xxxv·q·ij·ꝺ inceſtis·et·q·vi·ſi duo·ex̃ de ꝯuer·ꝯiug·ex publico·et extra de diuor·quāto·

Interueniēte·diuortio·diuortiū aūt nō eſt verū n̄ qꝺ ſit aio ꝯſtituē di diſſēſionē·ꝫ·ꝺ pe·di·i·diuortiū·diuortiū aūt dcm̄ eſt a diuſita te mētis·vel q; i diuſas ptes eūt q̃ mr̃imoniū diſtrahūt·ff·ꝺ repu·l· ·ij·nec ſit diuortium quo ad mr̃imonij eſſentiā ſeꝺ quo ad vſū carnis·

veſtrum ſine peccato eſt primus la pidem in illam mittat·Hinc etiam i euangelio pcipitur·ypocrita pmum eice trabē de oculo tuo et poſtea e= duces feſtucam de oculo fratris tui ¶ Hinc etiā auguſtinus ſcribit in libro de ſermone domini in monte·

Qui fornicatur fornicatiōis cauſa vxorē ſuā nō pt dimittere·

Nichil iniquius eſt q̃ꝫ cauſa fō nicationis dimittere vxorem ſi et ipe ꝯuicitur fornicari·occurrit enim illud in quo alteruz iudicas te ipm condemnas·eadem enim agis que tu iudicas·quapropt̄ quiſquis fornicationis cauſa vult abicere vx orem ſuam prior debet eſſe a forni= cacōne purgatus ⁊ immunis·quod ſimiliter etiā de feminā dixerim· ¶ Idem de verbis domini tractatu xlviij·

Qualē quiſq; vult inuenire vxorem talem ſeruet ſe eidem·

Si ducturi eſtis vxores ſerua te vos vxoribus veſtris qua= les vultis eas inuenire tales et ipe i ueniant vos·quis viuens eſt qui nō caſtam velit ducere vxorem·et ſi ac cepturus eſt virginem quis nō itac tam deſideret·Intactam queris in= tactus eſto·puram queris purꝰ eſto non enim illa poteſt et tu non potes ¶ Idem in epl̃a ad paxentium co= mitem arrianum·

Iudiciū exper tere de alio non debet qui de ſe iudica= ri contemnit

Iniquum eſt ut· quiſquam de alio iudicare ve= lit ⁊ iudicari de ſe nolit·¶ Idem de adulterinis coniugijs·

Viri grauiꝰ ſūt puniēdi ꝺ adultio q̃ꝫ feie·

Indignantur mariti ſi audiāt adulteros viros pendere ſimiles a= dulteris feminis penas·cum tanto grauius eos puniri oportuerit·quā to magis ad eos pertinet et virtute vincere ⁊ exemplo regere feminas· ¶ Idem de·x·cordis·

Sicut vir caput ē mulieris ſic adul terādo magis delinquit q̃ꝫ mulier·

Non mechaberis·id eſt non i= bis ad aliquam aliam preter vxorem tuam·tu autem exigis hoc ab vxore et non vis hoc reddere vx ori·et cum debeas in virtute prece= dere vxorem tuam quoniam caſti= tas virtus eſt·tu ſub vno impetu li bidinis cadis et vis vxorem tuam victricem eſſe et tu victus iaces·et cum tu caput vxoris ſis precedit te ad deum cuius caput es·vis domuz tuam capite deorſum pendere·ca= put enim mulieris vir eſt·vbi autē melius viuit mulier quā vir capite deorſuz pendet domꝰ·ſi caput ē vir melius debet viuere q̃ꝫ mulier et pre cedere in omnibꝰ bonis factis vxo= rem ſuam·¶ His auctoritatibus monſtratur ꝙ adulter adulteraz di mittere non valet·

Q VII

Nunc autem queritur ſi ille qui dimiſerit vxorem ſuaz cauſa fornicationis illa vi= uente aliam ducere poſſit·quod au tem hoc fieri non poſſit teſtatur au= guſtinus in libro ꝺ bono ꝯiugali di cens·

Vinculum coniugij fornicatione di ſſolui non poteſt·

Interueniente diuortio non aboletur confederacō nuptialis ita ut ſibi coniuges ſint etiā ſepati cum

illis etiam remittitur adulteriū qui-
bus etiam fuerint post suum repu-
dium copulati. ¶ Item de adulte-
rinis coniugijs libro .ij. Nulla rōne
dissoluitur coniugiū qđ semel initum

Licite dimittitur. oprobatur
vxor ob causā fornicacōnis
sed manet vinculum prioris. ꝓpter
qđ fit reus adulterij quicūq̄ duxe-
rit dimissā ob causā fornicacōnis
sicut autem manēte in se sacramēto
regnacōnis excōmunicatur quisq̄s
reus est criminis. Itaq̄ separatur
a viro nunquam carebit sacramen-
to coniugij etiam si non reconcilie-
tur viro. carebit autem si mortuus
fuerit vir eius. reus vero excommu-
nicationis ideo nunquam carebit re
generationis sacramento etiam si ñ
reconciliatus fuerit quia nunquam
moritur deus. ¶ Item sup epl'am
pauli ad corinthios.
Siue vir ab vxore siue vxor a viro
causa fornicacōnis discesserit alteri
adherē ꝓhibet

APostolus.
dicit hijs qui sunt in coniugio.
precipio non ego sed dominus vxo-
rem a viro suo non discedere. q̄ si di
scesserit manere innuptam aut re-
conciliari viro suo. potest enim fieri
vt discedat ea causa quam domin9
permisit. at si femine licet virum su-
um dimittere ꝓpter fornicationis
causam. quid respondebimus de hoc
qđ dicit posterius. et vir vxorē suā
nō dimittat. quare nō addit excep-
ta causa fornicacōnis quod domin9
permittit. nisi quod similem vult for
mam intelligi. vt si dimiserit quod
causa fornicacōnis pmittitur maneat
sine vxore. aut recōciliet vxori et post
pauca. dñs aūt pmisit cā fornicacō
nis vxorē dimittē. sz quia pmisit nō
iussit ¶ Idem de sermone dñi in monte.
Fieri poterat vt vir dimitteret vx-
orem cā fornicacōnis quā exceptā
dñs esse voluit. Iam vero si nec illi
nubere conceditur viuo viro suo a
quo recessit neq̄ huic alterā ducere
viua vxore sua quā dimisit. multo
minus fas est illicita cum quibusli-
bet stupra committere. ¶ Item ex
cōcilio mileuitano Ab vxore
dimissus vel dimissa a viro ad penitē-
tiam redigatur nisi aut cōmenter vi
uere aut sibi recōciliari voluerint.

PLacuit ut sm euangelicam et
apostolicā disciplinā neq̄ di-
missus ab vxore neq̄ dimissa a ma-
rito alteri coniungant̄ sz ita maneant
aut sibimet reconcilientur. qđ si con
tempserint ad penitentiā redigant̄.
¶ Item augustinus de sermone do
mini in monte habito. Mechatur.
qui a viro dimissam ducere ꝓsumit

DOminus ad illud confirman-
dum vt non facile dimittatur
vxor solam fornicacōnis cām exce
pit. ceteras vero vniuersas molesti-
as si que extiterint iubet ꝓ fide coniu
gali et pro castitate fortiter susti-
neri. et mechū dixit etiā virū qui eā
duxerit que soluta est viro. ¶ Item
ieronimus ad damasum psb'rm.
Adultā ꝓbat q̄ viuente marito alte
ri nubit.

OMnes causacōnes
apl's amputās aptissime diffi
niuit viuente viro esse adulterā mu
lierem si alteri nupserit. nolo michi
ꝓferas raptoris violentiā matris
prestacōnem patris auctoritatem
ꝓpinquorum cateruā seruorum in
sidias parentum contumelias. dam
na reifamiliaris. quamdiu viuit vir
licet adulter sit licet sodomita licet
flagicijs omnibus coopertus et ab

et dupliciē fit. vl' ꝓpetuo ut .ī. .xx. q. v. q̄ deo. vel ad tēpus .xxx. q. i.
¶ Repudiū .i. diuorciū. nā repudiū ꝓpe ē int' spōsos. nosse.
.ff. de. v. signifi. inter stuprum. § cum diuorcium.
¶ Licite. manēte. ar. q̄ nec sacramento ordinis careat dposit9 cū
h' duo sibi equipat canō .s. sacramentū ordis ⁊ sacramentū baptismi.
ut .ī. de c. di. iiij. ostēdit. ar. ɔtra .l. di. accedēs. ¶ Nunq̄ .h' hēs q̄
verū sacr'm bap-
tismi nunq̄ in ali-
quo aboletur. vñ
vidr. q̄ anima se
mel baptisata nū
q̄ dbeat iterū ba
ptizari ⁊ si q̄s mil
lesies resuscitare-
tur ad vitā. Sed
q̄d de ordib' q̄d
de possessiombus
q̄d demq̄ de vxo
re lazari. nūquid
omia sūt ei resti-
tuenda. Item nū-
quid aīa ɔtrahit
originale pcc̄m
cū denuo applica-
tur carni. d' origi
nali dicit .h. non
esse illd' in suscita
to quia morte ex
tinguit' . sz digni
tates et vxorem
petere non pt̄ de
iure. de equitate
tñ si vacant ei est
subueniendum.
.G. dixit non esse
mortē vbi resusci
tacō sit secutura.
s; potius diuinam
quandam vocatio
nem. ideo nec ma-
trimoniū dissolui
tur nec cetera a-
mittūtur. qđ aūt
hic dicit aug. de
naturali morte nō
de miraculosa in-
telligitur. tu dic
mr̄imoniū morte
dissolui ut hic dr
cū sit quedā socie
tas que dissoluit'
morte. ff. ꝓ socio
cū duob'. § idem.
Ren. mors autem
oīa delet .i. aut'.
de nup. § deinceꝑ
ps. colla. iiij. idē
dicendū ē de pla-
tura. s; baptismū
nō deletur. morte
vel aliquid aliud
in quo confertur
grā ut ordo. vnde
resuscitatus nō ē
denuo ordinād9.
et est racō q̄r ꝑ ba
ptismum copula-
tur immortale im
mortali scz anima
deo. ꝑ mr̄imoniū
mortale mortali scz corpus corpi. et ita dissoluitur morte sola. vnde
dic bar. q̄ mr̄imoniū nō soluit' ingressu monasterij. q̄r dr h' q̄ sola
morte soluitur matrimonij sacramētū. Io. quid iuris sit d' h' i q̄omib'
notaui. bar.
¶ APostolus. in epistola ad corinthios.
¶ Non discedere. nisi ꝓpter fornicacōnē.
¶ Viro. etiā iuito maxime si nō sūt sepati iudicō eccie. imo etiā p9
sentētiam vsq̄ ad biennū pt̄ sibi eā recōciliare inuitā. ut. C. de. adul.
aut. s; hodie. sed q̄d si postea maritus adulteret̄ posq̄ sñia est lata cō-
tra vxorem de adulterio. dicūt oēs q̄ maritus tenetur eā recipe. ut
ex̄ de diuor. ex l'ris. et extra d' iuriur. tua. ⁊ ex̄ d' adul. tua. qđ vix credo

eō q̄ nulla facta sit iniuria mulieri. ut .ī. e. queādmodū. ē enim libera-
tus a mutua suitute. nam cū illa mulier nō possit induci testis sup ali
quo cū sit damnata de adulterio. g̃ nec ad accusandū admittit'. non
enī pt̄ dici q̄ suā iniuriā ꝓsequatur cū oīe ius siue suitutē quā ha-
buit in viro pdiderit. et pmissas dec. intelligo cū nō fuit sñia lata su
per adulterio s; tm̄ de diuorcō. multū enī refert an iudex ita sentētia-
uerit ꝓnuntio te
adulteratā an sic
ꝓnūtio virū esse
sepādū a te. sic. ij.
.q. iij. § notandū.
vel ibi iudex ex of
fitio restituit virū
mulieri. alias icon
ueniēs essz q̄ sñia
a q̄ nō essz appel-
latū et q̄ trāsiuit i
rem iudicatā ꝓpt'
delictū supueniēs
retractaretur hoc
aūt bñ cōcedo q̄
ꝓpter delictū sup
ueniēs restituitur
suitus prior dum
modo sentētia nō
pcesserit sup adul
terio. si tñ fcm̄ fue
rit publicū. ut ex̄
d' diuor. signficasti.
Io. ɔtrariū dixi in
questiōib' ꝑ dec.
illā. ex l'ris ⁊ dec.
significasti. nā illa
dec. ex l'ris expsse
ponit hūc casū. b.
¶ Similē. ar. q̄
ea que pmittūtur
intelligūtur repe
tita i sequētib'. et
q̄ pcedētia deter
minēt sequētia vt
h'. ⁊ ff. d. v. obli.
ticia. et ff. d' ɔdi.
⁊ dmō. auia. ⁊ ff.
de vino et tritico
le. l. vl. ꝑ sequētia
sil'r pcedētia. ut x
xvij. q. ij. egress9.
et ꝑ mediū tam p
cedens q̄ sequēs.
ex̄. de ap. scdo re-
quiris. Item huic
videtur ɔtrarium
ex̄ de ap. q̄siuisti.
et ibi quere solu-
cōēs illi9 brocardi
DOminus. so-
lam fornica
cōnis cām. s; qua
re dñs ɔstituit tm̄
ꝓpter h' crimē eā
dimitti cū alia q̄
dam sint maiora.
ideo. q̄r cū ipsa in
h' ñ suet fidē non
est ei suāda et ita
punitur in quo de
liq̄t. i. q. iiij. § itē
peccato. Itē quia
fornicatio vxoris
etiam maculat corpus viri. ut. s. e. q. i. in coniugio. Itē est h' ar. q̄ qui
vnā cām excepit intelligitur oēs alias inclusisse. ut. ff. de euict. qui
libertatis.
¶ Sustineri. ar. pro leprosis. et. s. e. q. v. si vxorē.
¶ OMnes causacōnes. scz actōnes vel allegationes.
¶ Nolo. id est nolo q̄ excusacōnem mulieris alleges.
¶ Matris. id est eam traditam a matre inuitam.
¶ Patris. q̄ paterna scz voluntate sit factum.
¶ Propinquorū. i. q̄ ꝓpinquorū caterua ad eam venisset.
¶ Sodomita. vidr g̃ q̄ maritus posset dimitti propter op9 sodo-
miticū. ut .ī. e. adulterij vbi dicitur q̄ illud crimē sit maius adulterio.

Itē q̄d dices ſi ꝓpriam vxorem polluit extra clauſtra pudoris vel ſeipſum polluit ꝓpriis manibꝰ nunq̄d ob hoc pōt dimitti· vidr̄ ꝙ ſic· q: noīe mechie oīs illicitꝰ ꝯcubitꝰ· ⁊ illicitꝰ mēbrorū vſus ꝯtinet̄· ut· s· e· q· iiij· meretrices· et· c· ſequenti· vix credo ꝙ ꝓpter aliq̄d iſtoꝝ vir poſſit dimitti· ut· xxxv· q· iij· extraordinaria· Sed quid dices de volūtate fornicādi· cum et ipſa ſit fornicacō· ut· s· q· v· qui viderit· nam corpe aliqua eſt corrupta anq̄ꝫ veniat ad ſuum corruptorē· ut· s· · e· q v· propoſito nō dico ꝙ ob hāc cām poſſit dimitti quia de occultis nō iudicat eccīa· vt xxxij· di· eruбeſcant· vi· q· i· ſi omnia·

a ¶ Propter hec ſcelera derelictus ad hoc q̄d dixit adulter et ſodomita retulit ſe· non em̄ ꝓpter aliam cām pōt dimitti vel derelictus de facto· vel dic id ē ꝓpter duplex genꝰ fornicacōnis· xxviij· · q· i· ydolatria·

b ¶ Sarcinā· naꝫ dicit lex ꝙ matrimoniū multis calamitatibꝰ oꝓprimitur· C· de imponēda lucratiuoꝝ deſcripcōe· l· vlti· libro· x·

c ¶ Cape· ꝟginitateꝫ ſcꝫ· nā licet mr̄imoniū grauet hoc grauiꝰ eſt·

d ¶ Eunuchoꝝ· id ē triū generuꝫ eunuchorū· nam q̄dam ſūt eunuchi ꝓpter naturalem frigiditateꝫ· alij ꝓpter ſectionem· alij voluntate· iſti ꝓferūtur· horū em̄ virginitas vitam redolet angelicā ut in exodo legit̄ ibi in carne preteꝛ carnem viuere angelicū eſt· de iſtis dcm̄ eſt· beati qui caſtrauerint ſe· xxxiij q· v· qui ſitit· et virginitas replet paradiſū· s· · e· q· i· nuptie·

e ¶ Lege ꝛtinet̄· lex carnis eſt reddere petēti debitū hac lege nō tenetur virginitas vl̄ non tenetur lege carnis ſꝫ tantū de dono ſancti ſpūs.

f Fidelis· fidelem· nā ſecꝰ ſi infidelē quē ꝓpter fornicacōnē ſpiritualem dimittere poteſt nolentem· ⁊c̄· xxviij· q· ij· ſi infidelis·

g ¶ Exierit· hoc pena ſtatuit̄ i deteſtacōꝫ illiꝰ criminis ut etiam poſt penitētiam nō poſſit adult̄ vel adultera ꝯīcari ſcꝫ corpe xp̄i ꝙ diu primus vir viuat ñ ſit articulus mortis· ut de hoc notaui· s· xxvij· q· i· duo

h Si quis copulatus= tam· et· c· que xp̄o· =eodem tempore· de talibus enim loquit̄ hoc capitulū· et· xxxi· q· i· de hijs·

vxore ꝓpter hec ſcelera derelictus eſt· maritus tn̄ eſt reputandus eius ſcꝫ cui alterum viuēte accipe nō licꝫ ñ hoc apl̄us ꝓpria aucte decreuit ſꝫ xp̄o in ſe loquente xp̄i verba ſecutus eſt qui ait i euangelio· qui dimittit vxorem ſuam excepta cauſa fornicacōis facit eā mechari· et qui dimiſſam accepit adult̄ ē· Vnde ⁊ apoſtoli grauē ꝯiugij ſarcinam intelligentes· ſi ita eſt inquiūt· nō expedit homini vxorem accipe· ad q̄d dn̄s· q̄ pōt inquit capere capiat· Statimq̄ꝫ ſub exemplo triū eunuchoꝝ virginitatis infert beatitudineꝫ que nulla carnis lege retinetur· ¶ Itē ex cōcilio elibertano Mulieri fideli que virum dimittit adulterū alij nubere non licꝫ

Fidelis femina que adulterū maritū reliquerit fideleꝫ ⁊ alteꝝ ducit· ꝓhibeatur ne ducat· ſi autem duxerit nō prius accipiat ꝯmūionē ꝙ is quem reliq̄rit de ſeculo exierit niſi forte neceſſitas infirmitatis dare ꝯpulerit·

¶ Item ex concilio martini pape· Ad pn̄iam ē cogendus q̄ multis copulat̄ nuptijs

Si quis multis fuerit nuptijs copulatus penitentiā agat· ꝯuerſacō aūt ⁊ fides penitētis tempꝰ ꝯphendat· ¶ Itē auguſtinus de adulterinis coniugijs libro· i· Qui ob fornicacōeꝫ vxorē dimittit ⁊ aliā ducit mechari ꝓbat̄

Quemadmodum nō recte dici poteſt ſi neſciat hō nō peccat ſūt enī et pecca ignorātiū ꝙuis minora ꝙ ſcientiū· ita etiā nō recte dici poteſt ſi cā fornicacōis dimiſerit vxorē vir et aliā duxerit nō mechatur· Eſt enim mechacō etiaꝫ eoꝝ q̄ alias ducunt relictis ꝓpter fornicacōnem prioribꝰ· ſed vtiq̄ꝫ minor ꝙ eoꝝ q̄ nō ꝓpter fornicacōnē dimittunt· ¶ Sūt enī in fornicacōne gradus· ut ſicut grauiꝰ peccat adulter ꝙ fornicator· ſic grauius delinq̄t q̄ nec ſua dimiſſa aliā ducit eo qui ſuā dimittēs aliā ꝯgnoſcit· grauius q̄ꝫ qui vxorē ſuā habēs ad ꝯiugeꝫ ꝓximi ſui accedit ꝙ qui nō habēs vxorē thorū alterius violat vel vxoratꝰ ad ſolutam accedens· ſꝫ hos omnes inceſtuoſi trāſcendunt quos vincūt ꝯtra naturā delinquentes· ¶ Vnde aug̃· de adulterinis ꝯiugijs·

Adulterij malū vincit fornicacōnem· vincitur aūt ab inceſtu· peius ē enī cū matre ꝙ cū aliena vxore ꝯcūbere· ſꝫ omniū hoꝝ eſt peſſimū q̄d ꝯtra naturā fit· vt ſi vir mēbro mulieris nō ad hoc conceſſo voluerit vti· vſus enim naturalis ſi vltra modū ꝓlabitur in vxore quidem veniale pecm̄ eſt· in meretrice dānabile· ſꝫ iſtud q̄d ꝯtra naturaꝫ ē execrabiliter fit in meretrice· ſed execrabilius in vxore· tantū enī valet ordinacō creatoris et ordo creature vt in rebus ad vtenduꝫ conceſſis etiā cū modus exceditur longe tolerabilius ſit ꝙ in eis que ꝯceſſa non ſunt vel vnꝰ vel rarus exceſſus·

¶ Itē amb· i libro de patriarchis· Minus eſt ſecūdum naturā coire ꝙ contra naturam delinquere·

Offerebat ſanctus loth filiaꝝ pudorē· nā et ſi illa q̄ꝫ flagicioſa impuritas erat tn̄ minꝰ erat ſecundum naturam coire ꝙ aduerſꝰ naturā delinquere· ꝓferebat domus ſue verecūdie hoſpitaleꝫ grām etiaꝫ apud barbaras gētes inuiolabilē· ¶ Aug̃· confeſſionū libro tercō· Grauiora flagicia ſunt q̄ ꝯtra naturā ꝓbant̄ qualibꝫ inceſti macula·

Flagicia que ſunt ꝯtra naturā vbiq̄ꝫ ⁊ ſemp repudiāda atq̄ꝫ puniēda ſunt qualia ſodomitarum fuerūt· que ſi omnes gētes facerent eodem criminis reatu diuina lege tenerētur· que non ſic fecit hoīes ut ſe

i ¶ Comphendat· i· abbreuiet· xv· q· vl· hij q̄· lxxxij· di· preſbr·

Quemadmodū· non recte· i· nō vere· et hoc de eo qui negligit ſcire et ita de ignorātia iuris vel facti ſupina·

l ¶ Ignorātiū· nā ꝙ p ignorantiā peccet q̄s expreſſum ē xxiiij· q· i· ſi quis dedit· ar· ꝯtra· xv· q· i· illa cauēda· ſed ideo dicit illa cauenda que ex volūtate· ⁊c̄· q: grauiora ſūt· vel dic ignorātiū ius vel quantitateꝫ vel qualitatem delicti ſcientiū tamē factū· alias ſi nullomodo ſcirēt ut infans vel furioſus nō peccāt· ſic ſoluit̄ ꝯtrariū· xv· q· · i· aliq̄s· et· c· illa·

m ¶ Minō· q: fcō diuortio nō tenet̄ ei ad mutuā ſuitutez et ideo nō vid̄tur veniē ꝯt̄ fideꝫ ꝯiugalē et ideo ñ facit alteri iniuriā ſi em̄ poſt alteriū ſtatim reſtituta eſſet prior ſeruitꝰ g̃ tn̄ delinq̄ret· ut prius·

n Adulterij· in ceſtu· et ſic videt̄ ꝙ quilibꝫ inceſtꝰ ſit maior adultio ut· ff· de adul· ſi adulterium· §· i·

o ¶ Naturam· q̄ caſu malo vinci ꝙ vincere· s· xxij· q· · ij· in ipaꝝ·

p ¶ In vxoē· s· e· · q· ij· q̄cquid· ꝯt̄· ibi de naturali hic de extraordinaria ꝯmixcōne agitur· d̄ qua dicit̄· xxxv· q· iij· extraordinaria

q ¶ Veniale· ar· ꝯtra hug̃· q̄ dixit mortaliter peccaē cū ꝓpa vxore cū excedit̄ modus ut · s· e· q· iiij· origo

r ¶ Execrabiliꝰ· ar· hic ꝙ plus peccat q̄ iurat p deū mendaciuꝫ ꝙ qui iurat p creaturaꝫ mendaciū· ut xxij · q· i· mouet·

s Offerebat· s· di· xiij· q̄d ait· ꝯtra· xv· q· i· ſi quis i clero· ſꝫ dic ſanctus alias vel quo ad zelū quia volebat hoſpites illeſos ſuari·

t ¶ Apud barbaras· nā ⁊ hoſti fides ē ſuāda· ut xxiij· · q· i· noli· ⁊ ita hoſpes tenet̄ hoſpitē defendere· vnd̄ et lex dat actionem contra eū· ff· nau· cau· l· i· in pn̄· ⁊ dicetur i die iudicij

Hoſpes fui et nō recepiſtis· ⁊c̄· ad hoc fa· xlij· di· §· ſi·

Flagicia· que ſi omēs· ar· ꝙ rōne multitudinis vel ꝯſuetudinis ñ excuſatur quis a culpa· ar· s· e· q· iiij· obiciūtur· ꝯtra· ſed intellige in hijs que ſūt ꝯtra naturā· qn̄ quis ꝓpter multitudinem excuſatur habes de· pe· di· vi· c· i· in ſi· et xliiij· di· commeſſacōnes·

x ¶ Que cū deo· de qua habes ī· de cō· di· ij· in xp̄o·

illo vterentur modo· violatur quip
pe ipſa ſocietas que cū deo nobis eſ=
ſe debet cum eadem natura cuiꝰ ip=
ſe auctor eſt libidinis peruerſitate
polluitur· ¶ Item cōtra iouinianū
libro primo· Turpior et flagicioſi
or eſt vſus otra naturā ꝙ fornicati
onis vel adulterij

V Sus naturalis et licitꝰ ē ſicut in coniu
gio et illicitus ſicut in adulterio· cō
tra naturā vero ſemper illicitus ⁊ p
culdubio flagicioſior atqꝫ turpior
quem ſanctus apoſtolus et in maſ=
culis et in feminis arguebat· dam=
nabiliores volens intelligi ꝙ ſi in v=
ſu naturali vel adulterando vel for=
nicando peccarent· ¶ Itē iſidorus·
Omīs immūda pollutō fornicatō ē
licet varia ſint pccā fornicationis

N On ſolum de commiſſa forni=
catione peccatum regnat ī ho
mine ſed ſi adhuc delectat atqꝫ ani=
mum teneat proculdubio regnat·
Fornicatio carnis adulteriū eſt· For=
nicatio animi ydolorum eſt ſeruitꝰ·
Eſt aūt ſpūalis fornicatio de q̄ do=
minus ait· qui viderit mulierem ad
concupiſcendum eam iam mecha=
tus eſt eam in corde ſuo· omnis im=
munda pollutio fornicatio dicit̄ q̄m
uis quiſqꝫ diuerſa turpitudinis vo=
luntate proſtituatur· ex delectatōe
enim fornicandi varia gignuntur
flagicia quibus regnum dei claudi
tur vt homo a deo ſeparetur· Inter
cetera ſeptem vicia vicium fornica
tionis maximum ſcelus eſt· quia ꝑ
carnis immundiciam templum dei
violatur· ſunt autem queda ſcilicet
mulieres que ſicut animalia abſqꝫ
vlla diſcretione indefineter libidini
ſeruiunt· quas ego nec mutis peco=
ribus cōparauerim· Pecora enī cū
conceperint vltra non indulgēt ma
ribus copiam ſui· ¶ Item ex epi=
ſtola clementis·

Adulterium in penis ſecundū obti= net locum·

Q Vid in omnibus
peccatis adulterio eſt grauiꝰ
ſecundū namqꝫ in penis obtinet lo=
cum· quem quidem primum habent
illi qui aberrant a deo etiā ſi ſobrie
vixerint· ¶ His auctoritatibus e=
uidentiſſime monſtratur ꝙ quicūqꝫ
cauſa fornicationis vxorem ſuā di
miſerit aliam illa viuente ducere nō
poterit· et ſi duxerit reus adulterij
erit· ¶ His ita reſpondetur· hee au
ctoritates de hijs loquuntur quorū
continentiam carnalis īfirmitas nō
impedit· vel de hijs qui preſtantes
cauſam diſcidij aliorum diunctione
ſeſe reddiderint indignos·
¶ Unde ambroſius ſup epiſtolam
pauli ad corinthios·

V Xor a viro non diſcedat niſi
cauſa fornicationis· ꝙ ſi diſceſſerit
aut maneat innupta aut recōciliet̄
viro ſuo· et vir ſimiliter non dimit=
tat vxorē· Ideo nō ſubdit de viro
qđ de vxore ꝑmiſit· q2 viro licet du=
cere aliam· ¶ Item gregorius iu=
nior bonifacio epiſcopo· Licet ducē
aliā infirmo cui ſua ob infirmitatē
corporis debitum reddere nō valet·

Q Uod ꝓpoſuiſti ſi mulier infir=
mitate corrupta nō valuerit
viro debitum reddere quid eius fa=
ciet coniugalis· bonum eſſet ſi ſic ꝑ=
maneret vt abſtinētie vacaret· ſed
quia hoc magnorū eſt· ille qui non
poterit ſe continere nubat magis·
nō tamē ei ſubſidij opem ſubtrahat
quam infirmitas ꝓpedit· nō tamen
deteſtabilis culpa excludit· ¶ Sed
illud ambroſij a falſatoribꝰ dicitur
eſſe inſertum· Illud gregorij ſacris
canonibus imo euāgelice et apoſto
lice doctrine penitus inuenitur ad=
uerſum· Quidam vero ſententiā am
broſij ſeruare cupientes non de qua
libet fornicatione illud arbitrantur

a ¶ Peruerſitate· i· ordine peruerſo· grauius tamen puniunt leges hoc
crimen ꝙ canones· vt extra de exceſ· prela· clerici· C· de adul· cum vir·
et dicit imꝑator ꝙ tale crimen peſtilentias et tempeſtates inducit· in
auten· vt non luxurientur contra naturam· circa finem ·colla· vi· ſed ꝗ
puerum corrupit ad ſtuprum morte punitur ·ī· de pe· di· i· qui puero·
V Sus· arguebat· in epiſtola ad romanos·
c ¶ Damna
biliores· qđ verū
eſt· vt· s· e· adul=
terij·
N On ſolum·
peccatum· i· pecca
ti reatus· quia a/
ctuale peccatum
tranſit actu ſed re
manet reatu· ori=
ginale ecōuerſo·
de con· di· iiij· non
exquo·
e ¶ Adhuc ·ī· de
conſe· di· ij· quoti
die·
f ¶ Delectatꝰ· s·
di· xlix· hinc· ꝟ· ꝑō
derofus·
g ¶ Teneat· ſcili
cet vt delectetur
tunc peccat mōta
liter· ar· di· lxxxi·
valet· naꝫ ſi ad hoc
teneat vt doleat
nullum tale reme=
dium ſicut cōtinu
ata memoria· de
pe· di· iiij· iudas
h ¶ Suo· ſupple
ideo omnis· ⁊c·
i ¶ A deo· vt ſcili
cet ꝺ ſalomone· s·
·e· q· iiij· ſalomon·
k ¶ Septeꝫ vicia·
ſcꝫ ſuꝑbia ira inui
dia auaricia acci/
dia gula luxuria·
pro qua ponitur
hic fornicatio· hec
ſūt cardinalia· a=
lia ſunt quaſi ra/
muſculi· de quibꝰ
habes· xxv· di· cri
minis·
l ¶ Fornicatō· i· ī
ceſtuoſa· lau
m ¶ Maximū· i· ꝯ
mune· vl' maximū
dicitur q̄a habet
ſb ſe multas ſpeci
es· xxviij· q· i· ydo
latria·
Q Vod in om=
nibus· grauius· hoc
dicit ad deteſta/
tōnem criminis·
et eſt ſimilis mo/
dus loquēdi· s· e·
·q· vi· nichil ini=
quius· multa enīꝫ
crimina ſunt gra/
uiora adulterio·
vt homicidiuꝫ· vt
·ī· xx· q· ij· ſi qđ·
et inceſtus· s· e·
adulterij· et ſacri
legium· vt· xvij· q
·iiij· ſicut· et fractio voti continentie· vt· xxvij· q· i· nupciarum· et gene
raliter vbicūqꝫ grauior pena imponitur· vt· xxiiij· q· i· non auferamus·
vel dicitur maximum· quia maxima pena punitur id eſt morte· extra ꝺ
n ¶ In penis· i· in ꝓhibitōnibus ſecunde tabule moyſi fur· c· iij·

In prima tabula ōtinētur tria precepta· non habebis deos alienos co
ram me· vel non facies tibi ſculptile· non aſſumes nomen dei tui inua=
num· memento ſanctificare diem ſabbati· In ſecunda continentur ſep/
tem· honora patrem et matrem· non occides· non mechaberis· non fur
tum facies· non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium·
non concupiſces rem proximi tui· nec deſiderabis eius vxorem· ergo er
ror fidei prohibe=
tur in prohibitio=
ne prime tabule·
adulterium in ter
cio mandato ſecū
de tabule· hoc eſt
in ſecunda prohi=
bitione·
o ¶ Primuꝫ· id ē
in prima tabula
Q Vod ꝓpoſu/
iſti· infirmi=
tate· id eſt artatō
nis· s· q· v· puto
q ¶ Nubat· hoc an
glicis cōceſſum ē
vt dicit· G· q2 no
ui erāt ī fide· vt ·ī·
·e· ꝗ· quis· ſed ma
le quia iſte n̄ fuit
gregoriꝰ magnꝰ
nec ſcribit augu=
ſtino anglorū epō
cui illa ceſſio fa/
cta ē· xxxv· q· iiij·
qđ ſcripſi· vel itel
lige qđ loquitꝛ de
ſponſa· et ſecūdū
hoc illud eſt con=
ſilium· non enim
opem ſubtrahit·
vel intellige ꝺ do
te ei reſtituēda ex̄
de dona· inter vi et
vx· c· i· et· ij· vel lo
quitur de arta· et
illud erit ōſiliū nō
ei opem ⁊c· ſed cō
tra hoc obicitꝛ· ex̄
de frigi· et malefi
ciatis· cōſulatōni·
nā ibi dicit ꝙ non
inuenitur aliquis
canon de arta· ſed
certe bene inueni
tur ſed nō expſſe·
vel intellige de iu
uene qui cōtinere
non poteſt cui ꝑ=
mittit̄ ōtrahere cū
vna ꝑmiſſiua com
paratōe ne ad plu
res accedat· ſimi=
le ·ī· xx· q· ij· ſi qđ
vel dic hoc abro=
gatum eſſe vt di=
cit gratianus·
r ¶ Opem· id eſt
dotem reddet·
s ¶ Culpa· ar· ꝙ
ꝓbato adulterio
ſtatim vir poteſt
dimittere vxorem
ſuam et dotem lucratur· extra de dona· inter vi· et vx· plerumqꝫ·
t ¶ Aduerſum· nonne leo quartus dicta gregorij inmoris ſine excep/
tione mandauit tenenda vt· xx· di· c· i· ſed illud in alijs in quibus bene
dixit· ar· i· q· i· filium·

a ℂ Publice. hic alludit gratianus distinctionem alexandri. extra de di uor. si aliquis. que tamen abolita est. vt extra de eo qui cogno. consang. vx. sue. discretionem. Jo. nec ponitur in noua compilatōne. b. Quedā dormiuit. ꝯ. xxxv. q. ij. si quis cū. s. xxvij. q. ij. qui dormierit. et omnia ista capitula vsqȝ ad. §. quāuis. exaudi p capitulū hij vero. qđ ē glosa omniū que omnia inducūtur ad pbādū q icestuosi nō possūt matrimonium contrahere.

Si quis. sororibus. quarum vna erat vxō sua. et sic nō est contra. ꝯ. xxx. causa. q. ij. si quis cum duabus

b ℂ Cum duobus. quorum vnus erat maritus. et sic nō ē contra ꝯ. xxx. causa. q. ij. si quis cum.

e ℂ Consobrinā. id ē filiam matertere. vel dic aut pro id est filiam auunculi. s. q. i. de benedicto.

f ℂ Preuignam. propriam. sed de hac pmiserat. vel intellige puignam auūculi de alio pgenitā scȝ de secūdis nupcijs. vt. xxxv. q. vi. fraternitatis.

g ℂ Eos. scȝ adulteros. vt. ꝯ. e. §. q uis. vel viros vel vxores.

Qui dormierit. s. xxvij. q. ij. q dormierit.

i ℂ Neutrā. quia ipse debitū nō exiget ab ea. et ita nō habet eam habetur tamē ab ea qr ipa petente tenetur ei reddē debitum. et ita non habet ſȝ habetur. nec distinguo an fuerit occultus incestus an manifestus. vt extra de eo qui cogno. consāg. vx. sue discretionem. de hoc notaui. xxvij. q. ij. q dormierit.

h ℂ In coniugio. contra. xxxiij. q. ij. si quis cū duabus. contra. sed ibi soluitur

l ℂ Copulentur. etiā alijs qr aliter non esset questio.

Hij vero. in adulterio. scilicet icestuoso. nam q alij adulteri cōtrahere pn̄t. habes. xxx. q. i. c. ij.

n ℂ Deprehendūt. et nolunt eas de cetero habere in coniugio.

o ℂ Viuunt. per hoc determinantur omnia huius capituli. post mortē enī adulterātis licet alij cōtrahē an nō.

p ℂ Adultera. s. xxx. q. i. si quis. contra. s. e. q. apostolus. contra. ex capitulo illo colligitur q mortuo viro fornicatore adultera possit alij nubere.

intelligi vt ob quamlibet fornicatōnem vir licite dimittat vxorem. et viuente dimissa aliam ducat. sed de incestuosa tantū fornicatōne intelligitur. cū vxor videlicet alicuius patri vel filio fratri vel auunculo viri sui. vel alicui similiū se constuprandam publice tradiderit. hec aūt quia viro suo se illicitam reddidit imppetuum dum p copulā cōsanguinitatis in primū vel secundū vel terciū gradum transiuit affinitas licite dimittitur et ea viuente supducitur alia. Hic si quis contendat non magis viro q mulieri licitum esse si vir alicuius eodem mō fornicetur. sciat virū ab ambrosio appellatū non sexu sed animi virtute. mulierem quoqȝ nominatam sentiat non sexu corpis sed mollicie mentis. Sed quia nulla auctoritate pmittit̄ vt vxore viuēte alia superducatur. intelligitur illud ambrosij in supradicto genere fornicationis. non tamen q viuente dimissa aliam ducere possit. sed post mortē fornicarij vel fornicarie quorum vterqȝ vt sup̄ dictum est a corruptione luxurie mulier appellatur Ille q̄ a fornicatōne mūdus ē vir vel mulier alijs copulari possunt. Adulteri autem si superuixerint nullo modo alijs copulari poterunt. ℂ Sic et illud intelligitur quod in capitulo cuiusdā concilij legit̄ Licitū coniugium nō negetur illi cuius vxor cum fratre dormiuit

Quedam cum fratre viri sui dormiuit. decretū est vt adulteri nunq̄ in coniugio copulentur. Illi vero cuius vxor stuprata est licita coniugia non negentur. ℂ Sic et illud maguncienſis concilij intelligitur.

Disiungātur et nunq̄ coniugio copulentur qui quolibet infra subiectorum admiserint.

Si quis viduam vxorem duxit et postea cū filiastra sua fornicatus fuerit seu cū duabus sororibus altera manēte vxore. aut si qua cū duobus fratribus seu cum patre et filio. si quis relictā fratris. si quis neptem aut nouercā aut nurum aut consobrinam aut filiā auūculi aut eius relictam aut puignam polluerit eos disiungi. et vlterius nunq̄ in coniugio copulari precipimus. ℂ Item. Sororem vxoris polluens neutram valet habere.

Qui dormierit cū duabus sororibus et vna ex illis antea vxor fuerit neutrā ex hijs habeat. nec ipsi adulteri vnq̄ in coniugio copulentur. ℂ Item illud gregorij. Causa adulterij vxorē relinques continentiam seruet.

Hij vero qui vxores suas in adulterio deprehendunt non licebit nec eum nec eam aliam vxorem accipere vel aliū virū quamdiu ambo viuūt. si autem adultera mortua fuerit vir eius si vult nubat tantū in domino. adultera vero nunquam etiam si mortuus fuerit vir eius omnibus tn̄ diebus vite sue acerrime penitētie lamenta psoluat. ℂ Item ex decreto zacharie pape. Neutrā habeat qui sororē vxoris polluit.

Concubuisti cū sorore vxoris tue. si fecisti neutram habeas. et si illa que vxor tua fuerit conscia sceleris nō fuerit si cōtinere non vult nubat i domino cui velit. tu aūt et adultera sine spe coniugij pmaneatis. et quādiu vixeritis iuxta pceptum sacerdotis penitentiam agite. ℂ Item ex cōcilio triburiensi Cū nouerca vel filiastra vel cū sorore vxoris sue dormiēs ad coniugiū non pt puenire viris earum coniugia non negentur legittima.

Si quis cū nouerca sua dormierit neuter ad cōiugiū potest peruenire. sed vir eius potest si vult aliā accipe si se cōtinere non potest.

re. sed qualiter hoc soluetur supra determinatum est. xxxi. q. i. si quis.

q ℂ Penitentie. interioris q̄ dr cōtinua memoria. de pe. di. iij. iudas.

Concubuisti. habeas. haberis tn̄ ab ea. vt no. s. e. qui dormierit.

s ℂ Conscia. tanquā lena. qr pcuret vt adulteret. s. e. q. i. c. i.

t ℂ Si cōtinere. vel si manifestū est viri adulteriū et eum nō corrigit. et est ar. ad questionem de medico qui cognouit vxorē patiētis ex dissimulatione viri vel persuasione.

u ℂ Nubat. post mortem mariti vel eo viuente si erat tm̄ sponsa de futuro. extra de iure iur. quēadmodū.

Si quis. sed vir. post mortem vxoris. s. e. hij qui.

y ℂ Similiter. sed cōtra. ꝯ. xxx. q. i. si quis cū duabus. sed hic rigor ibi misericordia. vel hic vna erit vxor ibi non.

z ℂ Quamuis. maguncienſem. s. e. si quis viduam.

a ℂ Illud vero. quādoqȝ bonus dormitat homerus. vagatur gratianus pro solutione illius capituli. s. e. quod proposuisti. et cū non inueniat sommiādo attribuit. s. gregorio minori. qđ egregius doctor scilicet gregorius maior scribit augustino. xxxv. q. iij. quedam lex. sed ſȝ casus reprobatus est supra.

b ℂ Inane. non ē inane sed tolerabilius. vt quis infirmitate carnis ad vnam quā ad plures diuertat. qđ ibi pmittitur. ar. ꝯ. xxx. causa. q. ij. si quod. verius ē.

c ℂ Si vxorem. s. e. q. v. si vxorem.

Hij qui. non possunt. ar. q si res peruenit ad eum statim &c. ar. ff. de itine. actuqȝ priua. l. i. quod enim recte actum est corrumpi non potest &c.

e ℂ Aut mēbris. hic idem repetitur.

f ℂ Exsecti. de istis castratis quidam sunt castrati quidam caste nati. i. frigidi nati. et isti non possunt contrahere ꝯ. xxx. q. i. si vero. Alij castrati scilicet spadones bene possunt contrahere. ar. xxvij. q. i. nupciarum ꝯ. xxx. q. v. quod deo. ff. de iur. doti. si serua. §. si spadoni. Alij dicunt melius q nec isti possunt contrahere cum cognoscere vxorē non possūt. et exiguntur

in matrimonio tria bona re vel ſpe·xxvij·q·ij·omne·vel dicas ꝙ ſi ha bet virgam erectam ſiue reſoluat ſperma ſiue non ꝙ ſit ibi matrimo nium·nam talis ſatiſfacit mulieri ſicut mulier ſatiſfacit viro ſiue reſol uat ſiue non·nec requiritur ꝙ ſemper in matrimonio ſit filioꝝ ſpes quia ſufficit ꝙ non euitent prolem·vt·s·e·q·ij·ſolent·

N Ecꝫ furioſus necꝫ furioſa· quia non poſſūt ↄſentire·ar·xv·q·i· aliquos. poſſūt ta men ſi habeant di lucida interualla· vt extra de ſpon· dilectus·ar·vij·q· ·i·quamuis·alias non valet·xxvij· ·q·ij· ſufficiat·xx vij·q·ij· conſal= dus·

T Antū·ſocia/ le·id eſt matrimo nium quod duos ſociat·et eſt ar·ꝙ cauſa ceſſante nō ceſſat conſtitutō· vt·s·e·q·i· dixit· ·s·lxi·di·§·hijs omnibꝰ·et·c·neo phitus·contra·ſo lutō·hoc et illud nō tangunt ſe·nā ibi cauſa appella= tur pro qua exclu denda aliquid con ſtituitur·ut ibi·ff de poſtula·l·i·§· ſexum·hīc vero ap/ pellatur pro qua habēda matrimo/ nium ↄtrahitur

c ¶ Poſſet·ḋ fc̄o

d ¶ Aliam·s·di· ·lvi·pſmabel·

e ¶ Alterius·ſcili cet vxoris·

f ¶ Apud anti/ quos·s·e·q·iiij·di xit·

g ¶ Temere·id ē melius ē pie du= bitare ꝙ̄ temere diffinire·et dic te mere non dixerim id eſt nullo modo dicam·quia teme rarium eſſet dice= re et ſic ſentire

V Sꝙꝫ adeo·ſa cramentum· id eſt caracterem·

i ¶ Habet autē hoc·s·i·q·i· quod quidam·s·xij· q· ·i·ſcimus·

Queſtio·viij·

Q Vm itacꝫ hec fuit o ctaua que ſtio·an liceat du/ cere vxorem infi= delem ſub eā con= ditōne vt conuer/ tatur·et certum eſt ꝙ pure non poteſt contrahere cum ea·vt·xxviij ·q·i·caue·et·c·nō oportet·ſed omit tit magiſter que= ſtionem illaꝫ quaꝫ poſuit ſuperius in themate·quia

ſimiliter qui cū filiaſtra ſua vel cum ſorore vxoris ſue dormierit obſeruā dum eſt· ¶ Quamuis illud quod in fine maguncieñſis ↄcilij ponitur a nō nullis non de legittime ↄiūctis ſed ḋ fornicarijs dictū intelligatur·vide= licet vt fornicarij diſcedant ab inui cem et ſine ſpe ↄiugij ꝑmaneāt· Illḋ vero greḡ·ad bonifacium anglicis ꝑ tp̄e ꝑmiſſum ē quibus ille beatus greḡ·in quinta et i quarta gn̄atōe ↄiugia ↄtrahi ꝑmiſit·alias aūt ma= ne eſſet·cū auḡ·dicat in ſmone dn̄i in mōte·ſi vxorem quis habeat ſteri lem·⁊c̄· ¶ Itē nicolaus ad karolū maguncienſem ep̄m· Ob infirmita tem vel dāna cōporis coniugia ſolui non licet

H Ij qui mr̄imonium ſani ↄtraxerunt et vni ex duo bus amentia aut furor aut aliq̄ īfir= mitas acceſſerit ob hanc infirmita= tē et cauſaꝫ ↄiugia talium ſolui non pn̄t· Similiter ſciendum ē de hijs q̄ ab aduerſarijs excecāt aut mēbris trūcant aut a barbaris exſecti fue= rint· ¶ Itē fabianꝰ papa· Furioſꝰ et furioſa matrimoniū ↄtrahere nō poſſunt·

N Ecꝫ furioſus necꝫ furioſa matrimoniū ↄtrahere pn̄t·ſed ſi ↄtractū fuerit n̄ ſepentur ¶ Vt ergo ex p̄miſſis colligit non licet huic dimiſſa vxore ſua aliā du cere·manet ergo inter eos quoddā vinculum ↄiugale quod nec ipſa ſe= paratōne diſſoluitur· ¶ Vnde auḡ· ait in libro de bono ↄiugali· Sterilē vxorem dimittē ⁊ cauſa fecūditatis aliā ducere nō licet

T Antū valet vinculū ſociale vt cum cauſa ꝓcreandi colligit vt nec ipſa cauſa ꝓcreādi ſoluat·poſſet enim hō ſterilē dimittere vxorē ⁊ aliā ducē· de qua filios haberet ⁊ tn̄ non licet· Item· Manet aūt vinculum nupcia rū et ſi ꝓles cuius cauſa initū ē ma= nifeſta ſterilitate non ſubſequatur ita vt iā ſciētibus ↄiugibꝰ nō ſe fili os habituros·ſepare ſe tn̄ vel ipſa cauſa filioꝝ atcꝫ alijs copulare nō liceat·qḋ ſi fecerint cū eis quibus ſe copulauerint adulteriū ↄmittūt·ip= ſo aūt manēte ↄiugio plane vxoris voluntate adhibē aliā vnde ↄmunes filij naſcantur vnius ↄmixtōne ac ſe mine alterius autē iure ac poteſtate apud antiquos p̄res fas erat·vtruꝫ etiā nunc fas ſit temere nō dixerim

V ¶ Idem de eodem·

V Sꝙꝫ adeo inter viuentes ma= neant ſemel inita iura nupciaꝝ·vt potius inter ſe ſint ↄiuges etiā ſepa= rati ꝙ̄ cū hijs quibꝰ adheſerūt· Et paulo poſt manet inter viuētes qḋ= dā vinculum ↄiugale qḋ nec ſepatō nec cum altero viro copulatō poſſit auferre·ſicut apoſtata anima velut de ↄiugio xp̄i recedēs etiā fide perdi ta ſacramentum fidei nō amittit qḋ in lauacro regenerationis accepit· redderetur enim ꝓculdubio redeun ti ſi amiſiſſet abſcedēs·habet autem hoc qui receſſit ad cumuluꝫ ſupplicij nō ad meritum p̄mij· Q VIII

Q Vm itacꝫ probatum ſit qḋ hic vxorem ſuam dimitte= re et aliam ducere non po= teſt· Queritur ſi liceat ei hac condi tione peccare vt infidelem ad fidem adducat·quod non poſſe fieri augu ſtinus affirmat in libro de adulteri= nis coniugijs ita dicens·

Nō debet aliquis a ↄtinētie voto re= cedere etiā ſi infidelis xp̄ianā ſe fieri polliceat·

N On ſolū mechan= dum nō eſt qḋ quidā faciunt· ſed omnis qui dimittit vxorem ſuaꝫ et ducit alterā·⁊ ſi ꝓpterea eā duxe rit vt xp̄ianā faciat·ſed et quiſquis nō alligatus vxori ↄtinētiā deo vo= uit nullo modo debet iſta ↄpēſatione peccare·vt ideo credat vxorem ſibi eſſe ducendam quia ꝑmiſit q̄ nupci= as eiꝰ appetit futurā ſe eſſe xp̄ianaꝫ· qḋ eni cuicꝙ̄ antecꝙ̄ vouiſſet licebat cū ſe id nuncꝙ̄ facturum vouerit nō licebit·ſi tn̄ id vouerit qḋ vouenduꝫ ſit·ſicuti eſt ꝑpetua v̄ginitas vel pꝰ expta ↄnubia ſolutis a vinculo con= iugali vidualis caſtitas ſeu ex con= ſenſu vouentibꝰ et carnalia debita ſi bi inuicem relaxantibꝰ fidelibus ca ſtiſcꝫ coniugibꝰ ꝙ alteꝝ ſine altera vel alteram ſine altero vouere fas non eſt iugis continētia· Hec ergo et ſi qua alia ſunt que rectiſſime vo= uentur cum homines vouerint nulla conditione rumpenda ſunt que ſine vlla conditione vouerunt·

determinata erat·s·xxviij·q·i·non oportet·et ponit aliam que ſimili= ter determinata eſt·xxiij·di·quod ait·

N On ſolum·quidam·cognoſcendo aliam non dimiſſa ſua·

m ¶ Altera·mechatur· illicitis ↄpenſatō n̄ debet admitti·vt

n ¶ Compēſatōne·ar·ꝙ in= ·xxxiij·q·v·ſi dicat·i·q·i·non eſt putan da·xxij·q·ij·primum·et·c·ne quis faciat·s·di·lv·ſi euāgelica·xiij·di· quod ait·

o ¶ Quia ꝑmiſit hic collige ꝙ licꝫ interdum ſub con ditōne cōtrahere· vt·s·xxviij·q·i· non oportet·

p ¶ Conditōne· ex quo videt̄ ꝙ nū quam ſubintelli/ gantur conditio= nes in iuramento quod falſum eſt· vt notaui·s·xx= vij·q·ij·§·i·quia et generales intel liguntur·⁊ ſi non ſpeciales·genera/ les·vt ſi deus vo/ luerit·ſi vixero·ſi potero·Sed ſpeci= ales non intelligū tur niſi exp̄māt̄· vt ſi hō feceris·vt ·C·ḋ ↄdi·ob tur· ca·ſi repetēdi·ff· de·v̄·obli·ꝗcqḋ· niſi vbi lex preſu mit tacite aliqḋ agi inter contra/ hentes tunc enim illud pro expreſſo habetur·vt·ff·ſi certum peta·cum quid·et·ff·ḋ ver· obli·triticū·qn̄cꝫ lex ipſa ſpeciales conditōnes ſubin/ telligit·vt in ſti/ pulatōne dotis ſb intelligitur hō·ſi nupcie fuerint ſe/ cute·vt·ff·de iu re dotium·ſtipulā tionem·et hoc ſi nō inmoderatum quid precipitur· vt·ff·ḋ opeꝝ·lib· ſi libertus·extra ḋ uſuꝛ·quintaual lis·

Johannes·

q ¶ Conditione· nota ar·a contra= rio ſenſu ſubaudi ri et alie conditio nes·vt dixi·xxvij ·q·ij·§·i·

Q Vidam vir maleficijs impeditus vxori ſue debitū reddere nō potuit · aliꝰ interī clāculo eā cōrupit · a viro ſuo ſeꝑata corruptori ſuo nubit publice · crimē qḋ admiſerat corde tātū deo confitet̄ · redditur huic facultas cognoſcēdi eā repetit vxorem ſuā q̄ recepta vt expeditius oratōni vacaret ⁊ ad carnez agni purus accederet cōtinentiā ſe ſuaturū ꝓmiſit · vxor vero ꝯſenſum nō adhibuit · ℭ Hic primū querit̄ · an ꝓpter impoſſibilitatē coeūdi a viro ſuo aliq̄ ſit ſeparāda · ℭ Secūdo · an poſt ſepatōz ei nubē valeat cū quo prius fornicata eſt · ℭ Tercio · ſi ſola ꝯfeſſiōe cordis crimē poſſit deleri · ℭ Quarto · ſi tempore orationis quis valeat reddere coniugij debitum ℭ Quinto an vir ſine ꝯſenſu vxoris continentiam vouere poſſit · vel ſi minis ⁊ terroribꝰ licentiam vouendi ab ea extorquere valeat · Q I

Q Vod autez propter impoſſibilitatem reddendi debitum mulier a viro ſuo ſeparari non poſſit auctoritate euangelica et apoſtolica probatur · Sic enim criſtus ait in euangelio · Nulli licet dimittere vxorem ſuam niſi cauſa fornicatōnis · vel qua alter eorū ſicut auguſtinus exponit fornicatus fuerit · vel ad quam alter alterum pertrahere voluerit · Item apoſtolus · Mulier q̄nto tempore viuit vir eiꝰ alligata eſt legi ipſius · non legi ſibi reddēdi debitum ſed non transferendi ſe ad alium · Item hijs qui matrimonio iuncti ſunt precipio non ego ſed dominus vxorem a viro ſuo non diſcedere niſi cauſa fornicationis · euāgelica itaqꝫ et apoſtolica auctoritate prohibetur mulier a viro ſuo diſcedere niſi ob cauſam illam fornicatōnis cunctis notiſſimam · qua niter ueniente ſi diſceſſerit oportet eā manere innuptam aut reconciliari viro ſuo · vnde dat̄ intelligi ꝙ impoſſibilitas reddendi debitum non facit diſcidium coniugij · Hijs ita reſpondetur · coniugium confirmatur officio vt ſupra ꝓbatum eſt · Poſtq̄ vero officio cōfirmatū fuerit niſi cauſa fornicatōnis nō licet vxorē viro dimittere vel vxori a viro diſcedē · verū antequā confirmetur · impoſſibilitas officij ſoluit vinculū coniugij · ℭ Vnde ſcribit gregorius iohanni rauennati archiepiſcopo ·

Licet mulieri alteri nubē quā ob frigiditatē vir ꝯgnoſcere nō potuit

Q Vod autem interrogaſti de hijs qui matrimonio iuncti ſunt et nubere non poſſunt · ſi ille aliam vel illa alium ducere poſſit · de quibus ſcriptum eſt · vir et mulier ſi ſe coniunxerint et dixerit poſtea mulier de viro ꝙ coire non poſſit cū ea · ſi poteſt ꝓbare qḋ verum ſit ꝑ iuſtū iudiciū accipiat alium · ſi autem ille aliam acceperit ſepentur · ℭ Item ex epiſtola eiuſdem auguſtino anglorꝫ epō · ℭ De eodem ·

R Equiſiſti de hijs qui ob cauſam frigide nature dicūt ſe nō poſſe

Quidam · tractauit · G · ſupra de impedimento matrimonij quod ꝓcedit ex animo · et etiam de eo qḋ procedit tam ex animo q̄ ex corpe ꝯiunctim · nunc tractat in cauſa iſta de eo qḋ ꝓcedit tantū ex corpore · tractat etiam de quibuſdā alijs impedimentis vt de frigiditate et maleficio · vt · c · i · et · iij · et de enormitate delicti · ut · ꝭ · q · ij · ꝺ hijs · ⁊ ſequētibus · et de tempore feriarum · vt · ꝭ · q · iiij · ꝑ totum Causa · xxxiij ·

b ℭ Agni · i · xpi · de quo dicitur · ecce agnꝰ dei · de ꝯ · di · iij · nemo ·

c ℭ Confeſſione · id eſt ꝯtritōne ·

Queſtio prima

Q Vod autez · hic depingit̄ ꝓ̄ma queſtio · an ſcilicet impoſſibilitas coeundi ſeparet matrimonium Et nota ꝙ eſt triplex impoſſibilitas · impoſſibilitas coeūdi ex animo vt in furioſo · ꝭ · xxx · q · vij · neqꝫ furioſus · ex corpore · vt in frigido et in maleficiato · ꝭ · e · c · i · ij · et · iij · ex vtroqꝫ · vt in puero · vt · xxx · q · ij · vbi · vel ſic diſtinguas · alia eſt naturalis impotentia vt frigiditas · alia accidentalꝭ vt maleficium · ⁊ quecūqꝫ ſit impotentia ſi matrimoniū preceſſit illaz ita ꝙ effecti ſunt vna caro propter nullam cauſam ſupuenientē pn̄t ſeparari · vt · ꝭ · xxx · q · vij hij qui matrimoniū · niſi ꝓpter fornicatōnem · vt · ꝭ · xxx · q · i · dixit · vbi vero impedimentuz ꝑceſſit matrimoniū rfert vtrū ſit ꝑpetuū et tunc ſepari pn̄t · ar · ꝭ · e · ſi ꝑ ſorciarias · ſi tēpale nequaq̄ · et nota ꝙ licet iura emanauerint diuerſa ſuper hoc ſcilicz vſqꝫ ad qḋ tēpus deberent manere ſimul ad hꝰ vt maleficium videatur ꝑpetuuz · vt extra ꝺ frigi · et malefi · c · i · et · C · ꝺ repudijs cauſis · tamen ꝑ celeſtinum tēpus determinatum eſt trienniū · vt · e · t · laudabilē · et idem dicit aut̄ · ꝺ nup · § ꝑ occaſionem · colla · iiij · hoc tn̄ exaudi cū ante trienniū nō p̄t ꝯſtare de impedimento naturali · vt colligit̄ in p̄dicta dec̄ · laudabilē · et hoc dico tam in frigido q̄ in maleficiato · et hoc triennium currit a tp̄e quo temptauerūt coire · vt colligitur in aut̄ · p̄dicta · vbi aūt dubitabatur an preceſſerit maleficiū an ſecutū ſit · p̄ſumendū ē qḋ ſecutum ſit poſt matrimoniū · ar · C · de edilꝭ · edic · l · iij · et hoc fauorē mr̄imonij · xxxv · q · vi · videtur · palea eſt ·

c ℭ Et apoſtolica · ſo · f ℭ Vel qua · corporali · g ℭ Non legi · tantum ·

Q h ℭ Officio carnis · xxvij · q · ij · § · ecce · i ℭ Officio · i · carnali commixtione ·

Q Vod autem · nubere · id ē ꝙ nō pn̄t ſibi reddere debitum propter naturalem frigiditatem · ꝯphiſtice inducit gratianus omnia iſta quia de conſūmato matrimonio intelliguntur ·

k ℭ Scriptū · id ē in primo libro capitularij caroli ſcilicet in lumbarda

l ℭ Probare · ar · ꝙ q̄nqꝫ mulieri defertur ꝓbatio cū de mixtōne carnis cōtrouerſia ē ar · ꝭ · xxvij · q · i · nec aliqua · ſed cōtra · ꝭ · e · ſi quis accepit · ſed illḋ ſolutū eſt · xxvij · q · ij · quod autem ·

m ℭ Per iuſtum · ꝭ · ij · q · v · cōſuluiſti · contra · ſed hi appellat verū iudiciū non candentis ferri vel feruētis aque vel huiuſmodi ſed legitimo ꝝ teſtium

n ℭ Iudiciuz · id ē ꝑ aſpectuz corporis ſi virgo eſt · qr aliud ē in corrupta · vt ꝭ · c · xx · et quid iuris ſit nouaui · ꝭ · xxvij · q · ij · ꝙ autem · melius enim ꝓpenditur oculis aliquid · inſti · de grad · ꝯgna · § · hactenus · que tn̄ inſpiciūt debēt eſſe pite · ff · ꝺ vē · inſpi · l · i · qr viſus ſepe fallitᷓ · xxvij · q · i · nec aliqua

R Equiſiſti · ꝑ vxore · conſilium eſt · vt extra · e · accepiſti ·

p ℭ Innupti · preceptū eſt quantuz ad virū quantum ad illam ꝯſilium · ⁊ ita verbū ſemel poſitum tenetᷓ · e · quoce · xxviij · di · preſbiteruz · et ibi ouidiꝰ de moſoon ventis et verba ⁊ vela dediſti ·

q ℭ Naturalit̄ · i · naturali frigiditate impediente · et eſt · ar · ꝙ frigiditas eſt ꝑpetuum impedimentum · ar · ꝭ · e · q · v · qui ſitit · ꝭ · xx · q · v · ſic · licet quidā dicāt ꝙ nullum impedimentū ē perpetuū nullꝰ enī ē ita frigidus vt dicunt quin ope medicoꝝ ei poſſit ſubueniri · qḋ non credo · cū frigiditas que eſt naturalis ꝓprietas ꝑ accidentia no immutetur · ex̄ de cele · miſ · cum marthe · § · queſiuiſti · ſimiliter quidā dicunt ꝙ nullū maleficium eſt perpetuum quin ſaltem ꝑ ipſum actorem poſſit ſanari ·

r ℭ Patet · nota ꝙ ꝑ ſequētia ꝓbantur p̄cedentia ꝭ · xxxiij · q · i · c · i · in

ſine. lviij. di. Fraternitatem. et. C. de adul. hij. qui. Itē hic ex poſt facto. patet retro fuiſſe matrimoniū. vt extra de fri. et male. Fraternitatis. et eſt hō notabile ꝙ coipo ꝙ alia vel alius ſuppducit⁹ preſumitur hoc ex odio fieri. et eſt p̄ſumptio iuris ꝯtra quā nō audit⁹ ꝓbatō. imo ſtatim ius ſententiat. ar. ad hō. ij. e. q. ij. ſeculares.

Itē vel ideo potius creditur viro ꝙ̄ vxori. q: vix aliquis inuenitur impotens ad coeundum. vt. l. di. q: tua. hanc credo eſſe cauſā quare viro creditur in hō caſu. ſ; petrus hiſpanus alias aſſignauit ratōnes. q: vir ſtat ꝓ matrimonio qđ fauorabile ē. Itē q: fuit ſola cum ſolo credit⁹ cognita ab ipō. vt. xxxij. q. i. dixit. xxvij. q. i. nec aliq̄. iuxta illđ ouidij a iuuene cupido credatur reddita virgo. et hō p̄t intelligi de illa que prius fuit corrupta ſ; ſi fuit virgo qn̄ iūcta fuit ei potius credetur probatōni ſue quam facit per aſpectuʒ corpis. vt. s. e. c. i et ex̄. de ꝓba. ꝓpoſuiſti. tn̄ niſi mulieres eſſēt piſſime poti⁹ eſſet credendum viri ſacramento q: res illa occulta ē et nō ꝑuia viſui et ocul⁹ plerumq; fallitur vt. xxvij. q. i. nec aliqua. et in talibus ſepe ſacramēto vni⁹ ſtatur. vt dum queſtio eſt đ ſūptib⁹ factis. vt. C. de iudi. ſancimus. ij. q. i. in primis. vel dum eſt queſtio de damno dato ſacramento vnius credit⁹. C. vnde vi. ſi qn̄. hec aūt que dixi vera ſūt qn̄ vn⁹ fatet⁹ et alt̄ negat. ſed ſi vterq; fateretur ꝙ non intercesſit ꝯmixtio tunc expectabitur ꝑ triēnium. ſi antea non p̄t conſtare. vt ex̄ đ frigi. et malefi. laudabilem. ſed quid ſi muler ſciebat virum eſſe frigidum ab inicio ſatis videtur ꝙ tūc non poſſit petere ſeꝑationem. ar. extra de frig. et male. c. i. et. C. de ſpon. l. vl. vbi dicit⁹ ꝙ imputet ſibi ſi ſcienter coniuncta ſit turpi ꝑſone vel impotēti coire. et q: ſero accuſat mores quos ducendo eā in mrīmōio ꝯprobauit. vt. ff. de adulte. ſi vxor in ſi. de viro autem potius videtur ꝙ ille non poſſit recedere a muliere ſi ipa vult cohabitare ei cuʒ

a ℭ Idcirco. quaſi diceret ſi vir petat diuorcium vt pater fiat nō audiret. ſi aūt petat vt exoneret oneribus matrimonij audiretur. ſed mulier audiretur vt fiat mat̄ ſi vult. nō dico virū quo ad hō audiendū ſi ſe frigidum ſciret cū cōtraxit. extra de eo qui duxit in ma. c. i.

b ℭ Septima. hō intellige cum hec nō erat virgo. q̄a ſi eſſet virgo tunc ſufficeret verum iudiciū ꝑ obſtetrices. vt. c. p̄ced̄ti. cū ſacramento tn̄ vtriuſq; ij. xxxv. q. vi. extraordinaria. Et nota ꝙ ſufficerent in caſib⁹ huius capituli duo ſi ſeptē hr̄e nō poſſent. Item eis ſolis crederetur ſi đ hoc fama eſſet. ar. xxxv. q. vi. ſi duo.

c ℭ Fuiſſent. ꝛ ꝙ operam dederunt alias nō ſufficeret vt hō i ꝑnci. capli. notatur.

d ℭ Humanū. ea humanitate qua apl̄us ꝑmiſit ſecūdas nupcias. xxxi. q. i. hac ratōne.

e ℭ Accepit. pone ꝙ mulier dixit eū impotenteʒ ad reddenduʒ debitū nō ꝓponēdo cauſā impotentie coeundi. et hoc ꝓbauit et lata ē ſentētia. nūqđ ſi ꝯtraxit reſtituerentur poſtea priora ꝯnubia. nō. q: totum ius ſuum videtur i iudicium deduxiſſe. vn̄ idē eſſet ac ſi ꝑ frigiditatē vl' maleficiū ſeparet̄. ar. ex̄. đ cauſa. poſ. ꝛ ꝓprie. cū ſuꝑ electōe. C. de an. ex. l. vl. ſec⁹ tn̄ ē i actōe pſonali. ff. de ex. rei iudic. et an eadem. ꝗ. actōes. =ib ē vir et vxor nō conſanguinei teſtes qui ſecum

f ℭ Qui iurauerāt.= iurauerūt. illi enī nō iurauerūt ſic eſſe verū ſ; ſe credere ſic eſſe verū ſic illi. ſcʒ vir et vxor dicebāt. ar. xxxv. q. vi. de parentela. et ex̄ de teſti. quotiens. =in culpa. alias quod in fine dicitur

g ℭ Periurij. et ita vterq; fuit= iniquum eſſet.

h ℭ Priora. et hō cū vterq; ꝯtraxit. alias excipetur ꝯtra adulterāteʒ de adulterio. ex̄ de diuor. ſignificaſti. vel hō cū innocēs excipe nō vult.

Siquis. tpe. i. plus q̄ ꝑ duos men= ar. xxviij. q. i. ydolatria. ſes. q: enī ſtatim nō ꝓclamauit virū eſſe impotenteʒ poſtea non creditur ei ſ; viro q̄ ꝯtrariū dixit. vt ex̄ de fri. et malefi. c. i. naʒ etiam ex tpe p̄ſumit̄ aliquā eſſe nō coactā. vt. ex̄ de ſpon. ad id. i. q. i. cōſtat.

inuicem operam carni dantes commiſceri. iſte vero ſi non poteſt ea vti pro vxore habeat eam quaſi ſororem. quod ſi retinaculum cōiugale voluerint reſcindere maneant vtriq; innupti. Nam ſi huic non poterit cōcordare naturaliter quomodo alteri conueniet. Si igitur vir aliam vult vxorem accipere manifeſta patet ratio. quia ſuggerente diabolo odij fomite exoſam eam habuit. et idcirco eam dimittere mendacij falſitate molitur. quod ſi mulier cauſatur et dicit. volo eſſe mater et filios procreare. vterq; eoꝝ ſeptima manu ꝓpinquoꝝ tactis ſacroſanctis reliquijs iureiurando dicat. vt nunquam per commixtionem carnis cōiuncti vna caro effecti fuiſſent. tunc videtur mulierem ſecundas nupcias contrahere poſſe. humanum dico ꝓpter infirmitatem carnis eorum. vir autem qui frigide nature ē maneat ſine ꝯiuge. quod et ſi ille aliam acceperit tunc hij qui iurauerant ꝑiurij crimine rei teneātur. et penitentia peracta priora cogantur recipere cōnubia. ℭ Hoc autem ſeruari precipitur cum vterq; idem fatet̄. Ceterū ſi vir aſſeuerat ſe reddidiſſe debitum vxori et illa diffitetur cui potius fides adhibenda ſit merito queritur. ℭ De hijs in ꝯcilio apud cōpendium habito ita ſtatutum eſt.

In veritate viri cōſiſtat ſi mulier negat ſe cognitam ab eo

Siquis acceperit vxoreʒ ꝛ habuerit eam aliquo tempore ꝛ ipſa femīa dicit ꝙ nunq̄ coiſſet cuʒ ea. et ille vir dicit qđ ſic fecit. in veritate viri cōſiſtat q: vir caput eſt mulieris. ℭ Ecce ꝙ impoſſibilitas reddendi debitum vinculum ſoluit. cōiugij. ſed hoc de naturali impoſſibilitate ſtatutū eſt. hec aūt maleficij impedimento non frigiditate naturali debitum coniugale prohibente a viro ſuo ſeparata eſt. Vnde queritur ſi liceat ei etiam in hoc caſu a viro ſuo diſcedere et alij ſe copulare. ℭ De hijs ita ſcribit ingmarus remenſis archiepiſcopus. De hijs q̄ maleficijs impediti coire nō p̄nt.

Si ꝑ ſorciarias atq; maleficas artes occulto ſed nunquaʒ iniuſto dei iudicio ꝑmittente et diabolo preparante ꝯcubit⁹ nō ſequitur. hortandi ſunt quibus iſta eueniunt vt corde contrito et ſpiritu humiliato deo et ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis purā confeſſioneʒ faciāt. et ꝓfuſis lacrimis et largiorib⁹ elimoſinis et orationibus atq; ieiunijs domino ſatiſfaciant. ꝛ ꝑ exorciſmos ac cetera eccleſiaſtice medicine munia miniſtri eccleſie tales quantum domin⁹ annuerit qui abimalech ac domum eius abrahe orationibus ſanauit ſanare procurēt. ꝙ ſi forte ſanare non potuerint ſeparari valebūt. ſed poſtq̄ alias nupcias expetierint illis in carne viuentib⁹ quib⁹ iūcte fuerant prioribus quos reliquerūt etiam ſi poſſibilitas cōcumbendi eis reddita fuerit reconciliari nequibunt. ℭ Sed in hoc videtur contrarius premiſſo capitulo gregorij. ibi enim poſt impoſſibilitatem redditā iubet̄ ſeparari ab eo cui ſecūdo nupſerat et redire ad primum. hec autē viuente eo cui ſecundo copulata fuerat p̄mo reconciliari non poterit.

Quod ℞ II

Quod autem ei cum quo prius fornicata fuerat poſt ſeparationem nubere poſſit ſuperius

Si ipē ſciuerit ſe frigidum. ar. extra de eo qui duxit in ma. c. i.

Si ꝑ ſorciarias atq; maleficas. s. xxxiij. q. iiij. de tirijs.

l ℭ Abimalech. regē geraris. vt. s. xxxij. q. iiij. nemo.

m ℭ Separi. ñ ipa vxor dicat̄ ꝓcuraſſe maleficiū cū ſua culpa ad hoc deuenerit. vt. lv. di. ſi euāgelica. ff. ꝙ me cā. ſi mulier. xv. q. i. ſi q̄s iſta

n ℭ Cōcūbendi. cū alijs nō cū p̄oribꝫ. tūc enī nō eſſet ꝑpetuū miens. maleficium. o ℭ Neq̄būt hō poti⁹ ignarus dicēd⁹ eſt q̄ ingmarus. naʒ dixit cardinalis ꝙ iſte finis non tenet. quia vt dixit

Quod nullum maleficium eſt ꝑpetuum quin ſaltem ꝑ ipm auctorem tolli p̄t. Alij dicūt ꝯt̄. vt. s. e. reqſiſti. vel itellige poſt triēniū.

Quod autem. ſuperius. s. xxxi. q. i. in principio.

probatum eſt · mortuus ē enim vir eius ſibi exquo iudicio eccleſie ab eo ſeparata et ab eius lege ſoluta eſt · Vnd' iuxta apoſtolum nubat cui vult tantum in domino · Sed queritur ſi ſine eccleſiaſtico iudicio nulla cauſa diſcidij rationabiliter ꝓbata ab ea diſceſſiſſet an eſſet cogendus redire ad eam · De hoc ita ſtatutum eſt in concilio carthaginenſi cui interfuit aug' · cap'lo · xxx ·

Nō licz alicui vxorē dimittere niſi cauſa diſcidij prius ecc'ie probetur

Seculares qui coniugale conſorcium nulla grauiori culpa dimittunt vel etiam dimiſerūt ⁊ nullas cauſas diſcidij ꝓbabiliter ꝓponentes ꝓpterea ſua matrimonia dimittunt vt aut ad illicita accedere aut aliena preſumant · ſi antequam apud epiſcopos ꝯprouinciales diſcidij cauſas dixerint · et poſquam in iudicio damnentur vxores ſuas abiecerint a communione eccleſie et ſancto populi cetu pro eo ꝙ fidem ⁊ coniugia maculant excludantur

Item ambroſius ſuper lucam

Lex diuina ꝓhibet virū vxorem dimittē niſi certa cauſa fornicatōnis

Non quod nephas eſt in ſubditos in comparem fas eſt · dimittis ergo vxorem quaſi iure ſine crimine · et putas hoc tibi licere q'd lex humana non prohibet · ſed prohibet lex diuina qui hominibus obſequeris deum verere · audi legem domini cui obſequuntur etiam qui leges fecerunt · quos deus coniunxit homo non ſeparet · Item nicolaus papa carolo imperatori ·

Abſqꝫ cauſe ꝯgnitōe a viro ſuo dimiſſa ad omnia reſtituatur ·

Hiſtoria eccleſiaſtica ab euſebio ceſarienſi epiſcopo confecta de muliere quadam que de caſtitate a marito · accuſabatur · ait preceptum eſt ab imperatore lege lata vt primo permitteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare · tunc demum reſponderet obiectis h' omnes leges tam eccleſiaſtice quā vulgares publiceqꝫ precipiunt · ſi autem de mulieribus et ſecularibus viris hec conſtituta ſunt · multo magis eccleſiaſticis hominibus et ſacerdotibus ſunt conceſſa · Item nicolaus papa ·

Niſi poſt reſtōnem neqꝫ de coniugij fide neqꝫ de adulterij crimine inter viros et vxores iudicium eſt agitandum ·

Siue de coniugij federe ſiue de adulterij crimine iudicium agitandum ſit · nulla ratio patitur tebergam cum lothario poſſe inire certamen · niſi prius ad tempus fuerit reddita ſue poteſtati et conſanguineis proprijs libere ſociata · itaqꝫ etiam locus prouidendus eſt in quo nulla vis multitudinis formidetur ne ſit difficile teſtes producere vel ceteras perſonas que tam a ſanctis canonibus ꝙ̃ a venerandis romanis legibus in huiuſmodi controuerſijs requiruntur · In hoc capitulo quamuis videatur cauſa expoſita eſſe quare ſua auctoritate non licet alicui vxorem dimitere · ꝙ̃ ceſſante ipſa quoqꝫ ꝓhibitio ceſſare videtur · tamen quia ipſa ſeparatio pena eſt · et pena nulli eſt inferenda niſi per iudicem · generaliter hoc intelligendum eſt · vt ſiue ob cauſam premiſſam ſiue nulla cauſa exiſtente non liceat alicui ſua auctoritate vxorem dimittere · quod etiaꝫ de pena homicidij vel qualibet alia intelligendum eſt · Vnde nicolaus ſcribit radulpho bituricenſi archiepiſcopo ·

Coniugia penitus interdicantur hijs qui occidunt ſuas vxores ·

Interfectores ſuarū ꝯiugium ſine iudicio cū

---

a Sed queritur · quia ſecunda queſtio non habebat dubitationem · ideo ponit aliam incidentem queſtionem que ſimiliter queſtionem non habet · quia ſemp eſt reſtituenda niſi in tribus caſib9 ſi publice ſit adulterata · vel niſi timeatur de viri ſeuicia ꝭ · e · ſiue · et extra de diuor · ſignificaſti · vel niſi dicātur ꝯſanguinei in gradu indiſpēſabili et incōtinēti probet' exceptō · extra de reſti · ſpo · litteras · et tamen in eodē caſu ſit reſtitutio quo ad oīa niſi quo ad carnale ꝯmerciuꝫ · vt ibi dicitur in ſine · quartus caſus poteſt eſſe quādo vxor ꝓpria voluntate recedit · a viro · vt · xxvij · q · ij · agathoſa · vel cū vir de licētia vxoris recedit ab ipſa · vt ibidem ·

Seculares · probabilit · nota quare dicit probabiliter · hoc enim forte dicit quia ꝓpter fornicatōnis ſuſpitionē probatam eccleſie licebit ei vxorē dimittere · vt · s · · xxxij · q · i · c · dixit · Johannes ·

c Prouinciales · diſtributiue · ſcz ipſe apud ſuum et ille apud ſuuꝫ · nō enim ꝓpter tales cauſas ipſi prouinciales ꝯuocantur · vel melius h' olim obtinuit ꝙ cauſa matrimonij tractabatur apud epiſcopos prouincie · xxxv · q · vi · multorum · hodie etiā archipreſbiter cauſam huius tractare poteſt · ar · extra d' ꝯſang · et affi · c · i · ſed certe et hodie ad epiſcopalē iuriſdictōnē cognitō matrimonial' cauſe ſpectat · vnde nec abbates nec alij poſſūt de matrimonio ꝯgnoſcere niſi ex ꝯceſſione vel alia cauſa legittima id habeāt · vt ex' de exceſ · prela · accedētib9 · ꝑſcribi ꝑt tal' iuriſdictio · vt ex' d' ꝑſcꝑ · auditis · in fine · Johannes ·

d Non q'd · in ſubditos · ſcz renunciare epiſcopatui · extra de renuncia · niſi · et ex' d' regul' · licet vt' ſicut ſubditi non poſſūt deferre prelatum · xi · q · i · molita · vel ſicut prelatus nō poteſt ſine cauſa punire ſubditos · lxxxvi · di · ſi quis ·

e In ꝯparem · ſcz vt vir dimittat vxoreꝫ ſine cauſa · vel ꝯtēnet preter ordinē iudiciariū ꝯ xxvij · q · ij · ſūt · in auten · vt liceat matri ⁊ auie

f Sed ꝓhibet · s · ꝯ · ꝭ cauſas · lex enim humana admittit diuorciū in alijs caſibus ꝑter fornicatōnem · vt · C · de repudi · conſenſu ·

Hiſtoria · vt primo · exquo ergo mulieri primo reſtituunt' res ſue multo potius vir eſt ei reſtituendus · et ſic facit ad ꝓpoſitum gratiani · Alij ponunt caſum ſic · querebatur an mulieri accuſate de adulterio dande ſunt inducie · Reſpondetis ꝙ ſic · ſed hoc non videtur poſſe ſtare q2 in crimine adulterij nulli datur dilatio · vt · ff · de adul · in crimine ꝭ poteſt dici ꝙ hoc verum eſt cum agitur criminaliter ·

h Familiarē · et hoc intelligūt quidā de ꝓparatorijs inducijs · alij de reſtitutorijs ·

i Hoc · ſcz reſtitutionem fieri ·

k Oīs leges · d' hac materia loquentes ·

Siue · videt' ꝙ hoc capitulum faciat ꝯt' ꝓpoſitū · G · ꝗ intēdit probare ꝙ vxor debeat r̄ſtitui · at h' nō reſtituitur viro ꝭ eius poteſtati ſubtrahitur et cōſanguineis ſociatur · Reſ · in h' facit q2 iſta ſpoliata erat quadam libertate q2 cōpulſa fuerat cōtra ſe confiteri · · xxxi · q · ij · lotharius · vel i h' facit ad ꝓpoſitū · q2 ponit quādaꝫ exceptōnem quando nō debet fieri reſtitutio · ſcz cū timetur de ſeuicia viri ·

m Reddita · h' habes ꝙ ꝗn cito accuſatur m̄rimonium ꝑt vxor petere vt det' libertati ſue ne cogat' aliquid ꝯfiteri cōtra ſe · hoc poteſt intelligi cum tanta eſt ſeuicia viri ꝙ nulla ei ꝑt ſufficere cautio · vt extra de reſti · ſpo · lr̄as · in ſi · de hoc no · xxij · q · i · de benedicto ·

n Et locus · ar · ꝙ iu' ex' etiā tenetur de loco iudicij ꝓuidere ptib9 vt in eo loco debeat de cauſa cognoſcere vbi partes libere et ſecure valeant cōuenire · s · · iij · q · ix · hortamī · · s · xxiij · q · i · puidē / da · ff · de re · du · vbi · s · ij · q · ij · c · vl · quod ſi non fecerit licite appellatur · extra d' ap · ex parte · i ·

o Sit difficile · ſimile · ff · qui ſatiſda · co · ſi fideiuſſor · ꝭ · i · quia cū difficile eſt alicui ſatiſdare in vna ciuitate mittitur in aliam · vt ibi ·

p Perſonas · id eſt aduocatos ·

q In hoc capitulo · s · e · ſeculares ·

r Expoſita · ibi · nulla grauiori culpa

s Vel q̄libet · nā leuē vir imponit · vt no · vij · q · i · ſic alteri9 ·

Interfectores · adulterarū · maxime · q2 nec tūc licet vt ꝭ · c · prox ·

u Huiuſmodi · hoc dixit ideo q2 ſ'm leges ex cauſis pluribus ſeparatur matrimonium ·

x Adoleſcentib9 ꝭ · e · in adoleſcentia ·

y Indulgentia · videt' ergo ꝙ indulgentia nō eſt regula · et ꝙ nulla

diſpenſatio ſit ius quod·M·et·h·concedit ·ar·i·q·vij· exigunt ·et·c· ſi quis omnem·et notaui·l·di·de hijs· Alij vero dicunt ꝙ omnis indulgentia eſt ius·ſed tale quo ſuperior vti poteſt ⁊ inferior non poteſt petere·ergo hoc dicendo retulit ſe ad cauſam conſtitutionis et origineꝫ· nam per indulgentiam fuit hoc ſtatutum licet modo ſit ius·

a ¶ Mittere·id eſt confederare cum vicijs homines ·vel mittere pacem inter homies et vicia·

b ¶ Sed gladiū· id eſt diſcordiam et ſepatōnē a malis· id eſt caritatē que ſeparat vicia

Inter hec ·liceat·hoc licet ſm lumbardā ſed non ſecunduꝫ romanam · pater tamē eam poteſt occidere in ipo actu ſed non maritus et pater vtrū qꝫ interficiat vno ictu·vt·ff·ad·l·iuli·de adul·l·nec in eo·et·l· ſequenti· ignoſcitur tamen marito ſi vxorem in adulterio depꝛehenſam occiderit quo ad pene mitigationem ·C· ad ·l·iuli· de adulterꝭ· gracus · Et nota ꝙ licet lex antiq̄ ꝑmittat viro occidere adulterum depꝛehenſū cum adultera i domo ſua non tamen in domo ſoceri ·vt ·ff· de adul · marito · nouo iure tamen vbicūqꝫ fere poteſt occidere eum poſt tres denunciationes factas · vt in auten· vt liceat ma ·et auie · ·§· penul· et vlti · colla·viij·nec illd enim corrigit᷑ p auten·que ē coll· ·ix· vt nulli iudi · ·§·ſi quando·quia in alio caſu loquitur· Iteꝫ licet patri ſimiliter detur ſecundū legem licentia occidendi· vt·ff·de adul·nec in ea· ſi tamen interficiat non excuſatur a culpa vel

non addis adulteraꝫ vel aliquid huiuſmodi quid aliud habendi ſunt ꝙ̃ homicide·ac per hoc ad penitentiam redigendi ſunt·quibus penitus coniugium denegatur· exceptis adoleſcentibus de quibus eſt beati leonis pape·xxv·regula decretalium ·imo indulgentia obſeruanda · ¶ In h᷑ capitulo videtur nicolaus permittere maritis cauſa adulterij vel alterius huiuſmodi criminis vxores ſuas interficere·ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio non materiali criminoſos feriri iubet·illo videlicet gladio quo petr⁹ iubetur mactare et manducare · de quo etiam criſtus ait in euangelio· non veni pacem mittere in terram ſed gladium· ¶ Unde idem nicolaus ſcribit aluino epiſcopo· Non licet alicui vxorem ſuam adulteram occidere·

Inter hec ſanctitas veſtra addere ſtuduit vt ſi cuius vxor adulterium ꝑpetrauerit vtrum marito illius liceat ſecundum mundanam legem eam interficere· ſed ſancta dei eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus·gladium nō habet niſi ſpiritualem quo non occidit ſed viuificat· ¶ Itē pius papa · Penitentia eius qui proprias vxorem abſqꝫ cauſa peremit ·

Quicunqꝫ ꝓpria vxorem abſqꝫ lege et ſine cauſa et certa probatione interfecerit aliamqꝫ duxerit vxorem armis depoſitis publicā agat penitentiam · et ſi contumax fuerit et epiſcopo ſuo inobediens extiterit anathematizetur quouſqꝫ cōentia t·eadem lex erit illi qui ſeniorem ſuum interfecerit· ¶ Item ſtephanus·v·aſtulpho · Penitētia aſtulphi qui vxorē ſuā interfecerat·

Admonere te cum lacrimis et multo gemitu cordis curam⁹ fili aſtulphe ſed nō fili⁹ debeas dici· qui tam crudeliter homicidium ꝑpetraſti·Nam occidiſti vxorem tuam ꝑteꝫ corporis tui legittimo mrīmonio tibi ſociatā ſine cauſa mōtis nō tibi reſiſtentem nō inſidianteꝫ quocūqꝫ modo vite tue·nō inueniſti eam cū alio viro nephariaꝫ rem facientem ſed concitat⁹ a diabolo et impio furore inflammatus latronū more atrocius eam gladio tuo crudelior omni beſtia interemiſti· ⁊ nunc poſt mortem eius addis iniquitateꝫ ſup iniquitatem filioꝝ tuoꝝ improbe predo qui matri non pepciſti· Filios tuos orphanos feciſti inducere ſup eam vis mortis cauſaꝫ·poſt morteꝫ p vnū hominē homicidam et reprobum teſtem incuſare vis mortuaꝫ · qm̄ nec euangelium nec vlla diuina humanaqꝫ lex vnius teſtimonio etiam idoneo quempiam ꝯdemnat vel iuſtificat quātomagis p ipm flagicioſiſſimum ⁊ ſceleſtū · nec illa viua debuit cōdemnari nec a te poſt eius mortē accuſari·prius eni cauſa criminis ſubtiliter erat inueſtiganda · et tūc ſi ita fuiſſet inuēta ſcdꝫ legis tramitem debuit accipere vltionis vindictam· nam ſi verū quod abſit fuiſſet ſicut ille adulter mētitus eſt poſt ſeptem annos penitētia pacta dimittere eam p approbatā cauſaꝫ

f ¶ Agat·ar·quem poſſe compelli ad penitentiam· ſed hoc in publicis et enormibus·ar·xxij·q·i·c·vlti·

g ¶ Seniorem·i·epiſcopum vel alium prelatum vel dominum ſuū·ar· ·iij·q·iiij·c·iiij·xxv·q·ij·ita nos

Admonere·dici·ar·quē priuari nomine ratōne criminis · Iuxta illud·ſi re priueris nec nomē habere mereris·ar·xiij·q·ij·poſtquam·ij· ·q·vij·§· quibus ergo·ij·q·i·ſcel⁹· et·C·de fer· a nullo·ar·ꝯtra·de pe· di·iiij· ſi ex bona · nam filij dei dicuntur qui nō errant in eccleſia ·

i ¶ Partem·ſi·s· ·xxxi·q·ij· de neptis·et ·xxvij·q·ij· agathoſa · et eſt ar· ꝙ qui accepit alimenta ſibi videtur excipere vxori cū ambo ſint vnū corpus· et etiam filijs ⁊ ſeruientibꝫ· ·ar·l·di· ſtudeat· ·ff·de vſu·et hab· ·lij· Iohannes·

k ¶ Reſiſtenteꝫ · ſupple maxime·q᷑ ſi etiam reſiſteret vel inſidiaret᷑ nō ideo deberet eam interficere·

l ¶ Non inſidiantem·nō eſt hic argumentandum a ꝯtrario ſenſu ꝓpē capitulū·xxxij· q· ·v·quicquid·

m ¶ Predo · non ꝙ eos ꝑuare poſſit·licet enim vxō ꝓpter adulteriuꝫ interficiat᷑ dos tamen ad eius filios deuoluitur· i autē· vt liceat matri et auie·§· ſi de adulterio · ſed q̄a eos ſolatō et ꝓtectione materna ꝑuat· licet alias lucrifaceret vir doteꝫ ob adulterium vxoris·extra de dona inter vi·et vxo·c· plerūqꝫ·hoc autē caſu nō lucrifacit cum eā interficit· etiā ſi pactū fecit de ea lucrāda pri⁹ ·ff·ſolu·ma · ſi ab hoſtibus·§·i·

n ¶ Poſt mortē·

a peccato·licet a pena ciuili excuſetur in criminibus enim dico ſpecialem conceſſionem canonis neceſſariam quo ad culpe immunitatem · vnde cum dicatur non occides·xxiij·q·v·ſi non licet · nec ſpecialiē iſti excipiantur a canone·ergo occidendo peccant·imo viro hoc interdicitur·vt·ī·e· ammonere·vnde non excuſatur auctoritate iuris ciuilis ſed et dotem amittit vir quam lucrifaceret·alias enim ſolus iudex excipitur a canone vt occidat·xxiij·q·v·cum homo·et·q·iij·ſi homicidium

c ¶ Gladium·quo ad executionem·hoc ideo dico q᷑ imperator habet illud a papa·extra de elec ·venerabilem·

Quicunqꝫ·armis·ī·de pe·di·v·falſas ·

cum crimina extinguantur morte·xxiij· di· quorundam ·C· ſi reus vel accuſa·l·i·niſi ratione bonorum quis agere velit·C·e·l·vlti·C·ſi pendente·ap·mors interue·l·ij·ff·de rei vendi·vtiqꝫ·

o ¶ Vel iuſtificat·vnde non tenet·xi·q·i·quicūqꝫ·creditur tm̄ vni tanquam recitatori vel tanꝙ ſocio·vt·viij·q·iij·talia·lxxxvi·di· tanta

p ¶ Penitentia·ar·ꝙ poſt pactam penitentiam et crimine purgato poteſt quis accuſari de crimine illo·vt·xv·q·v·preſbiter et·xxv·di· ·c·vlti·et extra de ſciſma·fraternitatis·nam ꝑferens memorādi criminis·labem ⁊c·di·lxi·in ſacerdotibꝫ·et·i·q·vij·ſi quis omnē·nam p penitentiam nō deſinit quis eſſe nocens·ff·de edil᷑·edic·qd ſit fugitiu⁹·

imo etiam poſt baptiſma poteſt de hoc accuſari· vt extra de diuor· gaudemus· in fine· ar· contra· xxiii· q· iiii· ſi illic· et· xxxii· q· i· quod autem· in fi· et· c· non erit· et· c· apud· et· l· di· ferrum· et extra de accu· de hiis· ·ff· de edil· edic· quod ita· de hoc dixi· vi· q· i· qui crimen· ⁊· c· illi qui· ſed nonne preiudicat ſibi maritus tacendo ꝑ ſeptenniū cum vltra quinquennium non audiatur accuſatio adulterii· vt· C· de adul· adulter· ſ3 illud obtinet quo ad penam legalez non quo ad petendum diuorciū· e3 de ꝓcur· tue· nunquid ḡ in infinitū poteſt eam accuſare· dicūt quid ā q̄ non vltra ·xx· ānos· vt· C· ꝺ fal· querelaz· h· dicit q̄ vſq3 ad milleſimum· et q̄ncunq3 claruerint crimina· vt· lxxxi· di· q̄cunq3· et di· viii· qui contempta· xxiii· q· iii· ecce· et q̄ dicit penitentia peracta ſed et ante latam tamē ſententiam· s· ꝓx· q· ·v· c· xpiana·

a ¶ Monaſteriū· ex hoc loco videt9 q̄ quantamcunq3 penitentiam quis teneatur finire ſi intret religionez ad illam non tenetur· quia religio ſoluit vinculum iuramenti· vt extra de iureiur· peruenit· Itez ſoluit votum· vt extra de voto et vo· redēp· ſcripture· Item ſoluit vinculuz obedientie· ·xix· q· ii· due· licet ergo a papa ſit alicui iniunctum ī penitentia vt eat romam vel aliq̄d huiuſmodi faciat et intret religionem non dicitur tranſgreſſor· Ille enim dicitur trāſgredi qui deſerit maius pro minori vt· xx· q· iii· propoſitum· et· xvii· q· ·i· qui bona· ar· ad idem· ·ꝫ· de pe· di· i· ·§· hiis auctoritatibus· et hoc hugo concedit· alii dicunt q̄ tenetur adimplere quod promiſit et quod iniunctū ē ei in penitentia niſi abbas diſpenſet ſecū· xviii· q· ii· c· nullaz·

b ¶ Si forte· non ponitur dubitatiue· imo nota eſt penitus aſſertionis· et ē· ſi· de pe· di· i· quamobrem

c ¶ Et grauius· viſum enim fuit maioris pene conuerſari inter homines et hominum carere ſuffragiis q̄ procul ab hominibus ſolaciū hominum non ſentire· C· de apoſta· hii qui·

d ¶ Siceram· per ſiceram intellige omnem potum qui inebriat· vt· xxxv· di· in palea· vinolentum·

e ¶ Carnem· ſed nunquid oua cum ouum ſit caro liquida vel lac cum lac non ſit niſi ſanguis colore mutato· dicimus q̄ non· et hoc vult littera illa que ſequitur· in pane et aqua· ſed tamen poteſt intelligi q̄ h9 debeat facere in certis diebus· id eſt legittimis feriis· ſed nunquid de lardo vtetur· nunquid nomine carnis eſt prohibitum· videtur q̄ non· ar· lxxxii· di· pſbiter· ibi enim ſagimen pmittitur q̄n oua pmittuntur·

f ¶ Nunquā cingere· niſi conſilio epiſcopi ꝓ iuſticia defēdenda· et ē ſimile ·ꝫ· de pe· di· ·v· falſas·

poteras ſi voluiſſes· occidere tamen eam nullatenus debuiſti· non enim vult deus mortem peccatoris ſed vt conuertatur ad penitentiam et viuat· Idcirco placeat tibi conſilium noſtrum vt facias hoc quod melius tibi leuiuſq3 videri poterit· miſerere anime tue vt non ſis tuꝰ tibimet ipſi homicida relinque· qua propter te rogamus hoc malum ſeculum q8 te traxit ad tam immaniſſimum peccati facinus· ingredere monaſterium humiliare ſub manu abbatis et multorum fratrum precibus adiutus· obſerua cuncta ſimplici animo que tibi fuerint imperata ſi forte ignoſcat infinita dei bonitas peccatis tuis et refrigeret animam tuaz priuſquam crucieris perpetuis flammis· hoc leuius et meliꝰ tibi eſſe certiſſime ſcias· ſin autem publicaz penitentiam permanens in domo tua vel in hoc mundo vis agere quod peius tibi et durius et grauius eſſe nō dubites ita vt agere debeas exhortamur vt omnibus diebus quibus penitere debes· vinum et ſiceram nō bibas· carnem nunquam vllo tempore comedas preterquam in paſca et in die natalis domini· in pane et aqua et ſale penitentiam age· in ieiuniis in vigiliis et orationibus et elimoſinis omni tempore pſeuera· armis nunquam cingere nec in quo libet loco litigare preſumas vxorez nunquam ducere concubinam nunquā habere nec adulteriū committere audeas· in balneo nunquam laueris in conuiuiis letantium nunquaz te miſceas· in eccleſia ſegregatꝰ ab aliis xpianis poſt oſtii poſtes humiliter te repone· ingredientium et egredientium ſuppliciter oratōnibꝰ cōmendare· communione corporis et ſanguinis domini cunctis diebus vite tue indignum te exiſtimes· In vltimo tamen exitus vite tue die ſi merueris ꝓ viatico ſi ſit qui tibi tribuat tantummodo venialiter vt accipias tibi concedimus· Sunt et alia multa que tibi nimis durius ⁊ ſatis acrius erant iuxta magnum pondus peccati o infelix adiicienda· ſed ſi hec omnia que tibi miſericorditer dicta ſunt perfecto corde domino auxiliante feceris et cuſtodieris· confidimus de immenſa dei clementia remiſſionem habiturum te tuorum peccatorum· et ſecundum dictum iuſti boniq3 paſtoris reſoluet te ſancta eccleſia ab h9 vinculo peccati in terris vt per ipſius gratiam qui eaz ſuo ſanguine acquiſiuit ſolutus ſis in celis· ſi autem aliter feceris ⁊ ſancte matris eccleſie tam ſalubrez ammonitōnem deſpexeris· ipſe tibi ſis iudex et in laqueo diaboli quo irretitus teneris permanebis· et ſanguis tuus ſuper caput tuum nos alieni a conſortio tuo pro aliorum fidelium ſalute deo opitulante omni ſolicitudine nitimur deſudare et domini miſericordiam attentius quotidie implorare· ¶ Item auguſtinus de adulterinis coniugiis libro ·ii·

Potius vxore viuente quis aliā ducat q̄ humanū ſanguinē fūdat

Si quod verius dicitur nō licz

g ¶ Litigare· h9 ideo dicit q: apd ſeculare tribunal nō debet ſuā querimoniam diſceptādo ꝓponere quiſquam publice penitens ſed eccleſiaſticū iudiciū debet adire· ut· ꝫ· xi· ·q· i· aliud· Supple ḡ h9 niſi i ꝓꝑa cauſa et coram eccleſiaſticis·

h ¶ Nunq̄ ducere· ſi tñ duxerit tenet matrimoniū· ar· s· e· quicunq3· ibi aliam duxerit· alii dicūt ɔtra· vt no· ꝫ· e· §· de penitentibus·

i ¶ Nunquā laueris· niſi in neceſſitate· ꝺ con· di· iii· peruenit·

k ¶ Exiſtimes· ḡ videtur q̄ magis peccat qui vxorez interficit q̄ q̄ matrem· quia maior penitentia imponitur h9 vxoricide q̄ matricide ꝫ· in illo capitulo· latorem· qd̄ eſt· ꝫ· e· q· et ſic maius ē crimen· ar· xxiii· q· i· nō afferamus· qd̄ ɔcedit hug· nam dic̄ q̄ magis peccat qui ſeipſum interficit q̄ alium· ·xxiii· q· v· ſi non licet· vñ magis peccat q̄ ptē corpis interficit q̄ qui matrem· probat hoc etiam per illaz auctoritatem· propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit vxori ſue· extra de biga· debitum Alii dicūt q̄ magis peccat qui matrem interficit q̄ qui vxorem· ſed quia homines promiores ſūt ad interficiendum vxores· ideo magis ob hoc puniuntur vt ſic retrahantur a tali facinore· vnde non valet hec argumentatio· grauiꝰ puniuntur ḡ grauius peccant· et ē ſimile in fornicatōe notoria· licz enim multa crimina ſint grauiora tñ q: facilius delinquitur ī h9 crimine q̄ i aliis ideo durior pena in eo ſtatuit̄· ar· xxxii· di· §· verum·

l ¶ Venialiter· ar· q̄ eccleſia poteſt corpus et ſanguinem domini quibuſdam etiam in fine prohibere· ar· xxvii· q· i· impudicas· ar· di· l· penitētes· contra· s· xxvi· q· vi· de hiis· contra· s· ii· q· iii· ſi quis epm aut pſbiterum· s· xiii· q· vi· q̄ſitū ē· ibi· ſm̄ pcepta canonū· ad h9 dic q̄ q̄ncq3

illud quod de iure communi competit· dicitur concedi reſpectu miſericordie et pietatis · ar · s · xi · q · iij · quoniam · ff · de vſufru · ſi extraneo · et in certis capitulis hic ſignatis · nam vniuerſe vie domini miſericordia et veritas · Johannes ·

a ¶ Sanguis · id eſt peccatum · vnde illud · ſanguis ſanguinez tetigit id eſt peccatum · xliij · di · ephesijs · Johannes ·

b ¶ Alieni · ar · ꝙ non imputatur p̄lato ſubditorum malicia · ex quo p eum non ſtat quominus corrigant̄ · ar · vij · q · i · § · cum autem · s · di · xliij · ephesijs · s · di · xlvij · c · vltimo ·

Si quod verius · non licet · nam dicit lex ꝙ vnum delictum propter aliud delictum nō minuit penam · vt · ff · de priua · delict̄ · l · ij · et eſt ar · ꝙ in delictis compenſatio non admittitur · ar · xiij · di · c · i ·

b ¶ Quod non licet · ſcilicet occidere vxorem ſuam

¶ Quod non licet · ſcilicet aliam ducere ea viuēte ·

f ¶ Adulterium · ſic ergo permittitur minus malum vt vitetur maius · s · xxvi · q · ij · hij qui · s · xxij · q · i · c · vl · s · di · lxxxij · preſbiter · s · xx · q · vij · quid · contra · ſolutō · grauius ē homicidiū ꝙ adulterium · ſed ibi exponas grauius · id eſt generalius · l · di · quia tua · vel turpius ratōne inquinatōnis · xxxij · q · i · in coniugio · et non eſt conſilium vel preceptū quod hic dicitur ſed eſt comparatiua permiſſio que non excuſat a peccato · ſic intellige · xxxi · q · i · hac ratione ·

homini xp̄iano adulteram cōiugem occidere ſed tantuz dimittere · quis eſt tam demens qui dicat ei fac qđ non licet vt liceat tibi quod non licet cū eni vtrumqꝫ ſecundū legē cristi illicitum ſit ſiue adulteram occidere ſiue alteram ducere ea viuente ab vtroqꝫ eſt abſtinendum · non illicitum pro illicito faciendum · ſi eni facturus eſt quod non licet iam faciat adulterium et non faciat homicidium · vt viuente vxore ſua alteram ducat non humanum ſanguinem fundat · quod ſi eſt vtrumqꝫ nepharium non debet alterum per alterum ꝑpetrare ſed vtrumqꝫ vitare · ¶ In premiſſis auctoritatib9 quiqꝫ prohibentur adulteras coniuges ſuas occidere · ſed permittitur poſt ſeptem annorum penitentiam illas eis dimittere · ſin autem illas interfecerint iubent̄ ſine ſpe coniugij perpetuo manere · niſi forte ꝓpter lapſum iuuenilis incontinentie ad matrimonia contrahenda eis miſericordia impendatur · Clericis autem cōceditur ſi vxores eorum peccauerint ſine mortis acerbitate habere eas in cuſtodia et ad ieiunia eas cogere · non tamen vſqꝫ ad necem affligere · ¶ Vnde in toletano ꝯcilio legitur · Clerici ſi vxores eoꝝ peccauerint eas domi cuſtodiant et ad ſalutaria eas cogant ieiunia ·

Placuit vt ſi quorumcunqꝫ clericorum vxores peccauerint ne ſorte licentiam peccandi plus habeant accipiant mariti earum hanc poteſtatem preter necem cuſtodiendi et ligandi in domo ſua ad ieiunia ſalutaria non mortifera eas cogentes · ita vt inuicem ſibi clerici pauperes auxilium ferant ſi ſeruicia non habeant · cum vxoribus autem ipſis que peccauerant non cibos ſumant niſi forte ad timorez dei acta penitentia reuertātur · ¶ Nūc autem queritur quare ſacris canonibus ſit inſtitutum vt poſt ſeptem annos penitentes in priſtinum ſtatum reuocentur · ¶ De hijs ita ſcribit iſidorus ad maſonem epiſcopum Quare ſit inſtitutum poſt ſeptez annos i priſtinū ſtatū peītētes redire ·

Hoc ipſum quod canonum cēſura poſt ſeptem annos penitentem remeare in priſtinum ſtatuz precepit ⁊ cetera · vt in tractatu ordinandorum de lapſis · non electione ꝓprij arbitrij ſancti patres ſed potius ex ſententia diuini iudicij ſanxerunt · Nam legitur ꝙ maria ſoror aaron propheti ſſa dum detractōnis aduerſus moyſen incurriſſet delictum illico ſtigmate lepre percuſſa eſt · cumqꝫ peteret moyſes vt emundaretur precepit eam dominus extra caſtra ſeptem diebus egredi · et poſt emundatōnem rurſus eaz in caſtra admitti · maria ergo ſoror aaron caro itelligitur ſacerdotis · que dum ſuperbie dedita ſordidiſſimis

Item non dico ꝙ ipſi met debeant eis penitentiam iniungere ſed compellere vt accipiant ab alijs · Sed nunquid laicus idem poteſt de vxore ſua · dico ꝙ non · quia non inuenio expreſſum · caſtigare tamen poteſt eam · vt notaui · s · vij · q · i · ſicut alterius · Sed quare dicit ꝙ pauperes clerici ſeruiant ſibi · dic ꝙ reſpondet tacite obiectioni · quaſi diceret · et ſi mulieres ligate non poſſunt eis ſeruire pauperes clerici qui non poſſunt alios ſeruientes habere ſeruiant ſibi inuicem mutuo · Itez ſecundum hugonem · non poterūt iſtas reconciliare ſibi niſi nollent ꝓmoueri · ar · xxxiij · di · ſi cui9 · Alij autem dicunt illum non impediri cuius vxor cognoſcitur ab alio ſi ipſe non conſentiat eius adulterio · vn̄ bene poſſunt eas reconciliare etiaz quo ad carnis cōmercium · nec eis in aliquo preiudicatur · quod tamē intelligas ſecundum ꝙ dixi · s · xxxiij · di · ſi cuius

k ¶ Ita vt inuicem · ar · xij · q · i · dilectiſſimis · ar · xi · q · i · ſicut enim · ar · di · xc · precipimus ·

l ¶ Si ſeruicia · id eſt ſeruientes ·

m ¶ Non cibos · et eſt hoc propter enormitatem delicti · tamen ipſam excommunicatam non debet vitare · xi · q · iij · quoniam multos Johānes · quod forte falſuz eſt · barth ·

Hoc ipſum · precepit · id eſt permiſit · Johannes ·

¶ Poſt ſeptez annos · s · di · lxxxij · preſbiter · contra · ſed varietas eſt canonum in penis infligendis et penitentie ſunt arbitrarie · vt · xxvi · q · vij · tempora · et in hijs minor penitentia eſt amplectenda · ff · de arbi · diem proferre · § · ſi plures · et · l · non diſtinguemus · in princi · et di · l · eos vero ·

g ¶ Impendatur · s · e · interfectores ·

Placuit · licentiam · id eſt impunitatem · ſi · xlv · di · qui ſincera ·

¶ Poteſtatem · nam ſi eam male etiam verberauerit niſi pro cauſis lege expreſſis punitur in pecunia · quia dabit ei terciam partem donationis quam dedit propter nupcias · vt i auten · vt liceat matri et auie · § · ſi quis autem · ſi autem non dedit donatōnes propter nupcias punitur in quarta parte tocius ſue ſubſtancie ſi eius ſubſtancia non excedit trecētos aureos · ſi excedit dabit centum aureos · C · de repud · l · vl ·

¶ Nam legitur · licet olim peccatum murmuratōnis non mulctaretur morte · hodie tamen repellit a promotōne vt dicit hug · ar · xc · di · alienus · quia nec omnia nec ſola ⁊c̄ · vt notaui · lxiij · di · multos · Hic aſſeritur vna ratō quare ſeptennis penitentia imponatur · q2 maria ⁊c̄ · theologi aliam ratōnem aſſignant · vt ſicut propter peccatum ſeptiformis

ſpiritus ſancti gratiam amiſit · ita per penitentiā ſeptēnē eām recupet ·
a ¶ Cuius antiquior · ſi · s · l · di · domino ſancto · in fi · vbi de hoc dixi ·
b ¶ Vſurpatum · id eſt vſu habitum ·
c ¶ Vt maiorum · s · xxij · q · i · predicandum ·
d ¶ Excellentia · vt · s · lxxxij · di · preſbiter · et · xxvij · q · i · deuotam · s ·
· xxxiij · q · i · ſi quis dederit · tamen omnia iſta ſunt in arbitrio ſacerdo=
tis · xxvi · q · vij · tē
pora · vnde cano=
nes non ponūt mē
ſuram penitentie ·
ſed omnia hʒ arbi/
trio ſacerdotis re
linquuntur · vt ꝫ ·
de pe · di · i · menſu/
ram ·

e ¶ De penitenti
bꝰ · hic mouet ma
giſter quandaʒ in
cidentem queſtio=
nem · an poſt ſolē=
nem penitentiam
poſſit cōtrahi ma
trimoniuʒ · ⁊ tres
ſunt opiniones de
ſolemniter penitē
tibus · quidam di
cunt ꝙ nullus ſo=
lemniter penitens
poteſt contrahere
niſi ex diſpenſatio
ne ꝫ · e · antiqui ·
quia intelligitur
vouiſſe · et ſic in=
telligunt capitu=
lum ꝫ · e · de hijs ·
penitens eniʒ ſem
per viuet ſub re=
gula eccleſiaſtica ·
vt de pe · di · v · con
trarium · hugo ve
ro dicit ꝙ quili=
bet penitens po=
teſt contrahere ni
ſi tantum in tribꝰ
caſibus · puta vel
vxoricidio vel ni/
ſi iniunctum hʒ ſit
ei nomine peniten
tie · vel pro raptu
ſponſe alteriꝰ vel
pro inceſtu · adhuc
tamen excipit ado
leſcētes qui vt di
cit de iure com=
muni poſſunt con
trahere · Ideo au=
tem in hijs tribꝰ
caſibus prohibe=
tur · quia in hijs ↄ
taminatur ma=
trimonium · Alij tantum ponunt quinqꝫ caſus in quibus poſt ſolemnē
penitentiam non licet contrahere · vnus eſt pro inceſtu · vt · xxxij · q · vij ·
ſi quis viduam · Item pro vxoricidio · s · e · interfectores · Item pro rap
tu ſponſe alterius · xxvij · q · ij · ſtatutū · nec contradicit · xxxvi · q · ij · tria ·
nam ibi illa non erat ſponſa · Item pro concubitu cum moniali · xxvij ·
· q · i · vt lex · Item pro homicidio preſbiteri · vt extra de pe · et remiſ ·
qui preſbiterum · Item pro eo qui doloſe ſuſcepit filium de ſacro fon=
te · xxx · q · i · de eo · et dicunt quidam ꝙ ſi iſti contrahant non tenet ma
trimonium · ar · s · e · interfectores · ſi tales tamen ſint qui non poſſunt ↄ

cogitatōnum maculatur contagijs
extra caſtra ſeptem diebus · hoc eſt
extra collegium eccleſie ſeptem an=
nis proiciatur · vt poſt emundatio=
nem vicioꝝ loci vel priſtine digni=
tatis recipiat meritum · et poſt pau
ca · In fine autem epiſtole hoc adi=
ciendum putaui · vt quocienſcunqꝫ
in geſtis conciliorum diſcors ſentē
tia inuenitur · illius ſententia magis
teneatur cuiꝰ antiquior et potior ex
tat auctoritas · ¶ Hoc autem quā
quam de ſacerdotibus videatur ſpe=
cialiter dictum · generaliter tamen
de omnibus penitentibus oportet in
telligi · Ad imitationem namqꝫ illi=
us dominice ſententie dauid de ad=
ulterio et homicidio reprehenſus v=
nius ebdomade ieiunium in ſatiſfa=
ctionem admiſſi ſceleris deo legitur
obtuliſſe · Hinc etiam eccleſiaſtica
conſuetudine eſt vſurpatum vt ma
iorum criminum penitentia ſeptem
annorum ſpacio concludatur · niſi
vel officij excellentia vel criminum
magnitudo vulgarem conſuetudi=
nem excedens veluti dum contra na
turam humane ſocietatis parenti=
bus vel liberis vel alijs eiuſmodi per
ſonis impudice adheremus · vel re=
licto naturali vſu contra naturam
more ſodomitico fornicamur · vel vſ
qꝫ ad coitum brutorum animalium
prolabimur premiſſum ſpaciū trāſ=
cendere cogat · ¶ De penitentibus
quoqꝫ queritur an eis generaliter

tinere de licentia epiſcopi poſſūt contrahere · et conſenſus epiſcopi fa
cit matrimonium talium tenere · vt ꝫ · e · c · vlti · Alij dicunt matrimoni
um talium tenere licet prohibeantur contrahi niſi apponatur in con/
ſtitutōne ꝙ ſi contraxerint ſeparentur · quod credo verum · ad hoc fa/
cit extra de preben · dilecto ·

De hijs · hoc capitulum poteſt intelligi de penitente ſolemniter ꝓ
aliquo predicto=
rum criminum · et
tūc dic improfeſſā
id eſt ↄtinentiam
male ꝓfeſſaʒ · id
eſt non ſeruatam ·
et ꝙ poſtea dicit
non habent ſuffu/
gium penitendi ·
verum eſt iterum
quia ſolemnis pe/
nitentia non itera
tur · l · di · § · poteſt ·
licet gratianus in
nuat ↄtrarium ꝫ ·
d pe · di · iij · § · ex ꝑ
ſona · poteſt etiam
hoc capitulum in=
telligi de hijs qui
votum emiſerunt
et poſt contraxe=
rūt nec tenuit ma
trimonium · et tūc
dicit improfeſſaʒ
id eſt male profeſ
ſam · Et dic ꝙ non
habent ſuffugiuʒ
penitendi · id eſt
contra profeſſio=
nem ſuam venien
di · omnia alia pla
na ſunt ·

poſt penitentiam peractā coniugia
concedantur · generaliter enim ca=
nonica auctoritate prohibentur pe
nitentes ad ſecularem militiam re=
dire vel matrimonia contrahere ·
¶ Vnde ſiricius papa ·

Penitentes matrimonia contrahere prohibentur ·

De hijs vero
non incongrue dilectio tua ſe
dem apoſtolicam credidit conſulen
dam qui acta penitentia tanquam
canes et ſues ad vomitus priſtinos
et volutabra redeuntes · et militie
cingulum et ludicras voluptates et
noua coniugia et inhibitos denuo
appetiuere concubitus quorum ꝓ
fecto improfeſſam continentiam ge
nerati poſt abſolutionem filij pro=
diderunt · de quibus quia iam ſuffu=
gium non habent penitendi · id duxi
mus decernendum vt ſola intra ec=
cleſiam fidelibus oratione iungan=
tur et ſacris miniſteriorum ſolemni
tatibus quamuis non mereantur in
terſint · A dominice autem menſe cō
uiuio ſegregentur vt hac ſaltem di
ſtrictione correcti et ipſi in ſe ſua er
rata caſtigent ⁊ alijs exemplum tri
buant · quatinus ab obſcenis cupi=
ditatibus retrahantur quibus ta=
men quoniaʒ carnali fragilitate ce
ciderunt · viatico munere cum ad do
minum ceperint proficiſci per com=
munionis gratiam volumus ſubue=
niri · quam formam et circa mulie=
res que ſe poſt penitentiam talibus

g ¶ Et militie · §
nūquid ita gene/
raliter verum eſt
ꝙ ſolemniter pe=
nitens non debeat
redire ad cingu
lum militie · dicūt
quidaʒ hoc eſſe ↄ
ſilij · et ita intelli=
gunt de pe · di · v ·
falſas · hoc alij in/
telligunt in eo ca
ſu tantum cuʒ eis
hoc iniungitur in
penitentia · Alij di
cunt tantum illd
eſſe intelligenduʒ
quando egit peni
tentiam ſolemneʒ
pro crimine in mi
litia ↄmiſſo · et hʒ i
nuit illd · c · falſas ·

h ¶ Prodiderunt · ſimile · lxxxij · di · ꝓpoſuiſti · s · di · xxviij · priuſquam ·
· C · de epiſcopali · audi · nemo ·
i ¶ Iungantur · de pe · di · v · ſi qui vero ·
k ¶ Et circa mulieres · ar · ꝙ ſolemnis penitentia ita iniungitur femi=
nis ſicut et viris · ar · l · di · penitentes ꝫ · e · q · antiqua · et · q · v · penitentiā
· s · xxvij · q · i · virginibus · et · c · ſi quis ſacro ꝫ · e · c · i ·
l ¶ Sed quia · retinere · quantum ad hoc vt vtatur matrimonio iam
contracto nō eſt permiſſio · licet forte ita intellexit gratianus ·
Adiuinus · ſi hoc capitulum intelligas de priuata penitentia ·

planum eſt · ſi de publica tunc loquitur de matrimonio iam contracto ·
I N adoleſcentia conſtitutus · hoc capitulum dupliciter poteſt intelligi · primo de eo ſoluto qui egit ſolemnem penitentiam pro aliquo dictorum criminum · poſt contrahit · et ſecundum hoc facit gratianus mentionem de hoc · s · e · interfectores · nec fit mentio de hoc · ꝗ · e · antiqui · ſed de alia conſtitutione leonis quam non habemus cum illud antiqui · de coniuncto matrimonio intelligatur · qui tale quid cōmiſit ꝓpter quod egit ſolemnem penitentiam pro aliquo predictoruꝫ criminum · de quo ibi dicitur ꝙ debeꝫ vti vxore ſua quouſqꝫ poſſit ſeruare continentiam · vel poteſt intelligi de iam coniuncto · et ſecundum hoc fit de hoc mētio ꝗ · e · antiqui · ſꝫ de qua fit mentio · s · e · iterfectores · neſcimus · ſed hic ſecundus caſus repugnat illi litere · copulam vxoris · elegerit · ſed expone ibi id eſt exegerit carnale debitum · poſſet tamē intelligi illud capitulum · antiqui · ⁊ illud · interfectores · ꝙ faceret ambo mentionem de hoc capitulo · in adoleſcentia · ita ſcilicet ꝙ illud · antiqui · intelligatꝰ de coniungēdo · et ſecundum hoc littera poſita in capitulo · antiqui · ita debet exponi · coniugatus id eſt cōiungendꝰ redeat ad priſtinum coniugium · id eſt cōtrahat coniugiū quod ante contrahere potuiſſet iure ſi nō peccaſſet · ſed nunc ex diſpēſatione ·

I N adoleſcentia · ar · ꝙ ratione etatis facilius diſpenſatur · l · di · penitentes · xxxv · q · vi · ſi duo ·

a Mortis · cum nolebat eſſe i bello nō intellige ꝓ infirmitate · ar · xxvi · q · vij · c · i ·

pollutionibus deiunxerunt eſſe ſeruandam cenſemus · ¶ Sed quia timore ſoluendi coniugij nonnulli ad penitentiam accedere differunt · vel propter lapſum adoleſcentie quem formidant penitentie remedium ſuſcipere negligunt · ideo canonica auctoritate premittitur eis vel contracta matrimonia retinere vel alia contrahere · ¶ Unde leo papa · galerio epiſcopo tripolitano ſcribit ·

Ex indulgentia poſt penitentiam legittimam nō negētur matrimonia

A Udiuimus a quibuſdam ꝙ in veſtris dioceſibus ac finibus xpianorum cetus leui occaſione ſe ſubtrahunt penitentie iugo dicentes · quia ſi penitentiam agimus cōiugij debemus relinquere copulam · in quo errant et a veritatis calle diſcedunt · quia pro omnibus illicitis penitentiam vnuſquiſqꝫ xpi nominis cultor ſuſtinere ac ꝑagere ſummopere debet · dicente domino · penitentiam agite appropinquabit eniꝫ regnum celorum · Coniugium vero legitimum nulli ortodoxorum penitentiam ſuſtinenti ſoluere licet · et infra · Sacris enim eos vos expedit alloquijs edocere vt ab erroris eripiantur caligine · et licitis copulationibus iuncti de omnibus illicitis penitentiam agere curent · ¶ Iteꝫ leo quartus ·

Propꝰ lapſum iuuenilis incōtinentie non negentur penitentibus legittima coniugia ·

I N adoleſcentia conſtitutus ſi vrgēte aut metu mortis aut captiuitatis periculo penitētiā geſſerit · et poſtea timens lapſum incontinentie iuuenilis copulam vxoris elegerit ne crimen fornicationis incurreret rem videtur feciſſe venialem · ſi preter coniugem · nullam omnino cognouerit · in quo tamen non regulā ɔſtituimus · ſed q̄d ſit tolerabilꝰ extimamꝰ · ¶ Itē nicolaꝰ papa radulpho epo ſancte eccleſie argentee retenſis ·

Hec penitentia eſt imponenda ei qui matrem occidit ·

L Atorem preſentiū matricidā eſſe cognouimꝰ cui p̄cipimus vt ſub penitētie iugo ꝑmaneat · ita vt per vnum annuꝫ integrum eccleſiam non ingrediatur · ſed ante fores baſilice ſtans orans et dep̄cans deum ꝑſeueret qualiter tanto eripiatur piaculo · cōpleto vero anni circulo introeundi licentiam in eccleſiam habeat · tantū inꝰ audiētes ſtet ſed nondum cōmunicet · Completis autem trium annorum circulis ſacre cōmunionis ei gratia concedatur · oblatōnes vero non offerat · niſi prius aliorum ſeptem annorum curricula expleantur · Hijs autem omnibus annis atqꝫ temporibus carnem non manducet nec vinum bibere preſumat · exceptis feſtis diebus atqꝫ dominicis · et a paſca vſqꝫ ad pētecoſten · ⁊ quocūqꝫ ire voluerit nullo vehiculo deducatur ſed pedibus ꝓficiſcatur · arma nō ſumat niſi contra paganos · Ieiunet autē tribus diebus per ebdomodaꝫ vſqꝫ ad veſperā · a propria ac legittima ɔiuge nō ſeparetꝰ ne in fornicatōnis voraginem corruat quod ne fiat optamus · Si autem ante annorum trium curſum finis vite illius appropinquauerit corporis et ſanguinis domini noſtri ihesu criſti particeps fiat · Sin autem vt ſupra ſtatuimus efficiatur · tamen ſi illius ɔuerſioneꝫ et lacrimarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus et optimis operibus pullulare humanius circa eum ſolicitudo peruigil appareat mitiſqꝫ in omnibus demonſtretur · ¶ Item ·

b ¶ Penitentiam · id eſt niſi expleantur ſeptem anni computato ꝑmo ex quo penitens incipit agere penitentiam ·

c ¶ Penitentiam · ar · contra · s · l · di · penitentes · ibi enim dicitur ꝙ ſolemnis penitentia non de facili iuuenibus imponenda eſt · non eſt ɔtra · quia illud bene concedo · Iohannes ·

f ¶ Non regulam · finis huius capituli facit pro hijs qui dicūt ꝙ nec etiam iuuenis contrahere poteſt · s · · e · interfectores · · hu · vero et · M · qui dicunt ꝙ iuuenis de iure communi poteſt contrahere · exponunt litteram · nō regulam conſtituimus id eſt non dicimꝰ aliquid quia erat ius cōmune ante hoc · imo contra ius cōmune · quia de iure communi nec adoleſcens poterat ɔtrahere ante hoc ·

g ¶ Sed extimamus · ɔſtituēdo ſcꝫ · qd nō tolerabilꝰ eſt ꝙ̄ contrarium eius ɔſtituēdo tamen ius ɔmune

L Atorem · oblatōnes · niſi prius · ar · conceſſo maiori inhibetur minus · ar · l · di · placuit · ar · xvij · · q · iiij · miror · ⁊ ex̄ de tornea · c · i · ar · cōtra · xcv · di · illud · et qui indignus eſt in more et maiori · ff · d ſena · qui indignus · et cui interdicitur pomerium ciuitatis et ipſa ciuitas · ff · de ſeruis expor · cui · Io ·

i ¶ Arma · amittet ꝙ̄ feudum cuꝫ dominum iuuare non poſſit et ſibi hoc imputet qꝛ ex culpa ſua hꝰ damnum incurrit · xv · · q · i · ſane · ar · xvij · · q · iiij · vxor · ff · de re · iur · ſi quis ex culpa · et hꝰ ē verū niſi tale ſit feuduꝫ in quo ꝑ alium ſeruire poſſit · tunc enim ſuiat ꝑ ſubſtitutū · C · d epis · et cler · quiſquis · et · xciij · di · valde ·

k ¶ Ad veſperaꝫ · ꝗ · de conſec · di · i ·

ſolent· Jo· a ¶ Conuerſionem· poteſt ergo epiſcopus cauſa cognita relaxare de penitentia quam papa impoſuit· eadem ratione et clericus de ea quam epiſcopus imponit· ſed dic ꝙ papa licentiam dedit de hoc· Item nunquid iſte cui papa penitentiam impoſuit poteſt ingredi monaſterium· ſic· ar· s· e· ammonere· et de pe· di· v· ſi qui·

Si quis· continentiam· hec eſt opinio quorundam ꝙ quilibet inceſtus niſi in adoleſcente īpedit matrimonium· xxxiij· q· ij· c· penul· poteſt tamē epiſcopus dare licētiam inceſtuoſo vt contrahat diſpenſatiue· alias contrahēdo nichil agit· verumtamen videat epiſcopus cū quo diſpenſet· quia cū eo tantum debet diſpenſare qui cōtinere non poteſt· ſed qualiter conſtabit hoc epiſcopo· per famam vicinorum· extra qui clerici· vel vo· ſignificauit·

c ¶ Vxorem· s· xxvij· q· ij· qui dormierit· contra· s· prox· q· vij· concubuiſti· contra· ſolu· h ignorans ibi ſciens fuit· vel hic loquitur de illis quarum neutra fuit vxor vel ſponſa· h· Sed hec ſolutio reprobatur per illud ī· xxxv· q· iij· ſi quis cum matre· quia illud de ſimplici fornicatione intelligitur qđ patet· xxxiij· q· ij· §· de ſimplici ter· vel hic de diſpenſatione eccleſie vel lenitate miſericordie· ibi de rigore·

Si quis· perſcutitur· niſi ammonitus peniteret· xi· q· iij· certum·

e ¶ Similiter· s· xxx· q· i· omnis· ar· l· di· ponderet·

f ¶ Quos enim· gratianus non intelligens capitulum ſequens et deceptus ār· illius· c· xxxiij· q· ij· ſi quis neceſſitate· et· C· de repudi· l· i· ſubuertit hꝰ capitulum· et· §· ſe-

quentem ac ſi eſſet alia cauſa preter fornicationem propter quaꝫ quis ab vxore valeat ſepararari· vt deportatio·

g ¶ hoc aliter· non eſt verum quod aliter· ſed hoc dicit vt inducat ſequens capitulum· Johannes·

Quos deus· abſqꝫ ratione· per hoc capitulum ſolue generale illud· xxxi· q· i· quid ſi dormierit· et· ij· q· v· conſuluiſti·

Poſt dignam penitētiam adoleſcētibus ꝑmittūtur licita coniugia

Si quis cum duabus ſororibꝰ fuerit fornicatus aut cū hijs perſonis de quibus ſancta ſcriptura prohibet ſi dignam egerit penitentiam et caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere liceat ei legitimam in coniugio vxorem accipere· ſimiliter et mulier que tali fuerit ſcelere lapſa vt fornicatōnis nō perducatur ad chaos· ſed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolummodo ſtatuimus· ¶ Itē

Puniaꝫ qui hec crimina committit· non tamen legitimā dimittat vxorē

Si quis cum matre fornicatus fuerit ſpirituali anathematis vt ſcitis percutitur ictibus· ſimiliter autē ⁊ illū percutere promulgamus qui cum ea quam ꝺ ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit· aut cum illa quam ante epiſcopum tenuerit cum ſacro criſmate fuerit vncta fornicatōnis perpetrauerit ſcelus· legitimā tamen ſi habuit nō dimittat vxorē ¶ Quos enim deus cōiunxit iudex ſua auctoritate ſepare non debet quanquam iſidorus hoc aliter intelligat dicēs·

Non homo ſeparet quos pena condemnat·

Quos deus coniunxit homo non ſeparet· queris qumodo· ſubaudi violenter ſine lege abſqꝫ ratione· quos deus coniunxit homo non ſeparet· non enim homo ſeparat quos pena condemnat· quos reatus accuſat· quos maleficium coartat· ¶ Verum hoc ꝑ hijs dictum intelligitur· quos iudices ſeculi pro ſuis ſceleribus leguꝫ ſeueritate percellūt· quos vel morte puniunt vel deportari iubent·

¶ Item ex concilio toletano· viij·

¶ De eodem·

Antiqui ⁊ ſanctiſſimi leonis pape eſt ſententia vt is qui in etatis adoleſcentia poſitus dum mortis formidat caſum ſi peruenerit ad penitētie remedium ſi coniugatus fuerit forte incontinens ne poſtea adulterij lapſum incurrat redeat ad coniugium priſtinum quouſqꝫ poſſit adipiſci temporis maturitate continentie ſtatū· quod nos vt de viris ⁊ ita de feminis equo modo cenſemus· nō ꝙ de hoc generaliter et canonice eſt preceptum ſed conſtat vobis ꝓ humana fragilitate indultum ea dumtaxat ratione vt ſi is qui penitentie non ē legibus deditus antea ab hac vita diſceſſerit ꝙ ex communi ꝯſenſu ad continentiam vnus eorum fuerit regreſſus ſuperſtiti non liceat denuo tranſire ad vxoris amplexus· ſi autem illius vita ſuperſtes extiterit qui non acceperit abſolutōnem penitentis nubat ſi ſe continere non poteſt et alterius conſorcio fruaꝫ vxoris· quod in vtroqꝫ ſexu pari modo a nobis manifeſtum eſt eſſe decretū ita videlicet vt in hijs omnibus ſacerdotis expectetur ordinatio· vt iuxta quod etatem aptam proſpexerit penitentie abſolutionis tribuat legem· O III

i ¶ Non enim homo ſeparat· ſed lex· ſimile· xxiij· q· v· ſi homicidium· imo et ꝑ maleficium corpus viri efficitur principis· ar· ff· de capi· di· ꝑ totum·

Johannes Antiqui· ſi intelligas hoc capitulum de matrimonio contracto· tunc eſt hic ar· ꝓ illis qui dicunt ꝙ ſolemniter penitens intelligitur vouere· ſi intelligas de matrimonio ꝯtrahendo tūc expone redeat ad priſtinum coniugium· id eſt quod contraxit poſt penitentiaꝫ a quo ꝑ ſuggeſtionem aliquorum receſſerat· Item habes hic ꝙ quãqꝫ diſpēſatur in vno matrimonio nō tamē in ſecundo ſicut diſpenſatur i vno ordine nō tamē in ſecundo· vt· xij· di· nos ꝯſuetudinem

k ¶ Sententia· id eſt conſtitutō· ſed vbi ſit dixi ī· in· c· adoleſcentia·

m ¶ Generaliter· id eſt non qđ ante hoc eſſet ius commune ꝓut dixi in· c· in adoleſcentia·

n ¶ Indultum· a leone·

o ¶ Vnus eorum· penitens ſcilicet·

p ¶ Superſtiti· id eſt penitenti· Johannes·

q ¶ Tranſire ar· ꝙ ſublato impedimēto id debet fieri quod eo impediebatur ne fieret

r ¶ Abſolutionem· id eſt penitentiam per quā habet abſolutionem· id eſt quaſi non peccauerit·

s ¶ Ita videlicet· id eſt in adoleſcentibus·

t ¶ Ordinario· nota ꝙ ordinatio iſta attenditur circa hoc vtrum adoleſcentibus debeatur indici penitentia ſolemnis· non· vtrum debeant cōtrahere· quia de iure communi poſſunt· vt· s· e· in adoleſcentia·

ideo iuit ad alium quia hoc ſibi licet ꝫ. di. vi. placuit. et ille male eſt arbitratus. dic vt dixi in ordinario. ꝯnem poſſit ſacerdos perpendere in homine ꝙ nullam ſatiſfactionem exteriorem ei imponeret.
a ¶ Doloris. vnde ⁊ tantam ꝯtricōnē
b ¶ Abſtinencia ꝫ. de ꝯ. di. v. Ieiunium. s. di. lxxxvi. quid ꝓdeſt.
c ¶ Conuerſatōne. s. xi. q. iij. plerumqꝫ.
d ¶ Negligentiam. s. l. di. ab hijs clericis. s. xxv. q. vij. ſacerdos.
e ¶ Culpis. vt in fornicatione ſacerdotis cū filia ſpūali. xxx. q. i. ſi quis ſacerdos. s. lxxxij. di. preſbiter. et in multis alijs.

Quis aliquando. et deprehenſus in aliquo peccato.
g ¶ humiliauerit idest humiliatus apparuerit.
h ¶ Gloriaꝫ. i. laudem et famaꝫ qua ab hominibꝰ laudabatur. quia credebatur eſſe bonꝰ. et ita habes ex hoc capitulo ꝙ clerici deteriores ſūt laicis. viij. q. i. qualiter. ſic ⁊ monachi deficiētes omibus ſūt deteriores. xlvij. di. quātūlibet. et. s. xxiij. q. iij. transferūt. vn̄ dicit̄ et a ſanctuario meo incipite. s. l. di. ⁊ purgabit. et hoc deſtruit eccleſiā vehementer vt viij. q. i. qualis.
¶ Hijs auctibꝰ. hꝭ ꝯcludit ꝙ non ſola ꝯtritōne cordis peccata dimittūt̄. et Rn̄det auctoritatibꝰ inductis ꝓ alia parte. que aſſerit veritatem. ſ. peccata ſola ꝯtritōne cordis dimitti poſſe. et § econtra defendit ſentēciam illam. ꝙ ſola ꝯtritōe delētur. ⁊ ita alt̄nati incedit nūc ꝓ hac. nūc ꝓ illa allegando.
k ¶ Negationeꝫ. vnde quidā dicūt ꝙ negādo ter peccauit. triplex expiauit amor. et trina confeſſio. vi. q. i. imitare.
l ¶ Totum vite. ē hic ar. ꝙ intranti monaſteriū non ē imponēda penitēcia d̄ peccato ante commiſſo. quia nec aſtolpho imponitur ſi intrat monaſterium. ar. s. e. q. ij. admonere. et hoc propter ꝯtinuatōnem exercicij penitēcie et alia que in monachis exiguntur. ar. xvi. q. i. vos. ex̄ de ſen. ex. cū illoꝝ. et ar. op. ex̄ de vo. et vo. re. ſcripture.
m ¶ Leonis. s. e. di. § ex hijs omnibus. et. c. ſufficit. magnum ſaltum facit hꝭ g̃. quia tamen deberet inferre auctoritatem amb. d̄ petro ꝓpoſitam. illaꝫ. ſ. petrus. ⁊c̄. s. e di. circa prin. infert auctoritatē leonis q̄m inducit. s. e. § ex hijs omnibus et pro alia parte.
n ¶ Sed ei. non dicit verū. quia non negatur eſſe neceſſaria penitenti exterior ſatiſfactio ſi aſſit facultas. ſed dicit ſufficit confeſſio que fit deo et que fit ſacerdoti ſi adeſt facultas. ſcilicet penitenciam agendi

relinquendū ſtatuūt. quia apud deum nō tā valet menſura tp̄is ꝙ doloris. nec abſtinētia tm̄ ciboꝝ q̄ntū mortificatio vicioꝝ. ꝓpter qđ tēpa penitētie ꝓ fide et ꝯuerſatione penitētiū abbreuianda p̄cipiūt. ⁊ ꝓ negligentia ꝓtelāda exiſtimāt. tamē pro quibuſdam culpis modi penitētie ſunt impoſiti. ¶ Iteꝫ iohannes criſoſtomus.

Quis aliqn̄ vidit clericum. cito penitenciam agentē? Et ſi dep̄henſus humiliauerit ſe non ideo dolet quia peccauit. ſed ꝯfundit̄. quia ꝑdidit gloriā ſuā. ¶ Hijs auctoritatibꝰ aſſeritur nemīnē ſine penitētia ⁊ ꝯfeſſione ꝓprie vocis a peccatis poſſe emūdari. Vnde p̄miſſe auctoritates quibꝰ videbatur probari ſola contricōe cordis veniā p̄ſtari aliter interpretande ſunt. ꝙ ab eis exponātur. Negationem namqꝫ petri. ſecuta eſt ſatiſfactio lacrimaꝝ. ⁊ trina ꝯfeſſio dn̄ice dilectōnis q̄ penitꝰ deleuit peccatū trine negationis. Nō ergo neceſſaria ſibi erat certa ſatiſfactio peccati cuius totū vite tp̄s obediētie impendebatur ſui ꝯditoris. Imitabatur enī illud ꝓpheticū declina a malo et fac bonū. et illud iſaie derelinquat impius viā ſuā ⁊ vir iniquus cogitacōnes ſuas. ⁊c̄. amplius horū a pec̄ore nichil exigitur. Non ergo illa auctoritate leonis pape. ſatiſfactō p̄ne negat̄ eſſe neceſſaria cuilibet delinquenti. ſed ei tm̄ qui beatū petrū imitatus huic ſeculo penitus abrenūciat. et cūctoꝝ vicioꝝ fomitē in ſe funditus mortificat. Item illud iohannis criſoſtomi. lauant lacrime delictū qđ pudor eſt ꝯfiteri. et illud aliud qđ ſcribit in epiſtola ad hebreos. Non dico tibi vt te ꝓdas in publicū neqꝫ apud alios accuſes. ſed obedire te volo ꝓphe dicēti. Reuela domino viā tuā ante deum. Ergo tua ꝯfitere peccata apud verū iudicē. cū oratione delicta tua ꝓnūcia. nō lingua ſed ꝯſciencie tue memoria et tūc demū ſpera te miſericordiā poſſe ꝯſequi. Si habueris in mente peccata tua ꝯtinue. nunq̄ malū aduerſus ꝓximum in corde tenebis. Nō ita intelligendum eſt vt ſine ꝯfeſſione oris peccata dicantur poſſe dimitti. ſed ſine publica ſatiſfactōne purgātur nec eſt neceſſe vt que ſemel ſacerdoti cōfeſſi fuerimꝰ denuo ꝯfiteamur. ſed lingua cordis non carnis. apud verum iudicem ea iugit̄ confiteri debemus ¶ Hinc etiam idem iohannes criſoſtomus

Nunc aūt ſi recorderis peccatorum tuoꝝ et frequenter ea in ꝯſpectu ꝓnuncies dei. et ꝓ eis clemētiam eius dep̄ceris. citius illa deleb. Si autē nūc obliuiſcaris peccatoꝝ tuoꝝ tūc eoꝝ recordaberis nolens q̄n in toto mundo publicabuntur. ⁊ in ꝯſpectu ꝓferentur omniū tā amicorū ꝙ inimicoꝝ et ſanctoꝝ angeloꝝ celeſtiūqꝫ virtutū. Non enī ad dauid ſolum dicebat tu ſecreto feciſti. ego enim cūctis maifeſtabo. ſed etiam ad omnes nos hꝭ dicet.

Similiter ⁊ illud proſperi intelligitur qui crimen ſuum vltro agnoſcunt et aut ꝓprijs illđ ꝯfeſſionibus ꝓdūt. aut neſcientibus alijs q̄les occulte ſunt. ⁊c̄. alijs neſcientibus id ē occulta ꝯfeſſione iſtis peccatū ſuū ꝯfitentibus non publice illud manifeſtantibus. ¶ Itē illud ꝓphe. Dixi ꝯfitebor. et tu remiſiſti. id eſt remiſſibilem iudicaſti impietatē peccati mei. Ita et illud aug̃.

o ¶ Beatū. nō videt̄ ꝯgrua hꝭ ſolutio magiſtri. ꝯtrarium magis innuitur ꝫ. e. di. § vlti.
p ¶ Non tibi. nūc primo inducit hanc auctoritatem que videtur facere pro alia parte vt eam ſoluat.
q ¶ Vt te. i. tuum peccatū ſecretum.
r ¶ Accuſes. te de illo crimine
s ¶ Reuela. lingua cordis non carnis. vnde ſubdit. ante deū. ⁊c̄.
t ¶ Viam. id eſt peccatum.
u ¶ Confiteri. ſacerdoti vel in memoria ſemper habeas ea poſtq̄m confeſſus es ſacerdoti. i memoria dico q̄ ad flendum. non quoad agendum vel delectandum. vnđ ſubdit apud. ⁊c̄.
x ¶ Non lingua. ſ. tantum. vel non lingua ſcđm aliaꝫ expoſitōnem. ſ. vt intelligatur de iā ꝯfeſſis peccatis ſacerdoti.
y ¶ Cōtinue. s. di. lxxxi. valet ꝯtra
z ¶ Peccata. ea. ſ. cū dolore penitencie ꝯmemorando.
a ¶ Secreta. s. ij. q. i. ſi peccauerit. ⁊. s. xv. q. iij. de crimine.
b ¶ Purgantur. duplicē innuit ſolutionem. primam ſcilicet de occulto crimine ꝙ ſufficit confiteri ſoli deo per ſacerdotem. nec in publico neceſſe eſt illud confiteri. et hanc ponit ibi ſecreta ⁊c̄. Secundaꝫ ꝙ intelligatur d̄ crimine iam confeſſo ſacerdoti quia illud ſoli deo cōfiteri ſemper debemus non voce ſed corde et hāc ponit ibi. nec eſt. ⁊c̄.
c ¶ Denuo. ī caſibus tamen tenetur pluries idem confiteri. ſ. ꝓpter imperitiam ſacerdotum. quia ſi ſacerdos meus imperitus eſt. teneor cōfeſſionē factā ſibi alij diſcretiori ꝓpalare ꝫ. di. vi. c. i. et. c. placuit. Item ꝓ ꝯtēptu ſatiſfactionis ꝫ. di. iij. ſi aplus. Item ꝓ enormitate delicti. vt ſi ſacerdos audito crimie remittat eūm ad ſuperiorem vt iterū de crimine expoſito penitenciam ſibi imponat. ar. extra de pn̄is et re. ſig̃ficauit. et ar. s. e. q. ij. latorem quartū etiaꝫ aſſignat. q̄ tm̄ non eſt expeditus puta ꝓ diminutione confeſſionis. vt cum quis plura habet mortalia et vnū confitetur. ar. contra ꝫ. di. iij. ſūt plures.
Nunc aūt. ſi recorderis. s. di. lxxxi. valet ꝯt̄ ꝫ. e. di. iij. § ſiue autem quis et. c. iudas.
e ¶ Dicebat. ꝑ nathan. in libro regum.
f ¶ Ad omnes. ar. lxi. di. miramur. v̄. vbi eſt.
Similiter. ſ. ſine publica ſatiſfactione et publica confeſſione.
b ¶ Qui crimen. s. ē. di. facilius. dixi confitebor.
i ¶ Remiſſibilē. nō bene ſoluit. hoc enim erat et ante. vel dicit ꝓpter ſequentem ſatiſfactōnem. poterat enim eſſe ꝙ cōtemneret ſatiſfacere

et tunc non remitteretur· a Cuncta· s· e· §· hoc idem· b Remiſſio-
nis· pene temporalis· alias falſum diceret· c Articulum· id eſt in-
d Plenaria· quantum ad penam temporalem· tellectum·
e Reatu· ſcilicet pena temporali debita pro reatu·
f Econtra· hic incipit defendere ſentēciā illam que dicit in ſola cor-
dis contritione pcc̄a dimitti· g Auctoritas· s· e· §· hijs auctoritati-
bus· c· non tibi di-
co· et· c· nunc aūt·
h Proſperi· s· e
Facilius·
i Extorta· i· ex-
torte expoſita·
k Exhortatōis·
aliam reſpōſionez
ponit Jo· vel ſi qua
iubendo·

Ratia dei Jo· de con· di· iiij· ſine penitentia· p Quecunq; allegan-
do dicit· q Auguſtini· s· e· di· §· alij· et· c· nullus r Penam ſal-
tem interiorem ſcilicet cordis contritionem et dolorem·
s Punire Jo· e· di· iij· §· hec de caritate· c· penitentia eſt·
t Nō peccatum· s· e· di· ſi pcc̄m dauid· s· e· di· nullus debite
u Orta eſt· alias veritas de terra orta eſt· i· xp̄us de maria Jo· xxxv·
· q· x· Fraternitatis
x Ignoſcit· pec-
catum ſuum·
y Publica· s· xv
xij· q· iiij· nemo· s·
· ij· q· i· ſi peccaue-
rit·
z Publico· i· ſi
tempus cōfeſſionis
et ſatiſfactōis ha-
buerit·
a Econtra hic
ponit· g· veram ſo-
lutionez ſcilicet q̄
neceſſaria eſt oris
confeſſio vbi fa-
cultas eſt confitē-
di· et q̄ peniten-
tia debet agi au-
ctoritate ſacerdo-
tis· et ad hoc pro-
banduz inducit fa-
ctum domini quā-
do ſuſcitauit filiaz
archiſinagogi

intelligitur· Magna pietas dei ut ad ſolam promiſſionem peccata dimiſerit· id ē remiſſibilia indicauerit· Itē votum pro ope deputatur cum deeſt facultas opis· Unde votum cōfeſſionis reputatur pro ope vocis cū deeſt facultas cōfeſſionis· Item voluntas remuneratur non opus· ita intelligitur· voluntas facit remunerabile opus non opus voluntatē· Itē illud In quacūq; hora peccator cōuerſus fuerit· cōuerti dicit qui omnino vertitur· Omnino vertit cuius opus vel et cogitatio ita mortificationi deſudat peccati· ſicut prius ſeruierat iniquitati· Ita et illud intelligitur· Conuertimini ad me &c· Item ſcindite corda veſtra et nō veſtimēta vr̄a· eis dicitur qui nulla interiori ſatiſfactione precedente· ſola exteriori ſe deum poſſe placare cōfidunt· Itē cuncta q̄ de leproſis mundatis· vel de lazaro reſuſcitato inducuntur· ad contritionem cordis· non ad veniā remiſſionis referenda ſunt· Obſtinatio enī animi et cōfeſſionis contemptus mors ē impietatis et lepra ſuperbie· a qua quiſq; reuiuiſcit dū ſibi per grām dolor delicti et votum cōfeſſionis inſpiratur· Ad hūc etiā articulum ptinent ea q̄ de viuentibus vel in luce ambulantibus vel de dilectōne dei hn̄tibus· vel de habitaculū ſancti ſpūs factis dicta ſunt· vt hec omnia quiſq; dicat affecutus ex cordis cōtritione quā habet nō ex plenaria pcc̄i remiſſione quam nō dū inuenit· Sic enī in baptiſmate pcc̄m remittitur· et tamē eius pena reſeruatur· ſic per cōtritionē cordis quiſq; a deo reſuſcitari dicit· licz adhuc pcc̄i reatu teneat· Nō ergo premiſſis auctoritatibus vel argumētis· ſine cōfeſſione oris et ſatiſfactōne operis aliquis probatur a pcc̄o mundari

Ecōtra auctoritas illa criſoſtomi et pſperi cōtra mentem auctoris extorta videtur· Nō enī dicitur· non tibi dico vt te publice accuſes· ſed nō tibi dico vt apud alios te accuſes· ſic et pſper nō ait· oībus ſed ſimplicit alijs neſcientibus· vn̄ euidētiſſime dat itelligi· q̄ ſine cōfeſſione oris pcc̄a poſſunt deleri· ea vero q̄ adhortationem penitentie et confeſſionis dicta ſunt· nō huic ſententie cōtrarie videtur· Vel enim ſunt verba exhortationis non iuſſionis· ſicut illud· Cōfitemini alterutrū pcc̄a vr̄a· vel ſi q̄ iubēdo dicta ſunt· nō ad oris cōfeſſionem ſed cordis· non ad exteriorez ſatiſfactionem ſed interiorem referenda ſunt· Eſt enim pn̄ia alia interior alia exterior· Interior pn̄ia ē illa de qua ait auguſtinus· Omnis qui ſue voluntatis arbiter eſt cōſtitutus· nō pt inchoare nouā vitaz niſi peniteat eū vite veteris· Itē de eadē petrus i actibus apoſtolorum dixiſſe legitur Penitentiam agite et baptizetur vnuſquiſq; vr̄m quod de interiori penitētia nō de exteriori dictū accipit·

De exteriori pn̄ia ambroſius ait ſuper epiſtolam ad romanos·

Ratia dei in baptiſmate nō requirit gemitū vel planctū· non opus aliqd ſed ſolā cōfeſſiōz cordis· et omnia gratis condonat· Quecūq; ergo de pn̄ia iubēdo dicta ſunt· nō ad exteriorē vt diximus ſed ad interiorē referenda ſunt· ſine qua nullus vnq; deo reconciliari potuit· Illd aūt aug· quo quiſq; negatur veniaz conſequi niſi prius quantalācūq; peccati ſoluerit penam· non huic ſententie inuenitur aduerſum· Nullus enī aſſeritur a pcc̄o poſſe mūdari· niſi penam pcc̄i paſſus fuerit· Sz aliud eſt pcc̄m ſacerdoti confiteri et eius arbitrio de pcc̄o ſatiſfacē· atq; aliud deo corde confiteri et ſecreta ſatiſfactione pcc̄m in ſeipſo punire· Eſt enī pn̄ia vt auguſtinus ait· dolor cordis quo quiſq; in ſe punit quod delinqt· De hac iterū ſatiſfactione idem ait in pſalmo quinquageſimo exponēs· quoniam iniquitatem meā ego agnoſco tu ne punias· quia ego punio ignoſce· quia ego cognoſco nō diſſimulo· et infra· Sic deus miſericordiam dat vt ſeruet veritatez vt nec peccata eius ſint impunita cui ignoſcit· Ignoſcit enim ſeipſum punienti· miſericordia eſt q̄ homo liberatur· veritas q̄ peccatum punitur· Item pſalmo octogeſimo quarto· Veritas de terra orta eſt· Id eſt de homine confeſſio· vt ſe accuſet· et ſic iuſticia de celo pſpexit vt publicanus

l Terciam Jo· e·
· §· hic ergo·
m Confitemini
· s· di· xxv· §· crimi-
nis· contra· ſed hic
nimus bene dicit
g· quod corrigit·
Jo· e· §· econtra ea q̄·
n Omnis· s· e·
tres autē ſūt acti-
ones·

b Leonis· s· e·
di· §· alij· et· c· mul-
tiplex·
c Quis neſcit·
ar· ff· de acq̄· poſ-
poſſideri· §· verati-
us· et· §· ſcilicet· et
· §· ceterum· ff· de
contrahen· emp·
fundi·
d Item quomo-
do· s· e· di· §· alij·
· c· agite· et· c· v-
bum·

a ¶ Proſperum · s · e · di · § Item ſicut · et · c · Facilius ·

a Non ſunt · h̄ que pro parte ꝯtraria dicta ſunt · ſcilicet ꝙ ſine confeſſione oris peccata grauia dimittantur ·

b ¶ Archiſinagogi · ſcilicet principis iari ·

c ¶ Suſcitauit · i · e · quem penitet · in fi · d ¶ Secreta · ar · eſſe ſecreta q̄ fiūt ſub preſencia quinqꝫ hominum ·

f ¶ Eam · s · xvij · q · iiij · ſunt · g ¶ Niſi ſiclo · ſiclus continet viginti obolos · ar · i · q · i · iudices · tres ſiclos obolus · obolos tres dragma · ſꝫ octo vncia ſunt dragma duodena · dat vncia libram · ſiclus habet ſeptem dragmas · obolo minus vno ·

h ¶ Supputante · id eſt computante a tempore ſcilicet redemptionis cum quis redimebat · ſecundum ꝙ annus iubileus vicinus vel remotus erat iuxta cōputatōꝫ ſacerdotis magis vel minus perſoluebat iuxta modum illum vt ſi agrum recipiebat ſemiatum ſementeꝫ · triginta modiorum · ſacerdos petē debet quinquaginta ſiclos · vel addebatur quinta pars p̄cij vt dixi ·

e ¶ Qui domum · ad euidenciam eius quod h̄ dicitur nota · ꝙ ad litterā ita erat in veteri teſtamēto ꝙ ſi q̄s offerebat domum ſuam vel agrum vel vineam vel aliquid aliud tabernaculo · et poſtea penitebat · ſi volebat recupare · addita quinta parte eſtimationis tocius rei · preciū pſoluebat tabernaculo et rem recupabat · et facienda erat h̄ ſolutio ad ſiclū ſāctuarij q̄ maioris ponderis erat ꝙ ſiclus vulgaris vl' inſtitorū · poſtꝙ autem cōuenit de precio inter ſacerdotem et eum qui debebat redimere · r̄tinebat ēptor agrum · vſqꝫ ad annum iubileum · quem tūc plene reſtituebat ·

confitēs rediit iuſtificatꝰ · Iuſticia pſpicit quaſi deus dicat · Parcamꝰ huic · quia non parcit ſibi · Ignoſcamus · quia agnoſcit · de celo ergo iuſticia pſpexit · id eſt a deo data ē iuſtificatio penitenti · Hec ergo ſecreta ſatiſfactio leuiū ſiue occultorum criminum · deo offerēda eſt · nec ſine pena relaxari probantur · que ſic expiari creduntur · Ea vero que de publica ſatiſfactione vel de oris ꝯfeſſione dicuntur · in publicis et manifeſtis criminibꝰ ītelligēda ſunt · Peccata nāqꝫ nabuchodonoſor q̄ ꝓpheta miſericordijs ⁊ elemoſinis ſuaſit redimi · Pccā quoqꝫ niniuitaꝝ q̄ publica ſatiſfactōe expiata ſunt cūctis nota erāt · et publica noxa vt auguſtinꝰ ait publico eget r̄medio · Premiſſis itaqꝫ auctoritatibꝰ ꝓ manifeſtis criminibꝰ maifeſta ꝓbat̄ offerenda ſatiſfactio ⁊ oris ꝯfeſſio · latentia vero pccā nō ꝓbantur ſacerdoti neceſſario confitenda et eius arbitrio expianda ¶ Ecōtra ea que in aſſertione huius ſentētie dicta ſunt ꝑtim veritate nituntur · partim pōdere carent · Sine cōtritione cordis nullum peccatū dimitti poſſe · Occulta vero pccā ſecreta ſatiſfactione · publica quoqꝫ maifeſta penitētia expiari debere · firmiſſima ꝯſtat ratione ſubnixum · Porro ſine confeſſione oris · ſi facultas ꝯfitendi non defuerit aliqđ graue delictum expiari auctoritati penitus probatur aduerſum · Quomodo enim ſm̄ auctoritatem leonis pape ſine ſupplicationibꝰ ſacerdotuꝫ indulgentia nequit obtineri ſi ſine ꝯfeſſiōe oris a peccato poſſumꝰ emūdari · Quis enim ſupplicabit ꝓ pccō qđ neſcit · Itē quō ſm̄ aug̊ · fruſtrat claues eccleſie qui ſine arbitrio ſacerdotis pn̄iam agit · ſi ſine oris confeſſione criminis indulgentia impetratur · Item quō ſm̄ ambroſiū ius ligandi ⁊ ſoluendi ſolis ſacerdotibꝰ a domino creditur eſſe promiſſum ſi quiſqꝫ ſuo arbitrio ſeipſum peccando ligat · vel ſecreta penitētia ſm̄ ꝓſperū in ſeipm̄ ſententiam ꝓfert excōmunicatōnis atqꝫ poſt ſatiſfactōnē abſqꝫ ſacerdotali officiō ſeipm̄ deo vel altario eius reconciliat ·

Non ſunt h̄ p̄miſſis auctoritatibus conſentanea · ſed multoꝝ exemplis ꝓbantur aduerſa · Filiam namqꝫ archiſinagogi turbis eiectis dn̄s reſuſcitauit · non tn̄ niſi p̄ſentibus patre et matre puelle · Petro quoqꝫ iacobo ⁊ iohe p̄ńte vite reddita eſt In quo moralit̄ inſtruimur vt ſecreta pccā que ꝑ mortē puelle intelliguntur · non niſi ſupplicationibus eccleſie que ꝑ patrem ⁊ matreꝫ puelle deſignantur · ⁊ ſacerdotū miniſterio · qui ꝑ petrū et ceteros intelliguntur a dn̄o exiſtiment̄ dimitti · Item in leuitico · Qui domum ſuam vel agrū dn̄o vouendo conſecrauerit nō p̄t eaꝫ redimere niſi ſiclo ſanctuarij · ſacerdote quoqꝫ ipō nō ſupputāte numeꝝ annoꝝ vſqꝫ ad iubileū · in quo ſimiliter docemur ꝙ quicunqꝫ domū ꝯſcientie vel agrum ꝯuerſationis ꝑ pn̄iam dn̄o offerre · atqꝫ precio bonorum opum de vana vite ſue conuerſatōne ſeipm̄ redimere voluerit · nō p̄t hic facere niſi ſiclo ſanctuarij id ē opibꝰ penitētie · ſacra ſcriptura prefixis · Vnde venietibus ad ſe turbis beatus iohannes nō ait ſimpliciter facite pn̄iam vel fructus penitēcie · ſed addidit dignos · vt ꝓ q̄litate videlicet pccōꝝ qualitas offeratur bonoꝝ opum · Non eni par debet eſſe fructus boni opis · eius qui nichil vel parum deliquit atqꝫ eius q̄ grandia ꝯmiſit · Ille tanq̄ nulliꝰ criminis ſibi ꝯſciꝰ vſum ſibi in rebꝰ licitis p̄bet · huic tanq̄ multis g̊uatū · et a licitis tpare oportet · In iubileo plena remiſſio preſtabat̄ · vnde per eū pfecta peccati remiſſio figuratur · Sacerdos g̊ numerū annoꝝ vſqꝫ ad iubileū ſupputat cum eiꝰ arbitrio penitētie tp̄a diffiniūt̄ quibꝰ quiſqꝫ plenā peccati remiſſiōꝫ inueniat Nō eni ſicut eficiꝰ ait ſup eūdē locū · ſtatim poſt diffinitā penitētiā quiſqꝫ a peccato plene mundatur · Cū ergo vt ex p̄miſſis colligit̄ tempora penitentie ſacerdotis arbitrio diffiniantur · euidentiſſime apparet ſine confeſſione ꝓprie vocis peccata non dimitti · Quis enim tempa penitentie alicui prefiget niſi primū peccata ſua ſibi manifeſtare curauerit ·

i ¶ Fructus · i · penitentia quia non tanta ei imponenda eſt quanta magis peccanti ·

k ¶ Licitis · s · xi · q · i · aliud · s · e · § ex hijs omnibus · c · aliud ·

l ¶ Plenam · i · a pena peccati non ſtatim ·

m ¶ A peccato · h̄ colligit̄ ꝙ toto tēpore penitentie remittitur peccatuꝫ ar · i · e · quem penitet · ſicut ex toto tempore ſtructum eſt ⁊c · ff · de minoribus · l · iiij · § · i · qđ verum eſt quo ad penaꝫ · quo ad culpam remittitur in primo momento contritionis ·

n ¶ Mundatur · quo ad exterioreꝫ penaꝫ · ſcilicet temporalem · vt · s · e · di · ſi peccm · vt · s · e · di · ſicut · primi ·

Ille itaqꝫ qui non poterat redimere niſi ſiclo ſanctuarij · ſignat peccatorem qui ſe non p̄t redimere niſi operibus penitēcie ſancta ſcriptura ſtatutis et alia miſticant i ſequēti l̄ra ·

o ¶ Cū ergo · confeſſione · vnde boecij ſi opera medicantis expectas oportet vt vulnus detegas ·

a ❡ Item taciturnitas. hec argumentatio de taciturnitate non iuuat gr̄a. nam cum peccator cui iam peccatū eſt dimiſſum tacet et contemnit confiteri. hoc ē iam aliud peccatū q̄ primū. b ❡ vbi aūt. s. xxij. q. ij. cū hu militatis.

Quem penitet. Ca. hoc capitulū diuiditur in quatuor partes. primo dicit q̄ quilibet ꝑ ſeipſū debet confiteri ſacerdoti. et non ꝑ nuncium. vt ita afficiatur maiori verecūdia que partem penitē/tie releuat. Secundo dicit. q̄ q̄ vult confiteri. diſcretū debet eligē ſacerdotem cui confiteatur. q̄ ſciat ligare et ſoluere. Tercio quod qui copiaȝ ſacerdotis nō habet. confiteatur. proximo. et ex deſiderio ſacerdotis veniam conſeq̄tur. Quarto dicit q̄ occultum peccatum ſufficit confiteri occulte. publicum vero ē publice confitendum.

c ❡ omnino. i. pfecte contereatur de omnibus. i. de omi peccato et eius varietate. ī. di. v. confiteret. et di. vi. qui vult.

e ❡ Oſtendit. per exteriora enim p̄ſumitur de interioribus. vt hoc et. s. di. l. ſi quis diaconus.

f ❡ Per nūciū. et ita non p̄t hoc ꝑ aliū qd p̄t ꝑ ſe. ff. de ſolutionibꝰ. inē artifices. extra de cleri. nō reſi. quia nonnulli.

g ❡ Per ſcriptū manifeſtanda. s. xxx. q. v. qualis contra. Sed ibi non dicitur q̄ ibi accipiatur. ſed q̄ accepta in ſcripturis redigatur ne detur obliuioni.

h ❡ Munus. ſcilicet hircum. q̄ ſignificat animaȝ penitēteȝ. ī. di. iij. c. inter hoc hircū. §. i.

i ❡ Penitentiaȝ. deſignatam ꝑ hircum.

k ❡ Ex miſericordia. i. miſericordiaȝ repromittens.

l ❡ Hoc p̄cepit. miſtice vbi dixit vade oſtēde te ſacerdotibus.

m ❡ Timore. i. ꝓpter timorē ſeruilem.

n ❡ Offen ſi. ſ. dei quē peccādo offenderat.

o ❡ Criminis. s. e. di. §. alij. c. ſerpens.

p ❡ veniale. i. dignum venia.

q ❡ vel fit. i. oſtē

Item taciturnitas peccati ex ſuperbia naſcit̄ cordis. ideo eni pccm̄ ſuum quiſqȝ celare deſiderat ne iniquitas ſua alijs manifeſta fiat. ne talis reputet̄ apud homines foris. qualē ſe dudū exhibuit diuino cōſpectui. qd ex fonte ſupbie naſci nulli dubium eſt. Species eteni ſupbie ē ſe velle iuſtū videri. qui peccor ē atqȝ ipocrita conuincitur. qui ad imitationeȝ p̄moꝝ pentum. vel tergiuerſationem verboꝝ pcc̄a ſua leuigare contendit. vel ſicut cain pccm̄ ſuū reticēdo penitꝰ ſupprimere querit. Vbi aūt ſupbia regnat vel ypocriſis. humilitas locū hr̄e non valet. ſine humilitate vero alicui veniā ſperare nō licet. Nec ergo vbi eſt taciturnitas confeſſionis. venia ſperanda ē criminis.

❡ Probatur hoc idē auctoritate auguſtini qui in libro de pn̄ia ait

Quem penitet omnino peniteat et dolorem lacrimis oſtendat. repſentet vitā ſuam deo ꝑ ſacerdotem. pueniat iudiciū dei ꝑ confeſſiōȝ. p̄cepit eni dn̄s mundandis vt oſtēderent ora ſacerdotibus. docēs corporali preſentia confitenda pcc̄a. non ꝑ nunciū nō ꝑ ſcriptum manifeſtanda. dixit eni ora monſtrate et oīes nō vnus ꝑ omnibꝰ. nō aliū ſtatuatis nunciū qui ꝑ vobis offerat munus a moyſe ſtatutū. ſed qui per vos peccaſtis ꝑ vos erubeſcatis. Erubeſcētia eni ipa ptē habet r̄miſſionis. ex miſericordia enim hoc precepit dominꝰ vt nemo peniteret in occulto. In hoc eni q̄ ꝑ ſeip̄m dicit ſacerdoti et erubeſcentiā vincit timore. offēſi fit venia criminis. fit enim veniale ꝑ confeſſionem. quod criminale erat in operatione. Et ſi nō ſtatim purgatur fit tn̄ vitale qd conmiſerat mōtale. Multū eni ſatiſfactionis obtulit qui erubeſcentie dominās. nichil horꝫ q̄ conmiſit. nūcio dei denegauit. Deus eni q̄ miſericors et iuſtus eſt ſic conſeruat miſericordiaȝ in iuſticia. ita et iuſticiaȝ in miſericordia. opus eni miſericordie ē peccanti pcc̄a dimittere. ſed oportet vt iuſtꝰ miſereat̄ iuſte. Oportet eni vt nō ſolū q̄d ſed in quo doleat conſideret. ſi dignus eſt. non dico iuſticia ſed miſericordia. Iuſticia enim ſola damnat. ſed dignus eſt miſericordia. qui ſpiritali labōre querit gr̄am. laborat enim mens patiendo erubeſcentia. et qm̄ verecundia pena eſt magna. qui erubeſcit pro xp̄o. fit dignus miſericordia. Vnde patet quia quanto pluribus confitetur in ſpe venie turpitudinē criminis. tanto facilius conſequitur gr̄am remiſſionis. Ipſi eniȝ ſacerdotes plus iam poſſunt proficere. plus cōfitentibus parcere quibꝰ enim remittunt. remittit deꝰ. Lazarū eni de monumēto iā ſuſcitatū obtulit diſcipulꝭ ſoluēdū. ꝑ hoc oſtendēs ptātē ſoluēdi conceſſaȝ ſacdoti. Dixit quodcūqȝ ſolueritis ſup terram ſolutū erit et in celis. hoc ē. Ego dominus et oīes milicie celeſtis ordines et omnes ſancti i gloria mea laudāt vobiſcū et confirmant quos ligatis et ſoluitis ſup terram. non dixit quos putatis ligare et ſoluere ſed i quos exercetis opus iuſticie aut miſcdie. alia aūt opa vr̄a in peccatores non cognoſco. Quare qui confiteri vult pcc̄a vt inueniat gr̄aȝ querat ſacerdotem ſcientem ligare ⁊ ſoluere. ne cū negligēs circa ſe extiterit. negligatur ab illo. qui eum miſericorditer monet et petit. ne ambo in foueam cadant quā ſtultus euitare noluit. Tanta itaqȝ vis confeſſionis eſt vt ſi deeſt ſacerdos confiteat̄ proximo Sepe enim contingit q̄ penitens non p̄t verecundari corā ſacerdote. quē deſideranti nec locus nec tempus offert. ſi ille cui confitebit̄ poteſtatē ſoluendi non habeat. fit tn̄ dignus venia ex deſiderio ſacerdotis qui confitetur ſocio turpitudinem criminis. Mūdati eni ſunt leproſi dum ibant ſe oſtendere ſacerdotibus antequaȝ ad eos puenirent. vnde patet deum ad cor reſpicere dum ex neceſſitate phibentur ad ſacerdoces puenire. Sepe quidem eos querūt. ſed ſani ⁊ leti dum querunt. antequā pueniāt moriuntur. Sed miſericordia dei ē vbiqȝ qui et iuſtis nouit parcere. et ſi non tamen cito ſicut ſoluuntur a ſacerdote. Qui ergo omnino confitetur et ſacerdoti meliori q̄m poteſt confiteatur. Si pccm̄ occultum eſt

ditur ꝑ confeſſionem eſſe veniale. vel fit vitale ſcd̄m aliam tranſlationem. i. ad vitam non impediens. r ❡ Purgatur. i. purgari nō videtur ꝓpter penā exterioris ſatiſfactionis. que adhuc reſtat. s. e. di. ſi pccm̄ dauid. ī. e. di. vltima. §. vlti. s ❡ vitale ē. i. eius penitentia confert et impetrat vitam. t ❡ Peccanti. diſcrete. et hoc ē quod ſeq̄tur ſed oportet. ⁊c. u ❡ Miſereatur. ſcilicet puniendo peccata.

x ❡ Quid. i. ꝓpter quid. ſ. ꝓpter qd peccatum

y ❡ Sȝ in quo doleat. i. dolorē patiatur. ſ. in pena. Doleat. penitens.

z ❡ Cōſideret. ſacerdos.

a ❡ Iuſticia. ſi eni ſola iuſticia reſpiciatur. nullus ſaluabitur vel conſequetur veniaȝ criminis.

b ❡ Sȝ miſcdia. ſ. vt non puniatur eternaliter.

c ❡ Labore nichil eni carius emitur. q̄ qd p̄cibus impetratur. vt dicit ſeneca. ar. ad hoc. viij. q. ij. illud.

d ❡ Pluribꝫ. ar. ī. di. vi. placuit. ar. contra. s. di. e. §. hijs. ſub illo. §. nō ita.

e ❡ Faciliꝰ. quia tot ſacerdotes obligat ad orandum ꝓ ſe quot ſacerdotibus confitetur. vt ī. e. quamuis.

f ❡ Quibꝰ enim remittūt. ar. pro remiſſionibꝰ que ſiūt ad poteſtates et ad talia.

g ❡ Et confirmāt. eas iuſte ligatas

h ❡ Quos eſſe ligatis. iuſte et miſericorditer.

i ❡ Penis. ꝓ peccatis impoſitis. et eos iuſte eſſe ſolutos.

k ❡ Quos ſolueritis. iuſte et miſericordiē a penis

l ❡ Super terram. i. in eccleſia. quia extra eccleſiaȝ nulla vera ſolutio vel ligatio fieri p̄t. s. i. q. i. remiſſionē. xxiij. q. i. quicūqȝ

m ❡ Iuſticie. iuſta pena ligandi.

n ❡ Aut miſcdie. aliq̄d de pena relaxādo vel aliquē conmunione ſacramentorum reconcilian

o ❡ Opa vr̄a do. ſ. q̄ dimittatis ꝑ vos peccata.

p ❡ Scientem. ſi enim in eius parrochia non eſt diſcretꝰ ſacerdos eius qui p̄eſt conſenſu

ſufficiat referre· in noticiam ſacerdotis· vt grata ſit oblatio muneris· Nā in reſurrectione filie principis pauci interfuerūt qui viderent· Nō dū enim erat ſepulta nō dū extra ciuitatis portam delata· non dum extra domum i noticiam portata· Intus reſuſcitauit quā intꝰ inuenit relictis ſolis petro ⁊ iohanne et iacobo· et patre ⁊ matre puelle· in quibus figuraliter continentur ſacerdotes eccleſie· Quos aūt extra inuenit· animaduertendū eſt quomodo ſuſcitauit· Flebat enim turba poſt filium vidue· Flebat maria ⁊ martha ſupplicantes ꝓ fratre· Flebat ⁊ turba q̄ mariam fuerat ſecuta· lacrimis marie admonita· In quo docemur publice peccantibꝰ nō ꝓpriū· ſed eccl̄ie ſufficere meritū· Item leo papa

Sufficit illa confeſſio que primum deo deinde ſacerdoti offertur·

Quamuis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis que propter dei timorē apud oīes erubeſcere nō veretur· tamen quia non omniū huiuſmodi ſunt pcc̄a vt ea q̄ penitētiā poſcūt nō timeant publicare· remouebatur improbabilis conſuetudo ne multi a penitētie remedijs arceātur dum aut erubeſcunt· aut timent inimicis ſuis facta ſua reſerare quibus poſſint legum ꝑcelli conſtitutione· Sufficit enim illa ꝯfeſſio· q̄ primū deo offertur tunc etiaꝫ ſacerdoti qui ꝓ delictis penitētiū precator accedit· tūc enim plures ad penitentiaꝫ poterūt ꝓuocari· ſi populi auribꝰ non publicetur ꝯſcientia confitētis· ¶ Quibus auctoritatibꝰ vel quibꝰ rationū firmamentis vtraqꝫ ſententia ꝯfeſſionis· ⁊ ſatiſfactionis nitatur· in medium breuiter ꝓpoſuimꝰ· Cui aūt harum potius adherendum ſit· lectoris iuditio reſeruatur· vtraqꝫ eñi fautores habet ſapientes ⁊ religioſos viros· Vñ theodorus cantuarienſis archiepiſcopꝰ· in penitētiali ſuo ait· Quidam deo confiteri ſolūmō debē dicunt pcc̄a· vt greci· quidā vero ſacerdotibꝰ cōfitenda eſſe percenſent vt fere tota ſancta eccl̄ia· Quod vtrumqꝫ non ſine magno fructu intra ſanctā eccleſiā ſit· ita dūtaxat vt deo q̄ remiſſor eſt peccatorū pcc̄a noſtra confiteamur· ⁊ hoc pfectorum ē· et cū dauid dicamus· Delictū meū cognitū tibi feci ⁊ iniuſticiā meā non abſcōdi· Dixi confitebor aduerſum me iniuſticiā meā ⁊ tu remiſiſti impietateꝫ peccati mei· Sed tñ apl̄i inſtitutio nobis ſequenda eſt· vt confiteamur alterutrum peccata noſtra· ⁊ oremꝰ pro inuiceꝫ vt ſaluemur· Confeſſio itaqꝫ que ſoli deo ſit qđ iuſtoꝝ eſt· peccata purgat· ea vero q̄ ſacerdoti ſit docet qualiter ipſa purgentur peccata· Deus namqꝫ ſalutis ⁊ ſanctitatis auctor ⁊ largitor plerumqꝫ prebet hanc ſue penitentie medicinam inuiſibili adminiſtratione plerumqꝫ medicorū operatione·

D II

Quia vero de penitentia ſemel cepit ſermo haberi· aliquantulum altius repetendum videtur· Diuerſorum ſententias certis rationibus ⁊ auctoritatibus munitas in medium proponentes· Alij dicunt penitentiaꝫ tantum ſemel eſſe vtilem· vnica enim eſt nec reiterari poteſt· Si vero reiteratur p̄cedēs penitētia nō fuit· et ſi de ſententia iudicis eius merito pcc̄a videntur eſſe remiſſa· apud tamē eius p̄ſentiam cui omnia futura preſentia ſunt nunq̄ habentur remiſſa· q̄a non ſeruata eſt illa ſententia veri ſacerdotis· Vade et amplius noli peccare· Item· Ecce ſanus iam factus es· noli amplius peccare· ne deterius tibi aliquid contingat· Item ex

talem abeat· vt ſ̄· di· vi· placuit· et ex̄ de pe· et re· omnis·
a ¶ Quē deſideranti· alias quē deſiderāt· b ¶ Locus· ff· de exercito· l· i· in prin· c ¶ Et ſi ille ſ̄· de cō· di· iiij· in p̄n· d ¶ Ex deſiderio ſ̄· e· q· v· qđ deo· e ¶ Et ſi non tam cito· s· di· l· ſi quis diaconus f ¶ Soluerentur· quo ad penam tempalē· g ¶ A ſacerdote· deus quē non fallit peccati qualitas· nec peccātis affectus· vt· xxiij· q· iiij· deus· qui verā de penitente ꝓmit ſētenciaꝫ· Sꝫ p̄ſbiter qui videre nō p̄t et qui talia ꝯfitētis verba iudicat qualia foris ſonant· indignum abſoluit frequenter vt· xxiij· q· iij· deus· et · xxij· q· v· humane· alioquin verū non eſſet qđ ꝭ dicitur· cū apud deū nullas paciatur venire moras pc̄oris ꝯūſio· vt · xxvi· q· vi· hijs q̄ tempore· s· di· e· multiplex· vel hic ad tempalē penaꝫ referatur· licet eñi peccatū dimittatur ne homo ab accipienda vita eterna impediatur· vt · s· ſicut primi· nō tamen ſi pcc̄o parcitur pena remittitur· quia nullatenus ſine vindicta relaxatur· ſic patet in dauid· vt· s· e· di· ſicut peccatum

h ¶ Suſcitauerit· quid ſignificent iſti mortui tres habes ſ̄· di· ij· ſicut tribus·

i ¶ Sufficē· ad celeriorem et plenā pene tempalis abſolutōnē· vt· s· di· e· multiplex· c· ſufficiat et· c· fleat ſ̄· et di· v· cōſideret· in ſi· xiij· q· ij· tps·

k ¶ Meritū· i· auctoritatem qđ vocat meritū· quia de merito caritatis ſue habet auctoritateꝫ ligandi et ſoluendi· ar· xl· di· c· i·

l Quamuis plenitudo· id eſt pfectio in fide·

m ¶ Quia nō omniuꝫ· ꝭ negatio et ſequens equipollꝫ affirmatōni· ff· de v· ſig· duobus·

n ¶ Improbabilis· ſm quā occulta i publico ꝯfitebantur ꝯpulſi ad ꝭ ꝓpter qđ multi pn̄iam declinabāt

o ¶ Percelli· ſi alie ꝓbationes ſunt que ſufficiant cū huiōi ꝯfeſſione et eſt huic ſimile· xxij· q· v· ꝭ videtur·

p ¶ Vel quibus· accuſantibus· ſ· inimicis· non eñi ꝑ penitētiam tollitur pena ciuilis· ar· xxxiij· q· ij· admonē·

q ¶ Sufficit· s· di· e· §· ex hijs omnibꝰ· et· c· ſufficiat

r ¶ Quibus auctoritatibus· ꝯfeſſionis· an ſit· ſ· neceſſaria· an non·

s Breuiter· immo prolixe· vel ideo dicit breuiter reſpectu multarū auctoritatum que de hac materia loquuntur·

t ¶ Vtraqꝫ· hoc idem ꝓbabit gr̄a· per ſequens capitulum· Quidam· tota eccl̄ia· et ideo ei adherendū eſt· q꞉ a pluribus ꝯprobatur· ar· xix· di· in canonicis·

x ¶ Quod vtrūqꝫ· ſ· confiteri deo et ſacerdoti· ¶ Perfectorum· quia non habent niſi venialia vnde non indigent oris ꝯfeſſione ſpeciali·

z ¶ Perfectorum· s· e· di· §· hijs autē

a ¶ Docet· i· hoc eſt ſignū ſacerdoti ꝙ dimittatur ꝯfitenti ꝑ contritionē· ar· s· e· di· §· ꝭ idem· c· omnis qui non diligit· ſicut cordis ꝯtritio eſt ſignū peccatori ꝙ gratia dei dimiſit ei peccata· quia nemo· ⁊c̄· vt ꝺ ꝯ· di· iiij· nemo·

b ¶ Adminiſtratione· i· ſola ꝯtritione

c ¶ Medicorū· i· ſacerdotū·

Di· ij·

Quia de penitentia· ꝭ intitulatur ſecunda diſtinctio· in qua illa queſtio tractatur· an caritas ſemel habita poſſit amitti· ⁊ eſt certum ꝙ poteſt in via peregrinationis amitti imo q̄ntumcūqꝫ ſit perfecta· vt ſ̄· e· §· non eſt mirum· qđ probat auctoritatibꝰ et exēplis· in pr̄ia aūt vbi pfectiſſime iam habetur non amittitur ſ̄· e· caritas· hanc queſtiōꝫ tractat hic g̃· occaſiōe alterius quaꝫ ipſe in inicio prelibauit· Sed in tercia di· eandē proſequitur· an ſ· penitētia iterari poſſit ꝓcedit g̃· gr̄a· in hac di· hoc modo· primo probat ꝙ penitentia nō poſſet iterari vſqꝫ ad · §· Item ſine caritate· vbi latenter ingreditur materiā huius diſtinctionis· et probat caritatem ſemel habitam amitti nō poſſe· vſqꝫ ad· §· hic q̄ de caritate· vbi incipit auctoritatibus allegatis Reſpōdere· aſſerēs illas de caritate perfecta eſſe intelligendas· et inde ſūpta occaſione gradus in caitate eſſe ꝓbat vſqꝫ ad· §· nō ē mirū· vbi latēter aduerſam ptem aſſumit· et ꝙ caritas amitti poſſit exemplis ⁊ auctibus oſtēdit vſqꝫ ad· §· euidēter· vbi oſtēdit ꝭ verū eſſe nō ſolū de caritatis ope· ſed etiā de ipſa caritate· ⁊ ꝭ vſqꝫ in fi· diſtinctionis ꝓſequitur·

e ¶ Proponentes· abſolutus nominatus ē·

f ¶ Pn̄ia· que valeat ad vitā· g ¶ Iudicis· qui penitentiā impoſuit·

h ¶ Eius· dei vel ſacerdotis· i ¶ Merito· i· ſm iuſticiā ſ̄· di· iiij· §· eoꝝ·

a Nunq̄ · allegando dicit · b ¶ Peccare · i · eſſe in ꝓpoſito peccandi · tamen aliter inducit allegando · b ¶ Vicio · vel alio quocūqꝫ · S i quis · ſemel notatus · i · dep̄henſus · c ¶ Primā · vicij cauſam i ſe penitus nō extirpat · qui in idem poſtea recidit ·

f ¶ Reconditam · non ideo h̄ dicit ꝙ ſemp ita ſit · ſed ꝙ ita fuerit preſūptio eſt inuidia vel ɔtentio iterata · g ¶ Curari · xxvi · q · vij · aff em̄ · ex̄ ꝯ depo · grauiſ · ſ̄. de cō · di · v · legimus ·

h ¶ Adulto ſ̄. de ɔ · di · iiij · c · quō · c · ſolet ſ̄ · e · di · § · fugerat · et · § · romanos · et · c · tolle ·

i ¶ Aliqn̄ · h̄ allegando dicit vt auctoritatē inducat ·

C Aritas · caritas que deſeri poteſt · nunq̄ vera fuit ·

l ¶ Deſeri pt · i · ꝙ ɔtingit deſeri vel de facili ·

m ¶ Et nunq̄ · i · pſeuerans finalis · vel vera · i · ad vitā ducens · i · eternā beatitudinem ·

R Adicata · id eſt perfecta ·

o ¶ Securus · ſpei perſeuerantia non rei preſētia · quia quilibet etiā pfectus timere debet ne caritatē amittat · xxxij · q · v · ſi paulus ·

V Alida · vba ſalomonis in canti

q ¶ Dileccio · i · caritas perfecta ·

r ¶ Ceperit · i · cō tingit · vel coniunctum itellige · vel de facili ·

s ¶ Occidit · i · remouet a delectatione ſicut mors remouet ab omi actu terreno · dicit lex · mors oia ſoluit · i autē · de nupcijs · § · deinceps

C Aritas · Caſus · in hoc capitulo · primo commēdat proſper caritatem ex eius effectibus · ꝛ ſūt verba proſperi vſqꝫ ad illud · Item beda · Secundo oſtendit ꝙ qui caritatē habet facile peccatis reſiſtit · bonis opibꝰ omnibꝰ abūdabit · et mundana ɔtēnit difficilia facile pficit · ſubdit etiā q̄d ſit deum diligere · et quid ſit peruertere ordinem dilectionis · Tercio oſtendit ad quid corpus noſtrum ſit diligendum · Quarto oſtendit qualiter ſit intelligendum · diliges ꝓximū tuū ſicut teipm̄ · et q̄ ſūt q̄ deū diligūt pluſqꝫ ſe ·

t ¶ Caritas · i · ex caritate ꝓcedit recta voluntas · et ē dictū p cauſam vt illud · xxxvi · q · ij · tria · vt exponatur hec dictio eſt · i · facit · alioquin nō eſt verum · cum caritas ſit habitudo mentis que voluntas non eſt · vel

octā ſmodo Primam vicij cauſam nō penitus extinguit qui in idem poſtea recidit

S I quis ſemel noſtatus fuerit inuidie vel ɔtentionis vicio · et rurſum in hocipm̄ inciderit · ſciat ſe primam cauſam ex q̄ inuidia vel ɔtentio naſcitur in interioribus medullis habere reconditā · Oportet ergo eū p ɔtraria atqꝫ aduerſa curari id eſt p humilitatis exercitiuꝫ · Exercicia vero humilitatis ſunt · ſi ſe viliorib9 officijs ſubdat ꝛ miniſterijs indignioribus tradat · Itaqꝫ arrogantie et humane glorie vicium curari poterit vt in ɔſuetudine humilitatis affect9 vltra iā nō incidat in arrogātie et vane glorie delictum · ſed in ſingulis huiuſce modi vicijs cura ſimul adhibetur ·

¶ Item ſine caritate nulli adulto pcc̄m remittitur · non habet aūt caritatē qui aliquādo peccatur9 ē criminaliter · ¶ Vnde auguſtinus ad iulianum comitem

C Aritas que deſeri pt nunq̄ vera fuit ·

¶ Item ſup ep̄la iohannis ·

R Adicata ē caritas ſecurus eſto michil mali procedere poteſt ·

¶ Item gregorius in moralibus ·

V Alida eſt vt mors dilectō · virtuti eteni mortis dilectio comparatur · q̄ nimirū mētē quā ſemel ceperit a delectatione mundi funditus occidit · ¶ Itē proſper in libro de ɔtemplatiua vita · Nota

C Aritas eſt vt michi videt̄ recta voluntas ab omnib9 terrenis ac p̄ntibus ꝓrſus auerſa · Iūcta vero deo inſeꝑabiliter et ignita igne quodā ſpūs ſancti a quo ē · et ad quem refertur incenſa · inquinamenti oīs extranea · corruptionis neſcia · nulli vicio mutabilitatis obnoxia · ſup omnia que carnaliter diligunt̄ excelſa · affectionū omniū potentiſſima · diuine ɔtemplatōnis auida · in omnibus ſemp inuicta · ſumma actionū bonaꝝ · ſalus moꝝ · finis celeſtium p̄ceptoꝝ · mors criminum · vita virtutuꝫ · virtus pugnantiū · palma victoꝝ · arma ſanctaꝝ mētium · cauſa meritoꝝ bonoꝝ · p̄miū pfectoꝝ · ſine qua null9 deo placuit · cū q̄ nec potuit aliquis peccare nec poterit · fructuoſa in penitentib9 · leta in proficientibus · glorioſa in pſeuerantibus · victorioſa in martiribus · operoſa in omnibus omnino fidelibus · ex qua quicq̄d ē boni opis viuet · Itē · hec ē caritas vera germana · pfecta · quā excellentiorē viā nominat apoſtolus ſanctus · Sicut enim ſine via nullus puenit quo tendit · ita ſine caritate que dicta ē via non ambulare poſſunt homines ſed errare · Iteꝫ ergo ſi caritatē deo exhibeamus et proximo corde puro ꝛ conſciētia bona et fide non ficta peccato facile reſiſtimus · bonis omnibus habundamus ſeculi blandimenta contemnim9 ꝛ oīa que difficilia ſunt humane fragilitati vel aſpa etiā cū dilectōe pficimus · ſi tn̄ dn̄i caritate pfecta q̄ nobis ab illo ē ex toto corde · et ex tota anima · et ex totis viribus diligamus · Ex ea eniꝫ parte q̇s peccat ex qua minus diligit deū · Quē ſi ex toto corde diligamus · michil erit in nobis vnde pcc̄i deſiderijs ſeruiam9 · Et quid eſt deum diligere · niſi eum occupare animo · concipe fruende eius viſionis affectū peccati odiū · mūdi faſtidium · diligere etiam ꝓximū quē in ſe cenſuit diligendum · in ip̄o amore ſeruare legittimū modū · nec puertere dilectionis ordinem ɔſtitutum · Ordinem dilectionis illi puertūt · nec modū diligēdi cuſtodiūt q̄ aūt mundum qui ɔtemnend9 ē diligunt · aut corpora ſua minus diligēda plus diligunt · aut ꝓximos non ſicut ſeipſos · aut deū plus q̄ ſeipſos

motus voluntatis · ſimiliter illud intelligitur auguſtini · caritatem voco motum animi · dicitur ergo caritas voluntas vel motus · quia vt ſ̄. dicitur eſt cauſa meritorum bonorum · ſicut et iniquitas · cum ſit habitudo mentis iniuſte dicitur peccatum · quia ex ea eſt ſ̄. di · iij · ille rex ·

x ¶ Recta · i · rectam vitam et dignam faciens voluntatem ·

y ¶ Terrenis · ſecus eſt de caritate impfecta · quā habens poterit curare tpalia · ar · xij · q · i · habebat ·

z ¶ Inſeparabiliter · i · non de facili ſeparabitur ·

a ¶ Inq̄namenti · ſ · mortalis ·

b ¶ Vicō · i · immutabilitati ·

c ¶ Affectionum · i · bonarum voluntatum ·

d ¶ Sūma · i · pfcā

e ¶ Moꝝ · i · ſalutiferos faciēs mo

f ¶ Finis · res · · i · conſummatio · vel q̄ precepta finaliter docent vt habeantur ·

g ¶ Pugnantiū · cum vicijs ·

h ¶ Vita v̓tutū · ſ̄ · e · c · v̓ · itē ꝓinde

i ¶ Cū qua · i · ī ea pſeuerando ·

k ¶ Nec potuit · ecce verbū in quo facit ad ꝓpoſitū ·

l ¶ Peccare · ſ̄ · mortaliter ·

m ¶ Operoſa · i · effectiua bonorum operum

n ¶ Germana · id ē germanos et cōcordes faciens cōiuncta et inſepabiliter adherens · ſalomon · dixi ſapientie ſoror mea es · et prudentiam vocaui amicā meaꝫ ·

o ¶ Excellentiorem · alijs donis

p ¶ Viam · eundi ad deum ·

q ¶ Nominat · in pma epiſtola ad corintheos ·

r ¶ Que difficilia · ad ſaluteꝫ anime pertinentia ·

s ¶ Ex qua min9 · i · ex qua dei dilectionem poſtponit facilius · ſicut plures ſunt ꝓniores deum offendē fornicādo q̄ furando · ar · l · di · q̄ tuā in ſi ·

t ¶ Faſtidiū · ſpe te concipere

u ¶ Quī in ſe · ſcilicet diligētes ad ſui ſimilitudineꝫ · vt dictū ē · dilige proximum tuum ſicut teipſum · x ¶ Vel in ſe · deo ſcilicet ad eius ſimilitudinem vt dictum eſt ſecundum autem mandatum ſimile eſt huic ·

y ¶ Diligunt plus iuſto · ¶ Diligenda · q̄ animaꝫ · ar · xxij · q · v · ſi q̄s

z ¶ Quia pars · alia ps q̄ ē hō interior · vt de ɔ · di · iiij · nō coactus · exquo · non ergo corpus eſt homo quod meludienſes ſomniant · quia michil eſt id quod ſuipſius ſit pars · ar · ff · de euic · ſi dictum · § · ij ·